

ה'ידע ולזה כיר

קובץ לימוד בענייני גאולה ומשיח

דבר מלכות

ש"פ בלק תנש"א | עם ביאורים ועיונים

יהי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מו"ל: מרכז חב"ד העולמי
לקבלת פני משיח צדקנו

744 eastern parkway ny, u.s.a.
tal. 718-778-8000 fax. 718-778-0800

נערך ע"י: איגוד תלמידי הישיבות
ישיבת תות"ל המרכזית, בית משיח - 770

770 eastern parkway ny, u.s.a.
tal. 347-850-2770 fax. 04-6974225

פתח דבר

את האחריות למשימת הבאת הגאולה, מסר לנו הרבי מלך המשיח שליט"א לפני למעלה מעשרים ושש שנים, בשיחתו הידועה בכ"ח ניסן - אשר הדיה נשמעים עד ימינו. יחד עם האחריות הכבדה, והדרישה הנחרצת לעקשנות ואכפתיות מהמטרה - העניק לנו הרבי גם את הכלים לביצוע המשימה. בראש ובראשונה, הציב הרבי את "הדרך הישרה - הקלה והמהירה מבין כל דרכי התורה - לפעול התגלות וביאת המשיח": לימוד עניני הגאולה ומלך המשיח.

לימוד עניני הגאולה, מבאר הרבי, פועל להמשיך את האורות העליונים של הגאולה בכלים של העולם - וזאת כהכנה לענינו של משיח, בתור מלך ורב.

לימוד עניני הגאולה, קובע הרבי, מבטל את הגלות מאליה והופך אותה למושלת.

לימוד עניני הגאולה, מוסיף הרבי, פועל על הלומד עצמו. גם אם עד עתה לא הרגיש ו'חי' בהתאם לתקופתנו, תקופת סף הגאולה, הנה על ידי ששכלו ממולא וחדור בעניני הגאולה - התורה מרוממת אותו למצב של גאולה, והוא מתחיל "לחיות עם הזמן דימות המשיח".

ומתוך תורת הגאולה בכלל, הרחבה מני ים - חיבה יתירה נודעת בין לומדי גאולה ומשיח לשיחות שנות הנפלאות שנחתמו בטבעת המלך בשם 'דבר מלכות'. בשיחות אלו מודגש ביותר כיצד עניני הגאולה מתחילים להתגשם, וכיצד יכול וצריך כל יהודי לפקוח את עיניו, להתרגל לגאולה ולחיות כמו בגאולה - ובכך הופכת הגאולה מעתיד נכסף להווה אקטואלי.

ואף אם לאו ראייה לדבר, זכר לדבר בשיחת ש"פ בלק תנש"א - בה מדגיש שבהתבוננות בעניני הגאולה גופא, צריכה להיות "לכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, "הנה זה בא", כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה, וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל"; ענין שנתבאר בעיקר בשיחות הדבר מלכות.

.

כמידי שנה, במסגרת המבצע 'דור דעה', ארגון את"ה העולמי רואה לעצמו כזכות ללקט מקבץ יסודי של סוגיות בגאולה, ולהגביר את ה'קאן' והחיות בלימוד חשוב זה.

השנה, עומדים במרכז נושאי הלימוד שיחות נפלאות אלו של ה'דבר מלכות' הנלמדות

בתקופת המבצע - מתוכנן נבחרו השיחות המפורסמות והמיוחדות של כ"ח סיון וש"פ בלק תנש"א.

פעמים רבות מתקשה לומד שיחות הדבר מלכות לעמוד על עיקרי הדברים, מכיון שבשיחות אלו מוזכרים לעיתים רבות ביאורים מתורת הנגלה, הקבלה והחסידות - בקצרה וללא הסבר, כאשר אד"ש מסתמך על הלומד שידע את הענינים קודם או שיעיין במראי המקומות. כמו כן, בשיחות אלו דוקא (כ"ח סיון וש"פ בלק) נוסף הקושי - שסגנון השיחה הוא ללא הקדמת שאלה לפניה, כך שיתכן והלומד יתקשה לעמוד על מבנה ורצף השיחה במבט ראשון.

לאור זאת, יבואו בקובץ זה סיכומים, ביאורים ועיונים המסייעים ללומד להבין את הרקע לדברים, ולהרחיב על פי המקורות במקרה הצורך. ונחלקו לשלושה שערים:

א) שער ראשון - "לידע ולהכיר": ובו יובא, ראשית, סיכום מהלך השיחה - תמצית עיקרי הדברים לפי סדר הסעיפים, שיקל על הלומד לעקוב אחר רצף הדברים ולמצוא את חוט השני המקשר ביניהם.

לאחר מכן - השיחה עצמה, ולאורכה יבואו: סיכום נקודות השיחה - בכותרות קצרות, בצידו השיחה, שבהם יובא בתחילת כל סעיף תכנון בקצרה;

וכן ביאורים - בהערות בשולי הטקסט, מתחת להערות אד"ש בשיחה, שההפניות אליהן הן באותיות קטנות (במקום במספרים). בהערות אלו השתדלנו לבאר כל דבר שעלול להיות מוקשה ללומד במהלך השיחה, ובעיקר - מושגים המוזכרים בקצרה ומבוארים באריכות במקורות נוספים (במיוחד אלו המצויינים במראי המקומות לשיחה).

התאמצנו ככל שידינו מגעת לדייק בביאורים אלו במבוסס ובצמוד לדברים המפורשים במקומות אחרים, או לחדד את הנקודות המתבארות בשיחה עצמה, ולא לחדש דברים שלא נאמרו במפורש (כן הוספנו מראי מקומות לביאורים שהתבססו על מקורות שאינם מצויינים בשיחה - ונדפסו בחלק ה"מילואים" לאחר השיחה). עם זאת, ייתכן ושגינו בהבנת הדברים, ועל כך באה ההבהרה מראש שכל הנ"ל הוא על פי הבנת המערכת ועל אחריותה בלבד, ועל הלומד לשים לב ולהבחין בין דברי הרב ודברי התלמיד.

ב) שער שני - "המחשבה וההתבוננות": ובו יבואו עיונים בסוגיות יסוד בחסידות ובתורת הגאולה המתבארות במהלך השיחה, על פי המבואר במקורות נוספים. בשער זה הובאו באריכות מקורות העוסקים בסוגיות אלו, וביניהן - סיכום מהלך הענינים והנקודות העיקריות בהם, וביאורים במקומות הנצרכים (כבשער הראשון).

הציטוטים בשער זה הובאו בדיוק בלשון הרב; אך נערכו על ידי המערכת בהתאם למהלך הסוגיות - בקיצור חלקים גדולים מהמאמרים והשיחות, בפיסוק, פתיחת ראשי תיבות רבים ותרגום במקרה הצורך.

ג) שער שלישי - "מלאים מדבר זה": ובו תובא שיחה נוספת העוסקת בענינים שנתבארו בדבר מלכות ומרחיבה בהם.

מסלול לימודים זה כחלק ממבצע 'דור דעה', נערך כהכנה לטיסה לרבי שליט"א מלך המשיח לקראת חודש החגים ה'תשע"ח. כללי הבחינה וסכומי המלגות, הינם כפי המפורט בתקנון המבצע.

תקוותנו שקובץ זה, יסייע במטרתו העיקרית של הלימוד: "שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעיני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחודר גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש"הנה זה (המלך המשיח) בא" (דבר מלכות, ש"פ בלק תנש"א).

ואנו בטוחים שהלימוד - ועוד קודם לכן, עצם ההחלטה על כך - יפעל את פעולתו ויהווה, כדבריו וכהבטחתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, את הדרך הישרה, הקלה והמהירה לפעול התגלות וביאת המשיח תיכף ומיד, ובפועל ממש ממשי"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

איגוד תלמידי הישיבות המרכזי

770, בית משיח

תוכן עניינים

3.....פתח דבר

שער ראשון: לידע ולהכיר

9.....סיכום מהלך השיחה

12.....שיחת ש"פ בלק תנש"א עם ביאורים

29.....מילואים

שער שני: המחשבה וההתבוננות

33.....סוגיא א: טעימה מהפיכת הצומות לשמחה

36.....סוגיא ב: פנימיות הגלות - גאולה

41.....סוגיא ג: השבתות שבימי בין המצרים

סוגיא ד: סף הגאולה

44.....חלק ראשון: צחצוח הכפתורים

46.....חלק שני: כבר עשו תשובה

51.....חלק שלישי: שנה שמלך המשיח נגלה בו

54.....סוגיא ה: לימוד הלכות בית הבחירה

60.....סוגיא ו: לחיות עם משיח

64.....סוגיא ז: משיח בא בהיסח הדעת

שער שלישי: מלאים בדבר זה

69.....לקוטי שיחות חלק ח"י שיחת יב-יג תמוז

לידע ולחכיר

שיחת ש"פ בלק תנש"א
עם ביאורים

שער ראשון

"לידע ולהכיר שעומדים כבר
בהכניסה לימות המשיח,
"הנה זה בא"

סיכום מהלך השיחה

נקודת השיחה

לא תיקון הגלות, רק הרגשת הגאולה

על הצומות, החורבן, הגלות והרוע בכלל – ניתן להסתכל בשני אופנים: (א) להרגיש את הצער והירידה שבהם, להאנח בכאב, ולהתנחם בידיעה שבעתיד יהיה טוב והרע עומד לחלוף; או (ב) לדעת ולהכיר שמציאות הרוע כולה היא רק חיצונית ושקרית. להביט פנימה ולגלות שלאמיתו של דבר, הכל עליה וטוב כבר עכשיו.

האופן השני, הוא אמיתי ועמוק יותר, אך גם קשה יותר – כאשר שקועים עמוק בתוך חושך הגלות.

רק בגאולה, יהיה ניתן בקלות להביט אל תוך פנימיותם של הדברים, ולראות שהכל היה טוב אמיתי: בגאולה – נראה את הכח האלקי שבכל דבר. בגאולה – נגיד תודה על ייסורי הגלות. בגאולה – יהפכו הצומות לשמחה.

כך אכן ידוע לנו בדרך כלל, אולם בשיחה זו מבאר הרבי כיצד אפשר כבר כעת לגלות את אותו טוב פנימי.

לאורך כל השיחה מתייחס הרבי אל הצום וימי בין המצרים בלי לראות בהם שום גלות וירידה, רק גאולה ועליה. הרבי מסביר כיצד השבת הופכת את הצום לגאולה (סעיפים א-ג), ומדגיש שהגאולה אינה רק תיקון ושיכוך כאבי הגלות, אלא עליה שלא בערך לגלות – "גאולה בטוהרה" (סעיפים ה-ו). וככל שהננו הולכים ומתקרבים לגאולה – החל מתחילת דורנו, ממשיך ומתחזק בסימונו, ובעיקר בשנה זו ממש – אפשר כבר לראות ולהרגיש את העליה והגאולה (ס"ז-ח).

[לאורך השיחה יחזור פעמים רבות, בסגנונות שונים, על המילים "לא רק תיקון החורבן והגלות, אלא מעלת הגאולה". – בשנים עברו, הורגש בעיקר הצורך לתקן את החורבן שממנו סבלנו כל כך. כעת, כשמתחילים לטעום מהגאולה, מתבוננים בעיקר עם הפנים קדימה אל הגאולה].

ומה אנחנו צריכים לעשות עם זה? – הידיעה שנמצאים על סף הגאולה, שניתן להרגיש כמו בגאולה – מחייבת אותנו להתחיל לטעום. ללמוד, להתבונן ולהחדיר ברגש ובמחשבה, דיבור ומעשה את החיים עם משיח (סעיפים ט-י). בשיחה זו, מביא לראשונה את המושג "לחיות עם הזמן דימות המשיח", "הנהגה באופן המתאים לזמן מיוחד זה"; ובשיחות במהלך התקופה הבאה ירחיב בכך מכיוונים שונים, ויהפוך זאת לדרך חיים בתקופה מיוחדת זו.

מבנה השיחה

סעיפים א-ג

שלב א' בביאור:

דחיית הצום או גילוי הפנימיות

פותח בהצגת ב' אופנים של היחס ליום התענית שחל בשבת: (א) כענין בלתי רצוי שהשבת דוחה אותו, או (ב) כטוב פנימי ונעלם שהשבת מגלה אותו (ס"א).

מכאן, בכל משך השיחה מתמקד באופן השני ומבאר אותו. מבאר שמטרת החורבן והצום – היא להגיע לעילוי של הגאולה האמיתית והשלימה, ומטרה זו היא הפנימיות האמיתית של היום (ס"ב). יום השבת, הקשור לגאולה, מגלה פנימיות זו (ס"ג).

סעיפים ד-ו

שלב ב' בביאור:

תיקון הגלות או גאולה בטהרה

בסעיפים אלו יבאר כיצד ניתן למצוא את הפנימיות הגאולתית גם בשאר עניני השבת: בפרשיות בלק (שקוראים השבת) ופינחס (שקוראים במנחה), עניני הפרשה מרמזים על הפיכת הצומות לששון ושמחה (ס"ד).

בכך שהשבת חלה בתחילת בין המצרים – מודגש מלכתחילה הטוב הפנימי שבענין (כאופן הב' הנ"ל), ולא כמו בשאר השנים, בהם השבת חלה באמצע בין המצרים – שאז ישנה ירידה וענין בלתי רצוי שאחר כך באה השבת ומתקנת אותו (כאופן הא' הנ"ל) (ס"ה).

ומתוך רעיון זה, ממשיך ומעמיק ברמז הגאולה שבפרשתנו – שהגאולה מתבטאת בה באופן נעלה ביותר:

כפי היחס לגלות כך היחס לגאולה. כאשר מתייחסים לגלות כענין בלתי רצוי, מתייחסים אל הגאולה כתיקון וריפוי לגלות. כאשר מתייחסים לגלות כהכנה לגאולה, מבינים את מהותה האמיתית של הגאולה, "גאולה בטהרה". ב' אופנים אלו של גאולה מרומזים בב' הפרשיות פנחס ובלק (ס"ו).

סעיפים ז-ח

שלב ג' בביאור:

הפנימיות הולכת ומתגלית

עד כאן ביאר שישנם שני אופני הסתכלות: דחיית ושולית הרע שבגלות, או גילוי הטוב וגאולה שנמצאים בפנימיות. כעת יפרט כיצד האופן השני (הפנימיות הגאולתית) הולך ומתגלה יותר ויותר עם השנים – לקראת הגאולה:

בתחילה מבאר מעלת דורנו, שהוא דור הגאולה. ולכן בו התגלה בחודש תמוז חג הגאולה ונחלש תוקף הגלות;

ממשיך ומבאר מעלת התקופה שעד שנת תש"נ, שבה הסתיימה ההכנה לגאולה. ולכן בה מודגש ביותר וביותר שהצום הוא הכנה לגאולה (ס"ז);

וממשיך ומבאר מעלת שנת תנש"א, שבה מלך המשיח בא ומבשר שהגיע זמן גאולתכם והנה זה משיח בא. ולכן בה (א) מודגש רק הטוב והגאולה, (ב) ולא רק ההכנה לגאולה, אלא הוודאות הגמורה שהיום ממש בא משיח, והצום נהפך לששון ושמחה (ס"ח).

סעיפים ט-יג

למעשה:

להתחיל לחיות עם משיח

על פי הנ"ל מובן, שבתקופתנו אפשר להרגיש ולחיות גאולה.

וזה מתבטא בלימוד עניני בית המקדש (ובפרט השלישי), שבו מודגשים ב' ענינים: (א) הכוסף והתשוקה לבנין הבית השלישי (הענין הא' לעיל ס"ח). ועוד ועיקר, (ב) ההכרה שהלימוד הוא הלכה למעשה ברגע שלאחרי זה (הענין הב' לעיל ס"ח).

ולא רק לימוד עניני המקדש, גם לימוד עניני גאולה ומשיח בכלל – צריך להיות באופן של "לחיות עם הזמן דימות המשיח", שהלימוד ישפיע על ההנהגה הכללית כעת (ס"ט). וגם כאשר קשה להרגיש בכלל את מעלת התקופה של סף הגאולה, הלימוד פועל על האדם לחיות משיח, בכח התורה (ס"י).

ומקשר זאת לפרק שישי במסכת אבות "שנו חכמים בלשון המשנה" – שבו מרומז כחה של התורה להכניס את האדם מהחוץ אל הפנים, מהגלות אל הגאולה (ס"א-ב).

"ויהי רצון והוא העיקר, שלא יצטרכו לדבר ולעורר..." , אלא נראה זאת מיד (ס"ג).

משיחות ש"פ בלק, י"ז (טוב) תמוז ה'תנש"א

שלב א. גילוי
פנימיות
הצום
הענית
בשבת ב'
אופנים:
דחיית
הצום, גילוי
הפנימיות

ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה" ⁸ (ועאכו"כ בנוגע לשבעה עשר בתמוז" ⁸ שאינו חמור כתשעה באב, שהרי מעיקר הדין כש"אין גזרת המלכות ואין שלום, רצו מתענין רצו אין מתענין", מלבד תשעה באב "הואיל והוכפלו בו צרות" ⁹), ועד להדחי' שבימות המשיח" ¹⁰ כפס"ד הרמב"ם ¹¹ ש"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח", ויתירה מזה, כפי שמוסיף "ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר" ¹² כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וגו' יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

ויש לומר, שמעין זה (ביטול הצום והפיכתו לששון ולשמחה) נעשה ביום התענית שחל בשבת - שלא זו בלבד שהתענית בטל, אלא שמתהפך לשמחה ותענוג דיום השבת.

(7) מגילה ה, ריש ע"ב.

(8) ראה מגילה שם: "רבי . . . רחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז". וראה השקו"ט בנו"כ הטושו"ע שם. (9) ר"ה יח, ריש ע"ב (ובתורה הואיל). וראה גם תוד"ה ורחץ - מגילה שם. (10) ועפ"ז יומתק ש"אמר רבי הואיל ונדחה ידחה" ("רבי" דייקא, משא"כ חכמים שלא הודו לו) - מצד שייכותו למשיח, "אי מן חייא הוא ודאי היינו רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש" (סנהדרין צח, ב ובפרש"י). (11) הלי' תעניות בסופן. (12) זכרי' ח, יט.

א. ענינו המיוחד של יום השבת שחל בו שבעה עשר בתמוז (שהצום נדחה!) - יש לבאר בכ' אופנים:

(א) בפשטות: כיון שיום השבת אסור בתענית, ועאכו"כ תענית הקשורה עם ענינים בלתי-רצויים ("ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן" ²), שהרי שבת "אין עצב בה" ³, ויתירה מזה, שיום השבת הוא יום של שמחה ("וביום שמחתכם אלו השבתות" ⁴) ותענוג ("וקראת לשבת עונג" ⁵) - נדחית התענית מפני השבת ליום ראשון שלאחרי השבת" ⁶.

(ב) ובעומק יותר אולי י"ל: דחיית התענית מפני יום השבת היא (לא רק דחי' ליום אחר, אלא גם ובעיקר) נתינת-כח לדחייתו וביטולו מכל וכל, כפי שמצינו ב"תשעה באב שחל להיות בשבת . . . ודחינוהו לאחר השבת

(1) רמב"ם הלי' תעניות פ"ה ה"ה. טושו"ע או"ח סתק"נ ס"ג.
(2) רמב"ם שם ה"א.
(3) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתורה מ"ד - מו"ק כג, ב.
(4) ספרי בעלותך יו"ד, יו"ד.
(5) ישעי' נח, יג.
(6) ולהעיר, שאף שבענינים מסויימים מקילים בתענית נדחה, הרי, בנוגע לכללות ענין התענית באחד בשבת יש חומר מיוחד, שיוצאים "מעונג שבת לצום" (שמטעם זה לא היו אנשי מעמד מתענין באחד בשבת (תענית רפ"ד)).

ביאורים

המשיח שבדורו]. אבל, כדאי שיכולים ללמוד משיטתו הוראה בעבודת האדם, כדלהלן - שיום התענית שחל בשבת קשור לימות המשיח.

כלומר: אף שלא נפסקה ההלכה כרבי, הרי זה רק מפני שלא יכולים להגיע לדרגתו של רבי [ואולי יש לקשר זאת גם למבואר כאן (בהערה 10) שרבי דוקא היה

בחדוש, בגימטריא "טוב"¹⁴, ועד לשלימות הטוב בגאולה¹⁵ (האמיתית ו)השלימה, כיון שהכוונה והתכלית דכללות ענין החורבן והגלות אינו אלא כדי לבוא להעילוי והשלימות דהגאולה (האמיתית והשלימה), היינו, שהגלות הו"ע חיצוני, ופנימיותו היא הגאולה¹⁶.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בגמרא¹⁶ בפירוש הכתוב "צום הרביעי וגו' יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה גו'", "קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, אין שלום צום" - דלכאורה אינו מובן: איך יקרא יום אחד בשמות הפכיים לגמרי, "צום" ו"ששון ושמחה" - אלא כיון

14 ויש לומר, שענין זה מרומז גם ביום התענית שנדחה ליום י"ח תמוז - "חיי", שבזה מודגש הענין הטוב שבתענית, "לחיותם ברעב", שה"רעב" (תענית) עצמו הו"ע של חיות (ראה לקו"ת שה"ש יד, ב. ובכ"מ).
15 להעיר מהשייכות ד"טוב" ל"גאולה" - "אם יגאלך טוב יגאל" (לשון הכתוב - רות ג, יג. וראה אוה"ת בחוקותי ע' תרמא. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ב. ועוד).
16 ר"ה שם.

ובסגנון אחר קצת: היחס דיום התענית ליום השבת הוא בב' אופנים: (א) שלילת הענין הבלתי-רצוי דיום התענית, שאינו שייך בשבת ונדחה מפניו למחרתו, (ב) הדגשת הענין החיובי דיום התענית שישנו גם כשחל בשבת (ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז) - שמתהפך לששון ולשמחה².

ב. וביאור הענין:

יום התענית - בחיצוניותו הו"ע בלתי-רצוי, עינוי שהוא היפך הרצון והעונג, אבל בפנימיותו הו"ע טוב, כלשון הכתוב¹³ "יום רצון לה".

ובפרטיות יותר בנוגע ל"צום הרביעי", הראשון מד' ימי הצומות המפורשין בקבלה ("צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי"¹²) - שבחיצוניותו הו"ע בלתי-רצוי הקשור עם החורבן והגלות, אבל בפנימיותו הו"ע טוב, כמרומז גם בהקביעות ד"צום הרביעי" ביום שבעה עשר

13 ישע"י נח, ה. וראה תניא אגה"ת ספ"ב.

ביאורים

ב. לחדד יותר ההבדל בין שני האופנים: לפי האופן הראשון - נשארת התענית ענין בלתי רצוי, ואין זאת אלא שנדחית לתאריך אחר; ולפי האופן השני - הופכת התענית עצמה לטוב. ושני אופנים אלו, תלויים בשני אופנים להסתכל על ענין התענית בכלל: אם התענית מצד עצמה היא יום בלתי רצוי, רק שיש בה כוונה ומטרה טובה - כדי להתעורר בתשובה ועל ידי זה להגיע לעליה; או שהתענית עצמה היא טוב בפנימיות (וזה שמתאבלים וכו', הוא רק בגלל שכעת לא רואים בגלוי את הטוב הפנימי).
בשיחות אד"ש מודגש כאופן השני - שהתענית גופא היא טוב. וכפי שמוכח גם מזה שבימות המשיח התענית (לא רק תבטל, אלא גם) תיהפך לשמחה; ולכאורה, "לשמחה מה זו עושה"? אם רק היה חורבן וצער והוא התבטל, אזי מפסיקים לצום, אך מנין השמחה? - אלא ששמחה זו היא מצד גילוי הטוב והפנימיות של הצום (והגלות בכלל) (וראה עוד להלן בהערות הבאות).
[וראה בהרחבה בשער השני, סוגיא א: טעיימה הגלות - גאולה].

מהפכת הצומות לשמחה].
ג. הגלות הוא ענין חיצוני, ופנימיותו - הגאולה: בחסידות מבואר מהי הכוונה והתכלית שבירידת הגלות, ויש בזה שני אופנים:
(א) הגלות היא ירידה גדולה, אבל לצורך העליה הגדולה שתבוא אחריה - בגאולה. (ב) לא רק שהיא לצורך עליה (שתבוא אחריה), אלא היא כבר עכשיו בפנימיותה גאולה (ובגאולה רק תתגלה פנימיות זו). ומבואר על זה, שבתחילת הגלות - ניכר בעיקר (כאופן הא') שהגלות היא ירידה ואחריה תבוא העליה; ובסיום הגלות - ניתן לראות (כאופן הב') שלמפרע, הכל היה בפנימיות רק עליה.
על פי זה מובן ביותר מה שבשיחה זו מדגיש (כאופן הב') שלא מורגש כלל צום, גלות וחורבן, אלא רק עליה וגאולה - כיון שנמצאים בסיום הגלות. וכפי שיתבאר להלן בישיחה בארוכה (וראה להלן בהערות יא-יג).
[וראה בהרחבה בשער השני, סוגיא ב: פנימיות הגלות - גאולה].

מודגש לא רק שלילת העינוי והעדר האכילה ושתי, הענין הבלתי-רצוי דיום התענית, אלא גם (ובעיקר) השמחה והתענוג שבאכילת בשר שמן ושתיית יין ישן (שאוילי י"ל שביום התענית שחל בשבת צריך להוסיף בזה יותר מבכל שבתות השנה, כדי לשלול הקס"ד של מיעוט בזה בגלל יום התענית²⁴), הענין הטוב דיום התענית, שמתהפך ליום טוב לששון ולשמחה.

ויש לומר, שבאכילת דגים גדולים ובשר שמן ושתיית יין ישן בסעודת שבת שחל בו יום התענית (שאוילי כני"ל י"ל שצריך להוסיף בזה יותר מבכל שבתות השנה) מרומזת גם הסעודה שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים ("ועמך כולם צדיקים"²⁵) לעתיד לבוא, שבה יאכלו מבשר הלוייתן ושור הבר וישתו יין המשומר²⁶, אשר, נוסף על העינים הרוחניים המרומזים בזה שנתבארו בדרושי חסידות²⁷, תהי' גם סעודה גשמית, כידוע²⁸ ששלימות

שכוונת ותכלית (הפנימיות ד) ה"צום" היא הפיכתו ל"ששון ושמחה" שבאה לאחרי וע"י החורבן והגלות; אלא שבזמן הגלות מודגש בעיקר ענין הצום ("אין שלום - צום"), ובהגאולה יתגלה ענינו האמיתי, "ששון ושמחה" ("בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה"²⁹).

ג. ומעין זה - ביום התענית שחל בשבת:

כיון שיום השבת הוא יום רצון¹⁷, "חמדת ימים אותו קראת"¹⁸, ועד שקשור עם הגאולה, כמודגש בשירו של יום, "מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁹ - לכן, כשחל בו יום התענית, לא שייך בו ענין ה"צום" הקשור עם החורבן והגלות, כי אם הענין ד"ששון ושמחה" הקשור עם הגאולה.

וענין זה מודגש בהאכילה ושתי ביום התענית שחל בשבת, שמצוה "לענגו בעונג אכילה ושתי"²⁰, "דגים גדולים . . . בשר ויין"²¹, "תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם"²² (בשר שמן ויין ישן²³) - שבזה

ושותה יין מבושם . . . בשביל לקיים מצות עונג שבת".

(24) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1091. ועוד.

(25) ישע"י ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק.

(26) ראה ברכת לך, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פי"ג, ג. ועוד.
(27) החל מדרושי רבינו הזקן (לקו"ת ר"פ שמיני), ובדרושי אדמו"ר האמצעי (תו"ח תולדות יב, ד ואילך) - באופן של "רחובות הנהר", ובדרושי הצ"צ (ראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך לעת"ל (ע' תרמו ואילך). וש"נ) - באופן שכלול מכל חלקי התורה, ובריבוי מראי מקומות כו', ועד"ו בדרושי רבותינו נשיאנו שלאח"ו.
(28) רמב"ן בשער הגמול בסופו. וראה לקו"ת צו טו,

(17) וכמ"ש במנחת שבת "ואני תפילתי לך ה' עת רצון"

(תהלים סט, יד. וראה זח"ג קכט, א).

(18) נוסח ברכת העמידה דש"ק.

(19) תמיד בסופה.

(20) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב.

(21) שם ס"ב.

(22) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז.

(23) ראה תניא פ"ז: "האוכל בשרא שמינא דתורא

ביאורים

ד דהיינו: ניתן היה לומר שיום זה יהיה "צום" בזמן הגלות ו"ששון ושמחה" בגאולה; אבל איך אפשר לומר ששני אלו הם שמו (ששם כל דבר מורה על מהותו) של אותו היום! מכאן מוכח, שלא רק שהיום ישנו צום וירידה, ובגאולה תהיה שמחה ועליה, אלא (ש)הצום גופא, גם כפי שהוא בימינו, הוא בפנימיות "ששון ושמחה" ועליה (כדלעיל בהערות הקודמות).

ה בלקו"ש (ח"ג ע' 162 הערה 50) מוסיף ומבאר שבכל שבת - למרות מצות עונג שבת - עלול להיות

שהאדם יתגשם מהמאכל הגשמי; משא"כ בתענית שחל בשבת - שאז באכילה ישנה מעלת התענית, ואינה מגשמת. "ועל פי זה יש לבאר מה שאמרו חז"ל (תענית כט, ב. וש"נ) ונפסק להלכה (שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י) דתשעה באב שחל בשבת "אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שולחנו ואפילו בסעודת שלמה בעת מלכותו", שלא מצינו לשון כזה בסתם שבת - כי בשבת תשעה באב יש בזה עילוי ומעלה (ולא רק היתר) כי אין בה חשש שיגשם כו' (משא"כ בשאר שבתות)".

השבת לדחיית וביטול "צום הרביעי" והפיכתו ליום טוב ויום ששון ושמחה בימות המשיח) עם פרשת השבוע, פרשת בלק:

מהענינים המיוחדים שבפרשת בלק (ובפרט בחלק הפרשה השייך במיוחד ליום השבת) שבה נתפרש בתורה ע"ד ב"את המשיח - כפס"ד הרמב"ם³⁵ "המלך המשיח. התורה העידה עליו. . בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה]. ושם הוא אומר³⁶ אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח. דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישראל זה מלך המשיח. ומחץ פאתי מואב זה דוד. . וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח. . והי' אדום ירשה זה דוד. . והי' ירשה וגו' זה המלך המשיח".

ויש לומר, שבוזה שהתורה העידה על משיח "בפרשת בלעם", שבה מודגש ש"לא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה"³⁷, מרומזת הפיכת הגלות לגאולה, הפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים³⁸.

ועד"ז בפרשה שמתחילין לקרוא במנחת שבת, פרשת פינחס - "פינחס זה אליהו"³⁹, מבשר הגאולה.

35) ה' מלכים רפי"א.

36) פרשתנו כד, יז.

37) תצא כג, ו.

38) ביאור נוסף - ראה גם לקו"ש בלק (א) תנש"א בסופו.

39) תיב"ע וארא ו, יח. זהר ח"ב קצ, סע"א. ח"ג רטו,

א. ועוד.

השכר דימות המשיח (כשיבטלו הצומות ויהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים) אינו בגן עדן, ש"אין בו לא אכילה ולא שתי"²⁹ (מעין ודוגמת יום התענית), אלא בעולם התחי' (שנקרא בכ"מ "עולם הבא"³⁰), לנשמות בגופים דוקא', ועד שהנשמה תהי' ניוזנית מן הגוף³¹.

ובפרט שבהמשך לסעודות יום השבת ישנה גם סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת, שכיון שקשורה עם כבוד השבת ("ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו"³²) יש להקפיד בזה גם במוצאי שבת י"ז בתמוז, ואולי י"ל עוד יותר מכלל מוצאי שבת³³ - שלהיותה "סעודתא דדוד מלכא משיחא"³⁴, מודגשת בה ביותר השייכות לימות המשיח, שיבטלו הצומות ויהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

ד. ויש לקשר ענין זה (הנתינת-כח דיום

שלב ב גילוי הגאולה בטורתה

הקשר לפרשה: הגאולה בפרשיות בלק ופינחס

ג. דרושי ש"ש סה, סע"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות ציזית (דרמ"צ יד, ב). אוה"ת חוקת ס"ע תתט. ועוד.

29) ברכות יז, א. רמב"ם ה' תשובה פ"ח ה"ב.

30) ולדוגמא: במשנה שאומרים בהקדמה לפרקי אבות בשבתות הקיץ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו' (סנהדרין ר"פ חלק) - שקא"ע על עולם התחי', כמובן מדברי הגמרא (שם) בביאור המשך דברי המשנה "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא. . האומר אין תחיית המתים מן התורה", "הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה".

31) ראה הנסמן בלקו"ש ח"כ ע' 44, וחכ"א ע' 88.

32) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס ש.

33) ועד" שמיצינו בתשעה באב שחל בשבת - בנוגע לסעודה שלישית, סעודה המפסקת - ש"אוכל בשר ושותה יין. . ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו" (טושו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י).

34) סידור האריז"ל במקומו. ועוד.

ביאורים

הרמב"ם, עולם התחיה הוא רק אמצעי, ולאחריו יעלו הנשמות שוב למעלה ויקבלו את שלימות השכר בגן עדן, כנשמות בלא גופים.

תורת החסידות מכריעה כדעת הרמב"ן - שהתכלית תהיה לנשמות בגופים (ראה המצויין בהערה 28).

¶ שלימות השכר לנשמות בגופים דוקא: ישנה מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן מהי התקופה שבה תהיה שלימות השכר לבני ישראל לעתיד: לדעת הרמב"ן, לאחר תחיית המתים תהיה שלימות השכר והקמים לתחיה יחיו בחיים נצחיים, כנשמות בגופים; ולדעת

(לאחרי ההקדמה דפרשת קרבן תמיד⁵⁰ דכל יום, ודיום השבת שקרבנו כפול⁵¹) - שבוה מרומות הפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים, שמעלתם תהי' גדולה יותר מכל המועדים שבזמן הזה, שהרי המועדים שבזמן הזה יבטלו לעתיד לבוא⁵² "כשרגא בטיהרא"⁵³ לגבי מעלת הגילויים דימות המשיח⁵⁴, ועאכו"כ לגבי מעלת הימים טובים שיתחדשו בימות המשיח.

[ויש לומר, שהצומות שיהפכו למועדים טובים יהיו נעלים יותר גם מימי הפורים שלא יבטלו לעתיד לבוא⁵², כמ"ש "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"⁵⁴ - שהרי החידוש שבהם הוא שלא יבטלו, היינו, שגם ביחס למעלת הגילויים דימות המשיח שלמעלה מימי הפורים תהי' ניכרת מעלת ימי הפורים, ובודאי שהימים טובים שיתחדשו בימות המשיח יהיו נעלים יותר מימי הפורים].

ה. ויש להוסיף ולבאר המעלה דיום השבת שחל בו שבעה עשר בתמוז, התחלת

ובפרטיות יותר - בנוגע לתוכן הפרשה:

מנין בנ"ד⁴⁰, "שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבין עשרים שנה ומעלה גו"⁴¹ - שקשור ורומז גם למנין העשירי דכל בנ"י, כדאיאת במדרש⁴² "בעשרה מקומות נימנו ישראל... ואחד לעתיד לבוא, שנאמר⁴³ עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה" (ע"י משיחא⁴⁴, או ע"י הקב"ה בעצמו⁴⁵).

חלוקת הארץ, "לאלה תחלק הארץ בנחלה גו' לרב תרבה נחלתו גו' אך בגורל יחלק את הארץ גו"⁴⁶ - שכיוון שנתפרש רק אופן חלוקת הארץ, ולא פרטי החלוקה לי"ב שבטים (כבפרשת מטות ומסעי שלאח"ז), י"ל דזה כולל גם השלימות דחלוקת הארץ בימות המשיח, ארץ עשר אומות, שתתחלק לי"ג שבטים⁴⁷ (גם לשבט לוי, "שער לוי אחד"⁴⁸).

וקרבנות המועדים, פסח שבועות וסוכות⁴⁹

(40) ומרומז גם בפרשת בלק - "מי מנה עפר יעקב" (כג, יו"ד).

(41) כו, ב.

(42) תנחומא תשא ט. במדבר פ"ב, יא.

(43) ירמי' לג, יג.

(44) תיב"ע עה"פ.

(45) יל"ש שם. וראה אוה"ת פרשתנו ע' תתקלד.

(46) כו, נגינה.

(47) ב"ב קכב, א.

(48) יחקאל מח, לא. ב"ב שם.

(49) ומרומז גם בפרשת בלק - "שלוש רגלים", "אומה

חוגגת שלש רגלים בשנה" (כב, כח ובפרש"י).

הקשר לשבת זו שבת שבחחילת בין המצרים - גאולה מלכתחילה

(50) ובוה מודגש גם תיקון המאורע הבלתי רצוי ש"בטל התמיד" ב"ז תמוז (תענית כו, טע"א ואילך במשנה).
(51) ובוה מודגש הקשר והשייכות לגאולה - כמארז"ל (יל"ש ר"פ לך לך) "חמש אותיות נכפלו וכולן לשון גאולה", היינו, ש"כפל" קשור עם "גאולה" (ראה ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד).
(52) מדרש משלי פ"ט, ב. ועוד.
(53) ראה תו"א מג"א צ, ד. ד, קיט, ב. ובכ"מ.
(54) אסתר ט, כח. רמב"ם הל' מגילה בסופן.

ביאורים

במדרש (המצויין בהערה 52) נאמר ש"כל המועדות עתידים בטלים וימי הפורים אינם בטלים לעולם". בחסידות (ראה המצויין בהערה 53) מבואר שה"ביטול" לא יהיה כפשוטו, אלא שהאור האלקי שיאיר בימות המשיח יהיה כה גדול, עד שהארות המועדים לא תהיה מורגשת לעומתו; וכלשון חז"ל (חולין ס. ב): "שרגא בטיהרא מאי אהני" (נר בצהרים אינו מאיר). ולכן יהיו כמו "בטלים".

חלוקת הארץ לי"ג שבטים, שבט לוי: בחלוקת הארץ בימי יהושע נצטוו שלא יקבלו שבט לוי חלק בארץ (דברים יח, א). מנשה ואפרים קיבלו כל אחד חלק, וכך נתחלקה הארץ לי"ב שבטים. לעתיד לבוא תתחלק הארץ לי"ג שבטים: שבט לוי יקבל חלק, מנשה ואפרים יקבלו רק חלק אחד לשבט יוסף כולו, ואת החלק הי"ג יקבל הנשיא (מלך המשיח).

קיבול המועדים בימות המשיח "כשרגא בטיהרא":

משא"כ בשנים ששבעה עשר בתמוז (התחלת ג' השבועות) חל בשבת (וכן תשעה באב, סיום ג' השבועות, חל בשבת) – י"ל שעיקר ההדגשה היא על ה"טוב" די"ז תמוז וד"בין המצרים"⁵⁷, שה"מיצר" הוא הכנה והקדמה (ובמילא ה"ה גם בכלל) לה"מרחב" האמיתי והשלם דגאולה האמיתית והשלימה,⁵⁸ שלכן, התחלתם וסיומם ביום השבת שענינו גאולה.

ובסגנון אחר קצת: בשבתות שבאמצע ג' השבועות (ברוב השנים) מודגש בעיקר שלילת הענין הבלתי רצוי ד"בין המצרים" – תיקון החורבן והגלות; ואילו בשבתות שבהתחלת וסיום ג' השבועות (כבקיעות שנה זו) מודגש בעיקר הענין הטוב ד"בין המצרים" – שלא נרגש החורבן והגלות, אלא ההכנה לגאולה.⁵⁹

ו. ויש לומר, שמעלת יום השבת שחל בו שבעה עשר בתמוז לגבי השבתות דבין המצרים שלאח"ז, מודגשת גם (ובאופן נעלה יותר) בפרשת בלק:

ובהקדמה – שהפרשיות שקורין בג'

בין המצרים (ועד"ז יום השבת שחל בו תשעה באב, סיום בין המצרים) – לגבי שאר השבתות שבאמצע ימי בין המצרים:

ידוע⁵⁵ ש"ג' שבועות בין המצרים בזמן כמו מדבר במקום, ומקדים רפואה ג' שבתות שבהן, ובכל שבת ב' שבתות, נמצא ו' (ג"פ ב' שבתות) פעמים ז' (ז' ימי השבוע שבהם מאיר מבחי' ב' שבתות שבכל שבת) עי"ז מכניעים המדבר מ"ב" (מ"ב המסעות שבמדבר העמים, שרומזו על כללות זמן הגלות מאה"ק), היינו, שע"י השבתות נעשה התיקון דבין המצרים.⁶⁰

ובענין זה יש חילוק בין השבתות שבאמצע ג' השבועות להשבת שבהתחלת (וסיום) ג' השבועות:

ברוב השנים שהשבתות הם רק באמצע ג' השבועות ד"בין המצרים" – מודגש יותר (בתחילה ובסוף) הענין הבלתי רצוי ד"בין המצרים", החורבן והגלות, ובהמשך לזה (ולאח"ז⁵⁶) מודגש הצורך בתיקון, והתיקון בפועל, ע"י השבתות שענינם גאולה.

55 אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'צו.

56 והפירוש ד"מקדים רפואה" כאן הוא (לא באופן ש"לא אשים עליך" מלכתחילה, אלא) באופן שמקדים האפשרות וההנתינת יכח לרפא החולי.

ביאורים

ה) "מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה", מבואר בחסידות שדוקא על ידי המיצר (שענינו בעבודת ה' הוא הביטול) מגיעים ל"מרחב י-ה", ה"מרחב העצמי" – התגלות אלקות בלי גבול.

על פי זה מבואר גם ענינם של ימי "בין המצרים" – מיצר שעל ידו מגיעים להתגלות אלוקות בהרחבה.

יא) מבאר את ענין השבתות שבימי בין המצרים, על פי היסוד הנ"ל (ס"ב; ובהערה ג) – שהגלות בפנימיותה מלכתחילה עליה:

בשבתות שבאמצע בין המצרים מורגשת ירידה, והשבתות פועלות עליה לאחר מכן. אבל בשבתות שבתחילת ובאמצע בין המצרים מורגשת מלכתחילה עליה.

ט) **השבתות שבימי בין המצרים:** כשם שהמדבר הוא מקום שלילי, כך בין המצרים הם זמן שלילי. על מנת לבטל את היניקה לקליפות שמהמדבר – נסעו בו בני ישראל מ"ב מסעות (וראה הטעם בלקו"ת מסעי פט. ד. צב. ג). וכך גם על מנת לבטל את החורבן של ימי בין המצרים, ממשיכים בו מ"ב הארות, כנגד מ"ב מסעות: בכל שבת ישנן ב' בחינות (ליל שבת ויום השבת), שהן ב' סוגי הארה. אם כן, בשלשת השבועות ישנן שש בחינות שבת. כאשר הם מאירים בשבעת ימי השבוע, הרי שש כפול שבע – סך הכל מ"ב.

נמצא ששבתות בין המצרים, כמו המסעות, הם נתינת הכח לביטול ה"מדבר".

י) ה"מיצר" הקדמה לה"מרחב": על הפסוק (תהלים קיח,

בעיקר (לא התיקון דהחורבן והגלות, אלא) מעלת ושלמות הגאולה כשלעצמה, גאולה בטהרתה⁵⁸ (גם אם לפניו אין מצב של חורבן וגלות⁵⁹).

וענין זה מודגש גם באופן שהתורה העידה על ביאת המשיח בפרשת בלעם:

כשהרמב"ם מבאר ש"התורה העידה עליו", מקדים תחילה "שנאמר⁶⁰ ושב ה' אלקין את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהי נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה'", ואח"כ מוסיף "אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים".

ומהחילוקים שביניהם⁶¹ - שבפסוק "ושב

59) והחידוש בזה - שגם במצב של חורבן וגלות נרגשת גאולה בטהרתה, כמו לולי החורבן והגלות. 60) נצבים ל, ג. 61) נוסף על החילוק העיקרי שבפסוק "ושב ה' אלקין גו'" מדובר אודות כללות ענין הגאולה, וע"י הקב"ה (מבלי להזכיר ע"ד המלך המשיח). משא"כ בפרשת בלעם שנכתבו פרטי עניני הגאולה ע"י שני המשיחים (וראה גם לקו"ש ח"ח ע' 272. ועוד).

השבתות דבין המצרים (ש"המועדים של כל השנה . . או תעניות וט' באב ככולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן⁵⁸) הם מטות מסעי ודברים, ובשנים שמטות מסעי מחוברין, קורין גם פינחס בבין המצרים, משא"כ פרשת בלק שלעולם אינה בכלל "בין המצרים", כי גם כשקורין פרשת בלק בשבת שחל בו י"ז תמוז, נדחה התחלת "בין המצרים" ("צום הרביעי") ליום ראשון שלאחרי השבת ששייך לפרשת פינחס.

ומזה מובן שיש חילוק בין אופן הגאולה שבפרשת פינחס ("פינחס זה אליהו") לאופן הגאולה שבפרשת בלק ("בפרשת בלעם . . נבא בשני המשיחים")⁶² - שהגאולה שבפרשת פינחס, כיון ששייכת לבין המצרים, נרגש ומודגש בה בעיקר התיקון דהחורבן והגלות, משא"כ הגאולה שבפרשת בלק, כיון שהיחס שלה לבין המצרים הוא באופן שאינה שייכת כ"א למעלה מבין המצרים, נרגש ומודגש בה

58) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצז, א).

ביאורים

בדרך לצמיחה מוכרח הזרע להירקב ולהתכלות, ואחר כך על ידי זה יצמח באין ערוך.

בשעת הריקבון בשביל הצמיחה - אדם מבחין שאינו מודע למטרה שבזה, רואה מולו ירידה. גם אם יודע שאחר כך תגיע הצמיחה, עלול הוא לחשוב שיש כאן ירידה, ורק אחריה תגיע עליה; וממילא, עלול הוא לחשוב שכל ענינה של הצמיחה הוא רק לסיים ולתקן את מצב הירידה והריקבון.

אמנם, האיכו הזורע לא מרגיש כלל שיש כאן ירידה, אלא מלכתחילה עליה על מנת להצמיח פירות. גם בריקבון רואה הוא עוד התקדמות אל הצמיחה. וממילא ברור לו, שהעליה שבצמיחה היא לא רק כדי לסיים ולתקן את הריקבון, אלא בעיקר כדי להגיע למעלה של ריבוי הפירות באין ערוך. גם לולא הריקבון ישנה מעלה וחשיבות לצמיחה.

[ביאור ענין "גאולה בטהרתה" ע"ד הפשט, ראה להלן בהמשך העסיף (ובהערה הבאה); ובהמשך יקשר עוד ענינים ל"גאולה בטהרתה" (כדלהלן בהערות טו; יח:ל)].

יב מבאר את החילוק בין הפרשיות בלק ופינחס, על פי היסוד הנ"ל (ס"ב; ובהערה ג) - שהגלות בפנימיותה מלכתחילה עליה:

בפרשת פינחס (שהיא באמצע בין המצרים (ממבואר לעיל ובהערה הקודמת) מורגשת ירידה, והגאולה פועלת עליה לאחר מכן. אבל בפרשת בלק (שהיא לפני בין המצרים) מורגשת מלכתחילה עליה.

והולך ומבאר כיצד זה מתבטא בפשוטו של מקרא, כנבואה שבפרשת בלק אודות משיח (כדלהלן ובהערה יד) [וצע"ק, כיצד זה מתבטא ברמז על משיח שבפרשת פינחס].

יג תיקון החורבן והגלות, גאולה בטהרתה: ההבדל ביניהם הוא בפשטות ע"ד ב' האופנים שהוזכרו לעיל (בהערה ג): כשרואים בגלות ירידה לצורך עליה, הרי שבפועל ישנה ירידה ומורגש הצורך להתעסק עימה לתקנה; אך כשרואים שהגלות היא מלכתחילה עליה, מורגשת רק המעלה שבגאולה.

אולי אפשר לבאר זאת (בדרך אפשר) על פי משל: כאשר זורעים זרע על מנת להצמיח פירות רבים, הרי

היציאה ממצרים ("אֵל מוציאם ממצרים" 66, "אֵל מוציאם ממצרים" 67) בפרשת ש'נבא בשני המשיחים – ע"ד מ"ש 68 "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" 69 – שבוה מודגש שהגאולה ע"י מלך המשיח היא לא רק בגלל ההכרח להוציא את בני ישראל, שנתוספו לאחרי היציאה ממצרים, אלא גם ובעיקר בתור הוספה ושלמות נעלית יותר מהיציאה ממצרים עד לאופן של "נפלאות" 70 (גם אילו לא היו הגליות שלאח"כ).

וע"ד מ"ש (בהמשך הפרשיות דבין המצרים) "אלה מסעי (לשון רבים) בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" 70 – שהיציאה מארץ מצרים היא לא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות, אלא גם כל פרטי המסעות במדבר העמים, עד לירדן ירחו, שרומז על הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו "דמורח (ירחו) ודאין" 71, הם

ה' אלקיך את שבותך ורחמך וגו'" מודגשת בעיקר הגאולה מן הגלות, ואילו בפרשת בלעם מודגשת מעלת ושלמות הגאולה כשלעצמה⁶², מלכות דוד (משיח הראשון), ושלמותה במלכות משיח האחרון שעומד מבניו (גם ללא גלות), שהרי בנבואת בלעם לא נזכר ע"ד מעמד ומצב של גלות, אלא אדרבה, מעמד ומצב של חירות ועד לשלטון על כל העמים – "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" 63, "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף גו'" 64, "וירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו" 65, ועד ל"אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל וגו'", ש"נבא בשני המשיחים" – שהולך ומוסיף במעלתם ושבחם של ישראל בעילוי אחר עילוי⁷.

ועפ"ז יש לבאר ולהמתיק הטעם להדגשת

62 ועפ"ז יש לבאר הטעם שהרמב"ם מקדים הפסוק "ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'" שבפרשת נצבים להפסוק שבפרשת בלעם שלפניו – להדגיש סדר הגאולה מן הקל אל הכבד: לכל לראש – גאולה מן הגלות, ולאח"כ – מעלת ושלמות הגאולה כשלעצמה.

63 כג, ט.

64 שם, כד.

65 כד, ז.

66 כג, כב.

67 כד, ח.

68 מיכה ז, טו.

69 ראה בעה"ט פרשתנו כד, ח: "אמר זה ב"פ לומר כשם שהוציאם ממצרים כן יוציאם לע"ל".

70 ר"פ מסעי.

71 סנהדרין צג, ב.

ביאורים

מארץ מצרים אראנו נפלאות", מבואר על פי הקבלה והחסידות שהנפלאות בגאולה העתידה יהיו כאלו שגם ביחס ליציאת מצרים יחשבו נפלאות. וכך בפרשתנו: לאחר "אֵל-אֵל מוציאם ממצרים" ממשיך הנביא ומתאר את הגאולה, שתהיה נעלית מיציאת מצרים – "גאולה בטהרתה".

טז ירחו, משיח צדקנו "דמורח ודאין": דרשת חז"ל (מצויין בהערה 71) על הפסוק שנאמר על משיח (ישעיה יא, ג.) "והריחו ביראת ה'" – "דמורח ודאין (שמריח) באדם ושופט ויודע מי החייב, שנאמר: לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אוזניו יוכיח, ואפילו הכי ושפט בצדק דלים, כגון על ידי הרחה. רש"י". ובחסידות מבואר שזהו משום שריח ענינו מקיף, ואצל משיח תהיה המשכת המקיף בשלימות.

יך מבאר את הענין של "גאולה בטהרתה" על פי פשט העניינים, בנבואת בלעם:

בנבואה זו מתאר כיצד בני ישראל יעמדו במצב נעלה ביותר, "עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", ולאחר מכן ממשין ומנבא על ביאת המשיח, "אראנו ולא עתה" וגו' (זאת אומרת: לולא היו "חטאינו" שבגללם "גלינו מארצנו", היינו זוכים לביאת המשיח ומלכותו בהמשך ישיר לשיבה בארץ וכו', ללא ירידה לגלות).

ונמצא, שהגאולה מטרחה (לא רק לגאול ולשחרר מן הירידה שבגלות – ירידה לצורך עליה – אלא גם ובעיקר) כדי להוסיף בטוב ובמעלת ישראל – עליה מלכתחילה.

טו שלמות נעלית מיציאת מצרים באופן של "נפלאות": פירוש הפסוק (מיכה ז, טו) "כימי צאתך

ובלשון הגמרא בביאור הטעם ש"קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה", "בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום, אין גזירת המלכות ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין", היינו, שכאשר נחלש תוקף הגלות, "אין גזרת המלכות", נחלש תוקף ה"צום" (כ"א "רצו אין מתענין"), ומתקרבים יותר לזמן ש"יהיו לששון ולשמחה"⁷².

וענין זה מודגש במיוחד בהחידוש שבדורנו זה⁷³:

במשך כל הדורות שלפנ"ו (מאז המאורעות הבלתי-רצויים ד"ז תמוז שמהם נשתלשלו גם המאורעות דתשעה באב) ה' חודש תמוז קשור עם ענינים דהיפך השמחה, חורבן וגלות, ואילו בדורנו זה נתגלה בחודש תמוז ענין של (שמחה ו)גאולה - גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ב"י-בי"ג תמוז

חלק מיציאת מצרים בתכלית השלימות⁷² - שבוה מודגשת מעלת ושלימות הגאולה כשלעצמה (גם לולי הצורך בתיקון החורבן והגלות).

ז. ובכנה"ל נוסף עליו מיוחד (גם לגבי שאר השנים שבהם חל י"ז תמוז בשבת פרשת בלק) בדורנו זה⁷³:

ובהקדמה - שכשם שנתבאר לעיל שבשנים שבהם חל י"ז תמוז ביום השבת מודגש בעיקר ה"טוב" שבי"ז תמוז ובג' השבועות, שלא נרגש החורבן והגלות אלא ההכנה לגאולה, מצד הדגשת ענין הגאולה ביום השבת, כן הוא גם בכללות הדורות, שכל שהולכים ומתקרבים יותר לגאולה האמיתית והשלימה, פוחת והולך הרגש החורבן והגלות שבימים אלה, ומוסיף והולך הרגש ההכנה לגאולה, ה"טוב" שבי"ז תמוז ובג' השבועות.

(73) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 308 ואילך.

(72) ראה לקו"ת ר"פ מסעי. ובכ"מ.

ביאורים

את ההוספה בהרגשת מעלת הטוב בימים אלו. על מנת לשים לב לביטויים המיוחדים בשיחה, ההולכים ומתחזקים - יציין זאת להלן בהערות (כ: כב: כה).

י דהיינו: מגמרא זו מובן, שיש - בנוסף לשני המצבים של "צום" ו"ששון ושמחה" - גם 'מצב ביניים', שבו הדבר תלוי בבחירתו של האדם ("רצו"). ולכן, אף שלמעשה נפסקה ההלכה ש"האידינא [בזמננו] רצו ונהגו להתענות לפיכך אסור לפרוץ גדר" (טור או"ח סתק"נ ס"א: ועד"ז בש"ע שם), ומוכרחים לצום בזמן של 'מצב ביניים' - מכל מקום, הרעיון העקרוני של דברי הגמרא נשאר, והוא - שבמצב כזה "נחלש תוקף הצום". ואף כשצמים בפועל, הרי רגש החורבן והגלות איננו בתוקף, כי אם ההכנה לגאולה (וראה עד"ז להלן הערה כז).

ב החידוש בדורנו: דור זה הוא "דור האחרון של הגלות (ובמילא) דור הראשון של הגאולה".

התוצאה מחידוש זה: בדורנו "מודגש בעיקר ה"טוב" שבזמן זה.

כמו כן גם "ירחו" מלשון ריח; ולכן היו המסעות "עד ירדן ירחו" - כי תכלית העליה שע"י המסעות היא להגיע לדרגת המקיף, ריח (דרגתו של משיח).

יך כל המסעות - חלק מיציאת מצרים: בלקו"ת (המצויין בהערה 72) מקשה: "להבין לשון אלה מסעי שהוא לשון רבים, וכתוב אשר יצאו מארץ מצרים - והרי מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות?" והביאור בזה, שכל אחד מהמסעות ענינו הוא היציאה ממצר (מצרים לשון מיצר וגבול), כי גם כאשר יצאו למרחב - לגבי הדרגה העליונה יותר נחשב זה כמיצר.

וכאן מבאר זה ע"פ המבואר לעיל, שתכלית המעלה היא ב"גאולה בטהרתה" (ראה לעיל הערה יא):

היציאה (במסע הראשון) מקושי הגלות במצרים היא העליה שלאחר (ובערך ל)הירידה; אבל אעפ"כ מוכרחים להמשיך בעליה (במסעות הבאים) כדי להגיע לא", שלימות הגאולה, שהיא עליה שבאין ערך - "גאולה בטהרתה".

יח מכאן ואילך, הולך ומוסיף אד"ש לבאר את ההתקרבות לגאולה עם הזמן, ובהתאם אליה -

(כתוצאה מהגאולה די"ב"י"ג תמוז) במשך יובל שנים, אשר, אם בהתחלת תקופה זו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהכרזה "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והעיד שכבר סיימו כל עניני העבודה, וצריכים רק "לצחצח הכפתורים"⁷⁸, ויתירה מזה, שכבר סיימו גם "צחצוח הכפתורים", וצריכים רק לעמוד הכן ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו, הרי בסיומה של תקופה זו, בודאי ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה, ובלשון חז"ל⁷⁸ "כלו כל הקיצין" וגם ענין התשובה (כהמשך המאמר "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") הי' כבר בשלימות⁷⁹, כולל גם השלימות ד"משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"⁷⁹, מצד ניצוץ משיח שבכאו"א מישראל⁸⁰ – הרי כיון שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, נרגש ומודגש ביותר וביותר ה"טוב" די"ז תמוז וד"בין המצרים", שעי"ז באים להעילוי והשלימות דגאולה

(שעלייתם ושלימותם באופן ד"ויכולו"⁷⁴ נעשית ביום השבת י"ז תמוז), וכדברי בעל השמחה והגאולה במכתבו הידוע⁷⁵ "שלא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה", גאולה דכל בני", הקשורה גם עם הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו "כיון דשם גאולה עלה"⁷⁶ כ"א, ובפרט שעי"ז התחיל שלימות הענין דיפוצו מעינותיך חוצה גם בחצי כדור התחתון, ובאופן שממנו מתפשטים המעיינות בכל קצוי תבל, שזוהי ההכנה הכי אחרונה לביאת משיח צדקנו⁷⁷.

וההסברה בזה – שכיון שע"פ כל הסימנים שבדברי חז"ל אודות דרא דעקבתא דמשיחא, דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ו(במילא) דור הראשון של הגאולה, לכן, גם כבוא הזמן שאירע החורבן והגלות (החל מי"ז תמוז) מודגש בעיקר (לא תיקון הענין הבלתי-רצוי שבזה, אלא) ה"טוב" שבדבר, שזוהי ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה.

ובכל⁷² זה ניתוסף עוד יותר ע"י שלימות העבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון

מעלת התקופה: כסיום ההכנה לגאולה מודגש ביותר וביותר הטוב

74 בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. אוה"ת עה"פ.

75 אגרות-קודש שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

76 פרש"י מגילה יז, ב.

77 אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

78 סנהדרין צז, ב.

79 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

80 שהרי הפסוק "דרך כוכב מיעקב" (שכפרשתנו כד, יז) שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ד), קאי גם על כאו"א מישראל, שנקרא בשם "כוכב" (ירושלמי מע"ש ספ"ד), והתיווך בזה – ע"פ הידוע (מאור עינים פינחס כה, יב) שבכאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח.

ביאורים

כב החידוש בתקופתנו (תקופת הפצת המעיינות בחצי כדור התחתון, ת"ש-תש"ט): בתחילתה – השלמת העבודה, הכנה לגאולה. בסיומה – הגיע זמן הגאולה ללא ספק, ונמצאים "בסמיכות ממש" לגאולה. **התוצאה מחידוש זה:** בתקופה זו "נרגש ומודגש ביותר וביותר ה"טוב" שבזמן זה. **כג צחצוח הכפתורים וסיימו:** ראה בהרחבה בשער השני, סוגיא ד: סף הגאולה (חלק שני). **כד ענין התשובה היה בשלימות:** ראה בהרחבה בשער השני, סוגיא ד: סף הגאולה (חלק שני).

כא שם גאולה עלה: הגמרא (המצויינת בהערה 76) מגדירה את המלחמות בשנה השביעית שלפני ביאת המשיח (וההצלה בהן) כ"**אתחלתא דגאולה**" (ונכונן מלחמות אלו נקבעה ברכת הגאולה בברכה השביעית בשמונה-עשרה). ורש"י מפרש: "ואף על גב דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שייגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד . . . אפילו הכי כיון דשם גאולה עלה, קבעוה בשביעית". ונמצא, שהצלה מן הצרות בתוך זמן הגלות, קשורה להצלה הכללית בגאולה השלימה.

האמיתית והשלימה⁸¹.

ח. וחיידוש נוסף בדורנו זה גופא - בשנה זר"ה:

נוסף לכך שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, הרי, שנה זו היא (תהא) שנת נפלאות אראנו" (כהר"ת דמנין השנה שנתפשט בתפוצות ישראל), השנה שבה יקויים היעוד "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכבר ראו בפועל "נפלאות" המעידים שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", ועד ל"שנה שמלך המשיח בא. . . והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתכם"⁸² (כדברי הילקוט שמעוני⁸²), ועד להכרזה ש"הנה זה (המלך המשיח)

מעלת השנה כשנת ההגלות משיח מודגש רק הטוב

בא"⁸³, שכבר בא, היינו, שעומדים כבר על סף התחלת ימות המשיח, על סף התחלת הגאולה⁸⁴, ותיכף ומיד המשכתה ושלימותה.

וכיון שכן, בודאי שבי"ז תמוז (שחל בשבת) ובכל ג' השבועות ד"בין המצרים" בשנה זו מודגש ענין הגאולה, ולא רק ההכנה לגאולה, אלא שהגאולה באה בפועל ממש ביום הש"ק זה, עוד לפני התחלת (בין ה) מצרים, ובמילא, יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

ט. ומזה מובן שבימי בין המצרים דשנה זו צריך להיות "שטורעם" מיוחד ביתר שאת וביתר עוז ככל הקשור ללימוד עניני גאולה ומשיח ובנין ביהמ"ק השלישי⁸⁵:

ידוע ומפורסם בתפוצות ישראל מכו"כ שנים ע"ד המנהג שבימי בין המצרים מוסיפים בלימוד התורה בעניני בית

(83) שה"ש ב, ח ובהש"ר עה"פ.

81 ויש לומר, שענין זה מודגש במיוחד בשנים האחרונות שבטלה "גזירת המלכות" שהיתה במדינה ההיא בנוגע להפצת היהדות והמעיינות חוצה, ע"ד ובדוגמת דברי הגמרא "אין גזירת המלכות. . . רצו אין מתענין", כנ"ל בפנים.
82 ישע"י רמז תצט.

ביאורים

ומובן, שהשינוי המשמעותי הוא בהתגלותו של משיח לבשר על הגאולה: למרות שביאתו של משיח עוד אינה הגאולה השלימה, אך היא התחלת תהליך הגאולה.

וההשלכה לגבינו היא - שניתן להתחיל 'לחיות' כבגאולה (כפי שיבאר להלן).

[חסידים מדייקים שענין זה מרומז בביטוי "סף הגאולה": הגמרא פוסקת ש"אסקופה משמשת שתי רשויות: בזמן שהפתח פתוח - כלפנים, פתח נעול - כלחוצך" (שבת ט, א). כלומר: זו תקופת ביניים, שבה מצד אחד נמצאים בגלות וניתן להמשיך ולחיות' במצב הגלותי ("כלחוצך"), ומצד שני ניתן לפתוח את הפתח ולהתחיל לטעום ולחיות' כמו בגאולה ("כלפנים"). והדבר תלוי בנן].

כח מוסיף ומדגיש כאן את הלימוד בעניני "בית המקדש השלישי", שכוונתו - לכאורה - ללימוד בספר יחזקאל דוקא. ראה בשער השני, סוגיא ה: לימוד הלכות בית הבחירה (בסופה).

כה החידוש בשנת תנש"א: נמצאים ב"שנה" וב"שעה" שמלך המשיח נגלה בו, "על סף התחלת ימות המשיח".

התוצאה מחידוש זה: "מודגש ענין הגאולה", "מודגש רק ה"טוב" שבזמן זה (להלן ס"ט).

וחידוש נוסף ועיקרי: זו לא רק הוספה ב"רגש" וכ', אלא מודגש "שהגאולה באה בפועל ממש ביום הש"ק זה!"

כו "שנה" (ו"שעה") "שמלך המשיח נגלה בו": ראה בהרחבה בשער השני, סוגיא ד: סף הגאולה (חלק שלישי).

כז סף התחלת הגאולה: "סף התחלת הגאולה" הוא חידוש משמעותי על פני ההתקדמות אל הגאולה המבוארת עד כאן. כל השלבים הנ"ל מתארים איך בתוך זמן הגלות מתקבלים יותר ויותר אל הגאולה, אך עדין נמצאים מחוץ אליה (ורק "בסמיכות ממש" אליה). לעומת זאת, "סף התחלת הגאולה" משמע שענינים מסויימים מן הגאולה כבר התחילו; לא רק שהגאולה צריכה להגיע כל רגע, אלא שבמידה רבה היא נמצאת.

וע"פ האמור לעיל שבשנה זו במיוחד (נוסף על ההדגשה המיוחדת שבכללות דורנו זה) מודגש רק ה"טוב" די"ז תמוז וד"בין המצרים", כיון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי⁸⁷:

לכל לראש – שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות דביהמ"ק השלישי, עליו נאמר⁸⁸ "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", גדלות שלא היתה מעולם (לא בבית שני, ולא בבית ראשון, ולא במשכן שעשה משה), ובמילא לא הי' בה חורבן, ובאה באופן של הוספה ושלימות על מעלת המשכן, בית ראשון ובית שני (ולא רק באופן שמחזירים דבר שהי' מקודם שנלקח בתורת "משכון"⁸⁹).

שלפנ"ז – האם רק הצום נדחה לעשירי באב, או שגם כללות הזמן דבין המצרים נדחה ונמשך גם בעשירי באב, ובמילא, צריך ללמוד הלכות בית הבחירה גם בעשירי באב (באופן המותר, כמוכן, לאחר צחות היום, או להשלים במוצאי היום).

(88) חגי ב, ט. וראה זח"א כת, א.

(89) ויש לומר, שענין זה מרומז גם בלשון המדרש "וכי בשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל . . . אני

הבחירה⁸⁴, על יסוד דברי המדרש⁸⁵ "בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר, הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית⁸⁶", אמר יחזקאל לפני הקב"ה, רבש"ע, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית . . . וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה, ואח"כ אני הולך ואומר להם, א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל . . . גדול קרייתת בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתת שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית"⁸⁷.

[וצריך עיון בנוגע להתחלת הלימוד בעניני בית הבחירה בי"ז בתמוז שחל בשבת – האם השבת דוחה את כללות הזמן דבין המצרים, והתחלת בין המצרים בקביעות כזו היא ביום ראשון, או שהשבת דוחה רק את הצום, והענינים הבלתי-רצויים דבין המצרים⁸⁷].

(84) ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 420. ועוד.

(85) תנחומא צו יד.

(86) יחזקאל מג, יו"ד.

(87) ועד"ז בנוגע לתשעה באב שחל בשבת (אלא שאין זה נוגע למעשה בפועל בשנה זו, כיון שבודאי יבוא משיח צדקנו תיכף ומיד, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, כי אם בנוגע לאופן ההנהגה בשנים

ל מביא שני חידושים בלימוד עניני המקדש "בשנה זו" (התואמים לב' החידושים בתקופה בכלל, שהוזכרו לעיל הערה כח): **הרגש בלימוד** – לא תיקון חורבן בתי המקדש הקודמים, אלא תשוקה למעלת בית המקדש השלישי כשלעצמו ("ע"ד הענין של "גאולה בטהרתה"; ראה לעיל הערה יג). **ומשרת הלימוד** – לא רק כדי לפעול את החלק הרוחני שבבנין הבית, אלא כדי להשתמש בידע של ההלכות למעשה, בבנין הבית בפועל ברגע שלאחרי זה. [וראה עוד בשער השני, סוגיא ה: לימוד הלכות בית הבחירה (ובעיקר בסופה)].

כ **צורת הבית, בנין הבית:** ממדרש זה מוכיח אד"ש בשיחותיו שלימוד הלכות בית הבחירה אינו רק "כאילו", אלא הוא ממש בגדר העיסוק במצות בנין המקדש, ועל ידי זה "בנין ביתי" אינו "בטל". ואף שחסרה הפעולה **הגשמית** של בנין הבית, הרי הציויי "ועשו לי מקדש" כולל (לא רק את מלאכת הבניה הגשמית, אלא גם) את **המחשבה והתכנון** שבבניה (כשם שבמלאכת המשכן נדרשו "חכמי לב"); וחלק זה שבמצוה מתקיים ע"י הלימוד. [ראה בכל זה בהרחבה בשער השני, סוגיא ה: לימוד הלכות בית הבחירה].

הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש"הנה זה (המלך המשיח) בא".

י. ויש להוסיף בביאור הצורך והמעלה דלימוד התורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ"ק השלישי ככניסה להתחלת ימות המשיח^{ל"ב} - ובהקדמה^{ל"ג}:

אף שאמרו חז"ל⁹³ ש"משיח בא בהיסח הדעת", אין זה בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות באופן של "דעת" ("שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחוזק"⁹⁴) בעניני משיח וגאולה נולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, "הנה זה בא", כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה, וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל (ס"ז-ח) - כי, "היסח הדעת" פירושו "למעלה מן הדעת"⁹⁵, היינו, שלאחרי שענין

ועוד ועיקר - שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"כ, כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) יגלה ויבוא משמים"⁹⁶ ברגע כמימרא!

וע"ד המדובר בתקופה האחרונה⁹¹ בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח⁹² - לא (רק) בתור "סגולה" למחר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם) בעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח^{ל"ג}, עי"ד שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש

מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית" - בנין חדש שלא ה' קודם (לא רק החזרת המשכון).

90 פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

91 סה"ש תנש"א ח"ב ע' 501. ועוד.

92 ועצ"ע אם ההוספה המיוחדת דלימוד הלכות בית הבחירה הקשורה עם ימי בין המצרים (גם כשהלימוד הוא באופן האמור) מתחילה ב"ז תמוז כשחל בשבת, כיון שסו"ס קשור לימוד זה עם ימי בין המצרים דוקא, או שהוא ע"ד אמירת שירו של יום.

93 סנהדרין צז, א.

94 תניא ספ"ג.

95 תניא אנה"ק (קה, ב).

ביאורים

נפלאות", וזו הסיבה שישנם כאלו שעוד לא חיים בעניני הגאולה.

ולכן, לו היה הלימוד פועל רק על ה"דעת" - מובן שאין בכוחו לסייע למי שנמצא לגמרי מוחזק לענין, כי זו גופא הבעיה: שלא כולם מצליחים להתבונן ולקלוט בשכלם את עניני הגאולה (ויש לקשר למ"ש בהקדמה לתניא: "אין כל השכלים והדעות שוות, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבר").

אך כיון שפעולת הלימוד היא שהענין נעשה "למעלה מן הדעת" - שגם אם קשה לראות ולהבין בשכל את עניני הגאולה, הוא קשור בתוקף לענין ומאמין בביאת המשיח מיד - לכן בכוחו לפעול גם על המתקשים לחיות גאולה (ראה בהערה הקודמת). וכמבואר אהלן, ש"בכח התורה לשנות טבע האדם" - מובן, שאם התקשרות שלו לענין אינה מצד טבעו אלא מצד התורה ("למעלה מן הדעת"), בודאי יחיה בעניני הגאולה בתוקף וללא קושי.

לא "לחיות עם הזמן דימות המשיח": ראה בהרחבה בשער השני, סוגיא ו: לחיות עם משיח.

לב עד כאן נתבאר בארוכה שנמצאים במצב בו מורגש רק הטוב והגאולה שבימים אלו; וע"י לימוד עניני הגאולה (והמקדש) ניתן "לחיות" זאת. אמנם, כל זה הוא כאשר אכן מרגישים מלכתחילה את הטוב והגאולה. אך לפועל, רואים פעמים רבות שאנו מרגישים בגלות בדיוק כבעבר!

על כך יוסיף ויבאר שמעלת לימוד עניני הגאולה אינה רק עבור מי שמבחין במעלת הזמן, ומנסה להתחבר לגילוי הגאולה (כפי שביאר בסוף ס"ט); אלא גם למי שמרגיש 'מוחזק' לענין, שע"י הלימוד יתחיל להבחין בכך.

לג יש לבאר (בדרך אפשר) מהו הצורך להקדים את ענין "היסח הדעת" כאן:

כפי שביאר, הבעיה כעת היא שאין רואים בגלוי את נפלאות הגאולה, וצריכים להסביר ולבאר את ה"אראנו

להחדיר ההכרה וההרגשה ש"הנה זה בא" – קשה לפעול שיחדור בהכרה והרגש דהאדם.

והעצה לזה – ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, ככח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם) לשנות טבע האדם⁹⁶, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי), הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה⁹⁷, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש"הנה זה בא".

יא. ויש לקשר זה עם הלימוד דפרקי אבות שבשבת זה, פרק ששי – "שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'" – דלכאורה צריך להבין:

(א) הפיסקא "שנו חכמים בלשון המשנה" היא (בפשטות) הקדמה לכל הפרק – "כלומר, ברייתא היא ובלשון המשנה היא שנוי" אבל אינה משנה, ומה שנו חכמים, ר"מ אומר וכו', ולפי שעד עכשיו כל הפרקים משנה הוצרך להודיע שמכאן ואילך ברייתא היא⁹⁸. אבל, כיון שפיסקא זו לא באה בפ"ע, אלא ביחד (במשנה אחת⁹⁹) עם דברי ר"מ במעלת

זה חודר בדעתו (ע"י המחשבה וההתבוננות כו'), ה"ז נעשה אצלו באופן שב(היסח ו) למעלה מן הדעת¹⁰⁰.

ובנוגע לפועל – למרות ה"שטורעם" שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו, לאחר ראיית הנפלאות המעידות שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", רואים שישנו קושי ("עס קומט אן שווער") להחדיר ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו "לחיות" בעניני משיח וגאולה.

ומהטעמים לזה (נוסף על הגלות הפנימי כו') – כיון שחסר עדיין בהענין ד"אראנו נפלאות" כהלשון והסדר שבכתוב ("כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"):

הדיוק ד"אראנו נפלאות" הוא בשתיים: (א) "אראנו", דקאי על הקב"ה, היינו, שהקב"ה מראה בעצמו, ולא ע"י נביא וכיו"ב, (ב) ההתחלה היא באופן ד"אראנו", היינו, שהתרחשות ה"נפלאות" היא באופן שמלכתחילה מראה אותם הקב"ה (ולא באופן שתחילה מתרחשים "נפלאות", ואח"כ מראים אותם).

משא"כ כשהסדר הוא באופן ד"נפלאות אראנו" (כסימנה של השנה, תשנ"א, תהא שנת נפלאות אראנו), שמתרחשים מאורעות שהם בגדר של "נפלאות", ואח"כ צריכים להתחיל להסביר ולבאר ולעורר ע"ד ראיית הנפלאות, להתבונן ולראות בהם סימני הגאולה, ועוד ועיקר, שעדיין לא הי' ה"אראנו" ע"י הקב"ה בעצמו (שהקב"ה בעצמו מראה לכאור"א מישראל הנפלאות דהגאולה, שאז אין צורך בהסברים וביאורים

הרחב בפרקי אבות השאלות ב"שנו חכמים בלשון המשנה"

96 ראה דרו"ל עה"פ לא"ל גומר עלי (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סקי"ג (סקכ"ג)).

97 נוסף על השייכות דלימוד התורה (כל עניני התורה) לגאולה, כמאדו"ל "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב – שלומדים בשבת זה). 98 פ"י הרע"ב על המשנה.

99 ולהעיר שחלוקת המשניות היא בתכלית הדיוק, ועד שנוגעת להלכה בפועל – ראה לקו"ש ח"י"ז ע" 366. וש"נ.

ביאורים

בית דין עיברו את השנה – עדיין הבתולים חוזרים עוד חודש נוסף. ועל כך נדרש הפסוק (תהלים נז. ג) "אקרא לאלקים עלין לא-ל גומר עלי", היינו שהקב"ה מסכים עם קביעותיהם של בית דין של משה, ובהתאם לכך משנה את מצביאות העולם.

לך "היסח הדעת" – למעלה מן הדעת: ראה בהרחבה בשער השני, סוגיית ז: משיח בא בהיסח הדעת. **לה** ככח התורה לשנות טבע האדם: בירושלמי (המצויין בהערה 96) נפסק שבת פחות משלש שנים ויום אחד בתוליה חוזרים, ולאחר מכן אינם חוזרים. אמנם, אם

וענין זה מודגש במסכת אבות, שהתחלתה בסדר השתלשלות קבלת התורה, "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו" עד ל"העמידו תלמידים הרבה" - שבסיומה מצרפים למשניות גם את הברייתות שנישנו חוץ לבית מדרשו של רבינו הקדוש (הכוללים כל עניני התורה שנתחדשו ע"י תלמיד ותיק במשך כל הדורות), ומקדימים שכולם נישנו ע"י החכמים ("כל בניך לימודי ה'")¹⁰¹ "בלשון המשנה", להורות שמעלתם שווה למעלת המשניות.

ובכללות יותר - נכללים ב"ברייתות" כל עניני התורה שנתגלו בזמן הזה, שהם בבחינת "חוץ" ("ברייתא") לגבי "תורה חדשה (ש)מאתי תצא"¹⁰², פנימיות התורה, "סוד טעמי" ומסתר צפונותי"¹⁰³, שתתגלה בימות המשיח, ועד שאמרו חז"ל¹⁰⁴ "התורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח". ואעפ"כ, גם התורה שאדם למד בעוה"ז שהיא בבחינת "חוץ" (חיצונית), "ברייתא", נשנית "בלשון המשנה", כמו פנימיות התורה שתתגלה בימות המשיח, כיון שהתורה כולה היא "תורה אחת"¹⁰⁵.

וענין זה מודגש גם בתוכן מאמרו של רבי מאיר "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה":

(101) ישע"י נד, ג.

(102) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(103) פרש"י שה"ש א, ב.

(104) קה"ר פי"א, ח.

העוסק בתורה לשמה, מסתבר לומר שיש קשר ושיוכות ביניהם.

גם צריך להבין בכל א' מב' הפסקאות בפ"ע:

(ב) בפסקא "שנו חכמים בלשון המשנה": לאחר שרבינו הקדוש סידר המשניות, ששה סדרי משנה, הכוללים מספר קבוע של מסכתות, פרקים ומשניות, ואילו הברייתות הם חלוקה בפ"ע - מהו התוכן והענין דצירוף הברייתא למשנה במסכת אבות, עד שהברייתא (שאינה משנה) נשנית בלשון המשנה?

(ג) ובמאמרו של רבי מאיר: כיון שבהמשך המאמר מונה ריבוי דברים שהעוסק בתורה לשמה זוכה להם, מהו פי' ההקדמה ש"זוכה לדברים הרבה", ואדרבה, הקדמה זו היא (לכאורה) אריכות הלשון שאינו מתאים ללשון המשנה ("שנו חכמים בלשון המשנה"), לשון קצר דוקא?

יב. ויש לומר נקודת הביאור בזה:

"ברייתות", ש"נשנו חוץ לבית מדרשו (של רבינו הקדוש) ועל כן נקראו ברייתות, לשון חוץ, כי תרגום מחוץ מברא¹⁰⁰ - עם היות שדרגתם למטה ממשניות, עד שנקראים בשם "חוץ", ה"ה חלק מהתורה, ויש בהם כל העילוי והתוקף דתורה, שכולם (אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש) ניתנו למשה מסיני.

(100) מד"ש שם.

הביאור גם מי שנמצא מחוץ לגאולה נכנס בבחינת התורה

ביאורים

וה"גוף" - הוא אותם ענינים גשמיים שנשתלשלו מהם. וכשם שע"י ראיית הגוף אפשר להשיג את הנשמה שבו, כך ע"י לימוד גופי ההלכות הגשמיות בעולם הזה אפשר להשיג את הנשמה שלהם בעולם הבא; וללא לימוד הגוף כאן אי אפשר להשיג את הנשמה לעתיד. מזה יובן הביאור כאן - שמצד אחד התורה עכשיו היא "הבל" לגבי התורה זלעתי, ומצד שני - חלק ממנה והן "תורה אחת", כמו גוף ונשמה שמאוחדים לאדם אחד.

לן התורה בזמן הזה וה"תורה חדשה": מבואר בחסידות - על מאמר רז"ל (פסחים נ, א) "אשרי מי שבא לכאן [לגן עדן] ותלמודו בידו" - שמצד אחד, התורה שלומדים למעלה היא באין ערוך לתורה אצלנו - מה שאצלנו לומדים על ענינים גשמיים (כמו שור ופרה גשמיים וכו') למעלה לומדים אודות בחינות ודרגות רוחניות (כמו פני שור שבמרכבה וכו'). ומצד שני, הדרגות עליונות הם כמו פנימיות ו"נשמה",

מתקיימת הנבואה שבפרשת השבוע שכבר קראנו: "ותנשא מלכותו", שלימות מלכות בית דוד עי"ז ד"דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל", "משיח האחרון שגואל את ישראל [באחרונה]", גאולה נצחית שאין אחרי גלות¹⁰⁵.

ובהמשך לזה באים כל פרטי הענינים שבפרשת פנחס - "פינחס זה אליהו", שכבר "אתא אליהו מאתמול". לבית דין הגדול¹⁰⁶ לה - מנין העשירי דכל בני, חלוקת הארץ [דכיון שכבר נשלמו כל מ"ב המסעות שבמדבר העמים במשך זמן הגלות, עד לירדן ירחו, נכנסים לארץ ישראל, מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה, ומעבר לירדן מערבה, ומחלקים את הארץ בגורל לכל בני, כמבואר בפרטיות בהמשך הפרטיות מוטת ומסעין], והקרבת הקרבנות, הן הקרבנות דכל יום, הן הקרבנות דשבת, והן הקרבנות דימי המועדים (כולל גם ימים אלו שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים)¹⁰⁷ בביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך"¹⁰⁷.

ולומדים ה"תורה חדשה מאתי תצא" באופן ד"אלה הדברים", מראה באצבעו ואומר זה, לימוד באופן של דא"י¹⁰⁸, "והיו עיניך רואות את מורייך"¹⁰⁹, "יראה אל

(105) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.
(106) עירובין מג, ב.
(107) בשלח טו, יז.
(108) לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.
(109) ישעי' ל, כ.

הפירוש ד"דברים הרבה" (גם בפשטות - אינו הריבוי דברים שמונה לאח"ז, אלא ענין בפ"ע) - הבלי גבול שבתורה ("הרבה" לאמיתותו, שאין ריבוי גדול יותר ממנו), שיתגלה ב"תורה חדשה (ש)מאתי תצא", "מאתי" דייקא, מהותו ועצמותו ית', בלי גבול האמיתי.

וזהו "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" - שע"י עסק התורה לשמה בעוה"ז זוכים להבלי גבול שב"תורה חדשה מאתי תצא"¹¹⁰.

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת האדם - שגם מי שמרגיש את עצמו בכחיתת "ברייתא", "חוץ", שהוא בריחוק עדיין ומחוץ למעמד ומצב דימות המשיח שאז יהי עיקר ושלמות הגילוי דפנימיות התורה, הרי, ע"י לימוד התורה "זוכה לדברים הרבה", שמתעלה מהחוץ ונכנס לפנינים, היינו, שנעשה חדר בתורה (כולל - בעניני הגאולה) ומוכן להתגלות ד"תורה חדשה מאתי תצא".

יג. ויה"ר והוא העיקר - שלא יצטרכו לדבר ולעורר ע"ד המחשבה וההתבוננות בעניני משיח וגאולה, והלימוד בתורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ"ק השלישי, כיון שתכף ומיד ממש רואים בעינינו בש"הנה זה (המלך המשיח) בא", הנה הגאולה האמיתית והשלימה, והנה ביהמ"ק השלישי.

ובפשטות - שביום הש"ק טו"ב תמוז פרשת בלק (לפני התחלת הקריאה בפרשת פינחס בזמן המנחה) שנת אראנו נפלאות

יהי רצון:
עליא נצטרך
ללמוד, אלא
נדא

ביאורים

ובשורה זו עליו להביא לבית הדין הגדול בטבריא. הרבי מסביר שכדי שמישיח יוכל לבוא בכל יום (שהרי מחכים לו "בכל יום שיבוא") - אכן מגיע אליהו בפועל ממש בכל יום לטבריא לבשר על הגאולה.

ל"ט לכאורה - ענין זה (שיקריבו קרבנות בימי הצומות שיהפכו למועדים) הוא חידוש של כ"ק אד"ש מה"מ.

ל"ז כלומר: לאחר שביאר שגם התורה שלנו עכשיו (בחי" ברייתא") היא חלק אחד עם התורה חדשה דלעתיד ("בלשון המשנה") - מובן, שבכוחה של התורה שלנו להכניס את האדם שנמצא "בחוץ" לתוך ימות המשיח, כיון שהיא חלק מהתורה של משיח.

ל"ח "אתא אליהו מאתמול" בגמרא (המצויינת בהערה 106) נאמר שעל מנת שמישיח יוכל לבוא היום, נדרש שאלהיו יבוא מאתמול לבשר על הגאולה;

אלקים בציון¹¹⁰, "ותחזינה עינינו בשובך
לציון", "כ¹¹¹ אלקים יושיע ציון גו' וישבו
שם גו'¹¹², "ישבו ישרים את פניך"¹¹³, תיכף
ומיד ממש.

(112) לאחרי (חלק זה ד) השיחה ניגנו ניגון על פסוק
זה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלא קומתו ורקד בשמחה
רבה (המו"ל).
(113) שם קמ, יד.

(110) תהלים פד, ח.
(111) שם סט, לו.

מילואים

להערה א: מה שאומר שהתשובה היתה בשלימות, אף שלכאורה הרי מה שהיה אצל כאו"א הוא רק הרהור תשובה, כמפורש בשיחות (חלקן הובאו בשער השני שם) – אולי יש לבאר ע"פ דברי אד"ש (דבר מלכות ש"פ נח תשנ"ב ס"ט (סה"ש ח"א ע' 65)), שעבודת כללות בני"י להבאת הגאולה היא בדוגמת הבריאות ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, והחסרון דהפרט הוא בדוגמת מיחוש קל וחיצוני באבר פרטי; ואולי עד"ז הוא אצל כאו"א גופא, שהשלמת עבודתו להבאת הגאולה – הרהור תשובה – היא השלימות העיקרית אצלו, ושאר חסרונותיו הם כמו מיחוש קל וחיצוני. ויש להאריך, ואכ"מ.

להערה כז: ביאת המשיח לפני (השלמת) הגאולה – שפת אמת ר"ה יא, ב. ומשמע כן גם בתורת רבו"נ – ראה אג"ק אדמו"ר הרשב"ב ח"א ע' שיא. לקו"ש ח"ט ע' 381 הערה 1. חח"י ע' 281 הערה 66. וראה גם אג"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' רלג.

שכבר היתה התגלותו – ראה בשיחות המובאת בשער השני שם.

להערה לו: ראה לקו"ת בהר מ, ב. ואתחנן ו, ב. ועוד. ובתורת אד"ש – שכן הוא (לא רק לגבי עוה"ב, אלא) גם לגבי תורתו של משיח: ראה לקו"ש חלק ט"ז ע' 250 הערה 65. שיחת ב' ניסן תשמ"ח הערה 80. ועוד.

להערה לח: שיחת ז' תשרי תנש"א (סה"ש ח"א ע' 37).

להערה לט: ראה שיחת ש"פ ויגש תשמ"ו (התועדויות ח"ב ע' 270).

להערה א: ראה עד"ז בלקו"ש חל"ג שיחת י"ז תמוז.

להערה י: ראה לקו"ש חלק ל"ח שיחת מסעי א' ס"ד ואילך, ובהנסמן שם.

להערה יג: ואולי אפשר להוסיף עוד נקודה המובהרת במשל הזריעה והצמיחה: בשעת הריקבון – האדם מבחוץ אינו יכול 'להבין' אלא שהירידה היא לצורך העליה שאחריה; אך לאחר מכן – אחר הצמיחה – יכול גם הוא 'להבין', כמו האיכר, שיש כאן מלכתחילה עליה שבאין ערוך (ולא רק ירידה לצורך עליה). וכך בנמשל – ככל שמתקרבים לגאולה, יכולים גם אנו להרגיש יותר (כאופן ה'ב') שהגלות היא עליה מלכתחילה.

[בנוגע לזריעה כמשל לירידת הגלות – ראה תו"א ר"פ בשלח. דבר מלכות ש"פ ויחי תשנ"ב (סה"ש ח"א ע' 237). ועוד.]

ויש לקשר כל הנ"ל גם להמבואר (ד"ה ואתה תצוה תשמ"א ס"ט (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קלד) ואילך) שהכתית למאור מעצם מה שנמצאים בגלות ואין גילוי אלקות, הוא נעלה יותר מהכתית למאור מזה שישנם גזירות וכו'. ואולי יש לקשר גם למבואר בשיחת ב' ניסן תשמ"ח (סה"ש ח"א ע' 351) אודות התוכן דהכרות "עד מתי" והחידוש שבהכרות "יחי המלך".

להערה טו: אור התורה נ"ך ח"א ע' תפז-ז. המצויין בסה"מ מלוקט ח"ד ע' פה הערה 81. ועוד.

להערה טז: ראה לקו"ת מסעי פט, ב, צ, ד ואילך. ד"ה והניף תשי"א ובהנסמן שם. ועוד.

המחשבה וההתבוננות

עיונים בסוגיות המבוארות
בשיחת ש"פ בלק תנש"א

שער שני

"מחשבה והתבוננות באופן של
"דעת" ("שמקשר דעתו בקשר אמיץ
וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחוזק")
בעניני משיח וגאולה"

סוגיא א טעימה מהפיכת הצומות לשמחה

בשיחה (ס"א) מביא שני אופנים לבאר את ענינו של תענית נדחה: "א) שלילת הענין הבלתי-רצוי דיום התענית, שאינו שייך בשבת ונדחה מפניו למחרתו, (ב) הדגשת הענין החיובי דיום התענית שישנו גם כשחל בשבת (ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז) – שמתהפך לששון ולשמחה". ובהמשך (ס"ב) מבאר מדוע ישנו בתענית ענין חיובי.

בשיחות אד"ש לימי הצומות, מבואר הענין החיובי שבימי הצומות בהרחבה, ובשני אופנים: (א) התענית היא ענין בלתי רצוי וצער, שמטרתו להביא (אחר כך) לידי עליה – התבוננות ותשובה שתבטל את החורבן. (ב) בתענית גופא ישנו ענין טוב ו"רצון", רק שהדרך לגלות זאת היא על ידי העינוי.

הפיכת הצום לשמחה: גילוי ענינו האמיתי

לעתיד לבוא מובן, דכיון שהצומות הם לזכר הצרות שאירעו לאבותינו, לכן, בהבטל זכרון הצרות (על ידי הגאולה) בטלים בדרך ממילא הצומות – אבל מדוע יהפכו ימים אלה לששון ולשמחה? דלכאורה, לשמחה מה זו עושה?

אבל על פי הנ"ל מובן, כי עיקר התענית אינו העינוי שבו, כי אם זה שהוא "יום רצון לה'", אלא שבזמן הגלות, כשעדיין לא בטלו חטאינו (שגרמו ל"גלינו מארצנו"), הרי הדרך להרגיש ולנצל מעלת היום היא על ידי עינוי הגוף, שזה מעורר את האדם לתשובה וכו'; משא"כ לעתיד לבא, כאשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אין מקום לעינוי (הגוף). אלא להוספה בעבודת ה' ועבודה זו הרי היא מתוך שמחה וטוב לבב, ולכן יהיו ימי רצון אלה ימי שמחה, שיהפכו לימים טובים³⁶.

ועפ"ז מובן, דכשחל תשעה באב או אחד משאר ד' הצומות ביום השבת, דאין עצב בה, הרי זה שאי אפשר להתענות בו אינו מבטל הענין שיום זה הוא "יום רצון", ואדרבה, שהרי שבת מצד עצמו הוא גם כן יום ועת רצון, חמדת ימים אותו קראת.

התענית ענינו הוא (בלשון הכתוב) "יום רצון לה'". ואף שזה נאמר (בעיקר) בתענית שהוא לתשובה וכפרה, מה שאין כן ד' הצומות, ובפרט תשעה באב, הרי הם בגדר אבילות על הצרות שאירעו בזמנים אלו – הרי כתב הרמב"ם שגם צומות אלו הם "כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'", דמזה מוכח שיש בתעניות אלו שני הענינים.

והיינו שהיותו "יום רצון" מתגלה על ידי הצום והנהגות התענית שכיום זה, וכדאיתא בגמרא "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני".

[ובזה יש לבאר מה שנאמר בזכריה והובא ברמב"ם להלכה, שלעתיד (לא רק שיבטלו כל הצומות, אלא עוד זאת, שיהפכו (הצומות) לימים טובים וימי ששון ושמחה.

דלפי פשוטו צריך עיון: ביטול הצומות

בהערה, מוסיף אד"ש ומוכיח שה"רצון" שבצום הוא הוא ענינו האמיתי (שהרי כל המצוות יתקיימו לעתיד כפי שהן באמת ובשלימות):

תעניות פ"ה ה"ד) מהכתוב בזכריה "צום הרביעי גו" – שאינם מפורשים בו בתור יום צום כשלעצמם, אלא רק ש"צום הרביעי וגו' יהי". לששון גו", היינו שהפסוק בא לומר (לא עצם הצום, כי אם זה ש)הצומות יהפכו לששון ולשמחה כו'.

לקוטי שיחות חלק ל"ג ע' 159 ואילך

36) ויש לומר שזה מוכח מזה גופא שלעתיד יהפכו ויהיו לששון ולשמחה, שזהו אמיתית תוכן ענין הצומות, שהרי לעתיד לבוא, כל המצוות תהיינה על מילואן ושלימותן (ראה רמב"ם הל' מלכים רפ"א), "כמצות רצונך". ועל פי זה יומתק גם זה שד' הצומות ה"מפורשים בקבלה", הביאם הרמב"ם (הל'

שני שלבים בהפיכת הצום לשמחה

בשיחה זו יבאר אד"ש את שני הענינים בביטול והפיכת הצומות לשמחה (כנ"ל), ומבאר שאכן יתרחשו בשני שלבים, בשתי תקופות.

כמו כן יוסיף ויבאר את הטעם שענין ביטול הצומות לעתיד הובא להלכה בזמן הזה: כי באופן התשובה בתעניות היום, צריכה להיות מורגשת הכוונה והתכלית שבהן – הפיכתם לשמחה לעתיד (ואף שענין זה מובא כבר בחלק ט"ו, ניתן לומר שבשיחה שלנו – דש"פ בלק – רואים איך הוא אכן מתממש, ובאופן אחר לגמרי, שבכל השיחה מורגש בצום רק הטוב שבו).

ענינים הנ"ל:

(א) על ידי תשובה מאהבה "נעקר עוונות מתחלתו" – העוונות מתבטלים.

(ב) השב מאהבה "מוסיף במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון" – לא זו בלבד שהעוונות מתבטלים על ידי זה, אלא שיש הוספה של מעשים טובים "לגבי אותו עון".

(ג) על ידי תשובה מאהבה – "זדונות נעשו לו כזכיות": לבד זאת שמתוספים על ידי זה (מעשים טובים) זכיות אחרים, הזדונות עצמם נהפכות לזכיות.

ויש לומר, שכשם שכללות ענין הגאולה תלוי בזה ש"סוף ישראל לעשות תשובה" (כפסק הרמב"ם), כך גם בנוגע לביטול הצומות שיהיה לעתיד בג' אופנים הנ"ל, שזה נפעל ע"י (שלימות ה)תשובה של ישראל (תשובה מאהבה) בג' הענינים שבה.

ח. בזה תובן תמיהה כללית בהלכה הנ"ל ברמב"ם (ועל דרך זה בטור (ושולחן ערוך):

ו. ויובן זה בהקדים ביאור החילוק בתוכן שביין [שני הכתובים הנ"ל] "יהיה גו' לששון גו" ו"הפכתי גו'".

בהשינוי שיתחדש לעתיד לבוא בהצומות ישנם ג' ענינים:

(א) הצומות יתבטלו, היינו שמכיון שיהיה אז המצב ד"יש שלום", יתבטל החיוב לצום כו' (כהפסק ש"יש שלום" אין מתענין").

(ב) לא זו בלבד שהם לא יהיו אז ימי צום, אלא שיהיו גם ימים טובים וימי שמחה; ויש לומר שזה גופא שיוצאים מהמצב המצער ("גזירת המלכות" ו"אין שלום") ונמצאים במצב ד"יש שלום", זה מביא לידי שמחה.

(ג) לא זו בלבד שימי הצומות יהיו בזמן דלעתיד ימים טובים, אלא יתירה מזו: (ענין) הצום גופא יתהפך לששון ולשמחה [על דרך מה שכתוב "אודך ה' כי אנפת ביי" – שלעתיד לבוא יהיה "אודך" מפני ש"אנפת ביי"].

ז. "תענית" מדרכי התשובה הוא – ומצינו גם בתשובה (מאהבה) דוגמת ג' –

צריכה להיות באופן כזה, שיפעל (עד) שהצום גופא יתהפך לששון ולשמחה כו'.

ט. זהו גם החילוק בתוכנם של שני הפסוקים: הפסוק "צום הרביעי גו' החמישי גו' יהיה גו' לששון ולשמחה ולמועדים גו'" מדבר על דבר ימי הצום, שהימים יהיו ימים טובים; היינו שנוסף לביטול הצומות, יתוּסַף גם היתרון, שהימים יהיו ימים טובים^א.

אמנם הפסוק "והפכתי אבלם לששון גו'" מדבר על דבר עצם ה"אבל" גופא, שענין ה"אבל" יתהפך לששון ולשמחה^ב.

תוכנו של ספר יד החזקה הוא (בלשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד) – "הלכות הלכות". וצריך להבין: מהי ה"הלכה" בזה ש"כל הצומות האלו עתידים ליבטל כו'?"

[ברמב"ם יש לתרץ שזהו מפני שבספרו יד החזקה מביא גם דינים הנוגעים לימות המשיח, אבל אין זה תירוץ למה מובא הענין גם בטור ושולחן ערוך (שהם אינם מביאים דינים השייכים לימות המשיח)].

הביאור בזה: בכך מבואר באיזה אופן צריכה להיות התענית: התשובה להתענית (וכנ"ל שהתענית "מדרכי התשובה הוא")

[בהמשך השיחה מבאר, שאופנים אלו יתרחשו בשתי התקופות שיהיו בימות המשיח:]

ואנחה הוא" (יתהפכו לששון ולשמחה, זהו בבחינת ביטול "מנהגו של עולם" – ולכן יהיה זה רק בתקופה השניה שבימות המשיח. לקוטי שיחות חלק ט"ו ע' 414 ואילך

בתקופה הראשונה, כשיהיה שלום בעולם, יבטלו הצומות (ובדרך ממילא – יהיו הצומות לימים טובים, כנ"ל ס"י); אמנם הענין השני, שהצומות גופא (שה"צום עצמו צער יגון

ביאורים

ב) דהיינו: הענין השני כאן (בפסוק "והפכתי", מתייחס לענין השלישי הנ"ל (ס"י-ז) – שענין הצום גופא מתהפך לשמחה.

א) דהיינו: הענין הראשון כאן (בפסוק "צום הרביעי"), מתייחס לב' הענינים הראשונים הנ"ל (ס"י-ז) – ביטול הצום, וממילא השמחה מכך שהוא הפסיק להיות צום.

סוגיא ב פנימיות הגלות - גאולה

בשיחה (ט"ב) מבאר בקשר לטוב הפנימי שבתענית, "שהכוונה והתכלית דכללות ענין החורבן והגלות אינו אלא כדי לבוא להעילוי והשלימות דהגאולה (האמיתית והשלימה), היינו, שהגלות הו"ע חיצוני, ופנימיותו היא הגאולה".

הביאור בכך שהגלות הינה בפנימיותה גאולה, הוא נושא נרחב ויסודי בתורת הגאולה בכלל ובתורת נשיא דורנו בפרט. ולהבנת הענין יש להקדים, אשר בביאור מעלת הגלות והטוב שבה (שבשבילו עשה אותה ה') – ישנם שני אופנים:

(א) ביאור המובא אינספור פעמים בתורת החסידות: הגלות היא אכן ירידה גדולה, אבל לצורך העליה הגדולה שתבוא אחריה – בגאולה.

(ב) בתורת אד"ש מוסיף פעמים רבות ומבאר יותר מכך – לא רק שהירידה היא לצורך עליה (שתבוא אחריה), אלא שבה גופא ישנה עליה. – אלא, שעליה זו היא בפנימיות ובהעלב, ובחיצונית ניכרת רק הירידה; ורק לעתיד לבוא נראה את פנימיות הגלות החיובית, שלכן אז נודה לה' עליה – "אודך ה' כי אנפת ביי".²

שני אופנים אלו מתאימים גם לשני האופנים בהסברת ענינו של יום התענית: (א) יום התענית הוא ירידה שעל ידה (מתעוררים בתשובה, וכך) נעשית העליה; או יותר מכך – (ב) שכל ענין התענית הוא בפנימיות טוב ועליה. [ובהתאם לכך, גם שני האופנים בביאור ענינו של תענית שנדחה ע"י השבת (בס"א בשיחה; וראה גם לעיל בסוגיא א)].

ב' הדרגות בטוב שבגלות

השיחה דלהלן יכולה לשמש יסוד להבהרת ההבדל בין שני האופנים ב"ירידה צורך עליה": לפי האופן הראשון הירידה היא אכן רע, רק שהתוצאה ממנה היא טובה; ולפי האופן השני הכל הוא טוב מצד עצמו.

זו לטובה" הוא בלשון הקודש. לשון הקודש הוא לשון מבורר, כל הענינים בלשון הקודש הם בדייק; זאת אומרת, שרואים בבירור שהכל לטובה. מה שאין כן "כל דעביד רחמנא לטב עביד", שנאמר בלשון תרגום

ד. בהענין ד"הכל לטובה", ישנם ב' לשונות חלוקים בחז"ל: א) "כל דעביד רחמנא לטב עביד". ב) "גם זו לטובה".

החילוק בין ב' הלשונות הוא: "כל דעביד רחמנא לטב עביד" הוא בלשון תרגום, ו"גם

ביאורים

הראשון כמעט ולא מוזכר – כפי שניתן לראות בבירור בשיחה זו דש"פ בלק.

ג) ולהעיר, שבתורת אד"ש גופא – התחזקה יותר ויותר ההדגשה על הביאור השני דוקא, במהלך השנים. ועד לשיחות מאוחרות יותר, שבהן הביאור

היה מנצח במלחמות". מלחמות, הרי, לא חסרות אצל הגויים – מיד בדקו, והעפר ניצח את שונאי הקיסר.

ו. החילוק בין שתי הדוגמאות הוא:

לר' עקיבא אכן אירע הפסד וצער. הוא איבד את החמור והתרנגול, ישב בחושך ולן בשדה. כל מאורעות אלו היו לשם טובה, אבל הם עצמם היו ענין של צער.

אצל נחום איש גם זו לא היה לכתחילה כל היזק, ואדרבה, לו היה מביא אבנים טובות – מי יודע האם היה זה מתקבל אצל המלך, שהרי בבית המלך אין חסרות כלל אבנים טובות; אך כאשר הביא את העפר – הוא התקבל.

לר' עקיבא היה צער, רק שעל ידי הצער – ניצול מצער גדול יותר. אצל נחום איש גם זו הדבר גופא היה טוב.

ז. זוהי המעלה שבביטוי "גם זו לטובה" על הביטוי "כל דעביד רחמנא לטב עביד". "גם זו לטובה" משמעו שזו – זה עצמו¹⁸ – הוא לטובה. אין זה רק שזהו לשם טוב, אלא זה עצמו הוא טוב. אין זה אלא שקודם היה הטוב בעולם, העינים היו סגורות, וחשבו שזהו נזק וצער – וכאשר מוסר העולם רואים שמלכתחילה היה זה טוב.

נחום איש גם זו היה רבו של ר' עקיבא. זאת אומרת, שר' עקיבא היה בדור מאוחר יותר מאשר נחום איש גם זו – בדור שבו חושך הגלות היה גדול יותר (כיון שבכל דור גדל החושך). בדורו, לא היו יכולים לראות בגילוי שכל ענין הוא מצד עצמו טוב.

אפילו שידועים בפשיטות את האמת, שכל ענין הוא מצד עצמו טוב, אף על פי כן אין זה בא בגילוי בעולם. מה שיכול להתגלות בעולם אינו אלא ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד". מה שאין כן נחום ובדורו של נחום איש גם זו, בדור קרוב יותר אל (א) זמן הבית, היו יכולים לגלות גם בעולם, את הענין

– הרי, הגם שגם כאן "לטב עביד", אך אין רואים זאת בבירור כל כך.

הביאור בזה יובן מהחילוק שישנו בין הדוגמאות המובאות בגמרא אודות ב' הלשונות הנ"ל.

הדוגמא המובאת בגמרא ל"כל דעביד רחמנא לטב עביד" היא:

ר' עקיבא הלך בדרך, ולקח עמו נר, חמור ותרנגול [. . .] זימן הקב"ה שלא הכניסוהו בעיר, והוא נשאר ללון בשדה. הגיעה רוח וככתה את הנר, והוא נשאר בחושך. הגיע אריה וטרף את החמור. הגיע חתול ואכל את התרנגול. אמר רבי עקיבא: כל דעביד רחמנא לטב עביד.

אחר כך התגלה שהכל היה לטובה – כיון שבאותו הלילה היתה התקפה על העיר, והיא נבזזה. לו היה לן בעיר, היה רבי עקיבא אף הוא נופל בידיהם; לו היה הנר דולק בשדה, היו רואים אותו; לו החמור או התרנגול היו משמיצים קול, היו שומעים את הקולות כו'. ועל ידי זה שאבדו כל אלו, הוא ניצול.

ה. הדוגמא המובאת בגמרא ל"גם זו לטובה" היא מהתנא נחום איש גם זו. את שמו "איש גם זו" קיבל מכיון שעל כל דבר נהג לומר "גם זו לטובה".

פעם שלחוהו בשליחות למלך רומי, וצידדו אותו באבנים טובות ומרגליות בתור מתנה למלך. בלילה גנבו ממנו את האבנים הטובות, ובמקומן הכניסו לו בתיבה עפר. על כך אמר "גם זו לטובה"; ומכיון שמינהו יהודים לשליח למלך, עליו למלא את שליחותו, והקב"ה כבר יעזור.

כאשר הגיע למלך רומי ונתן את התיבה כמתנה, פתחו את התיבה, ומשנוכחו לראות שהיא מלאה בעפר – רצו לעשות לו כיאה למורד במלכות; אך מיד שלח הקב"ה את אליהו הנביא בדמות שר, והוא אמר לקיסר: "אולי עפר זה הוא מעפרו של אברהם, עמו

ד"גם זו לטובה".⁷

בגילוי מנרתקה, שיאמרו "זה הוי' קוינו לו".

18) על דרך כמו "כל אחד מראה באצבעו ואומר זה א-ל"י" (רש"י שמות טו, ב).

תרגום מלקוטי שיחות חלק ב' ע' 393

כעת הולכים לזמן הגאולה, לזמן ד"ואהביו כצאת השמש בגבורתו"⁸, ש"הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה" ויראו בגילוי בכל ענין ש"גם זו לטובה", לזמן של "שמש הוי'".

בשיחה דלהלן מבאר את העליה שבאה ע"י הגלות בהתאם לב' אופנים אלו: בתחילה מבאר שזו ירידה לצורך עליה, ואחר כך מוסיף "יתירה מזה" – שהגלות עצמה בפנימיותה עליה.

בכדי שהגילוי הנעלה יתגלה למטה – הרי זה תלוי בעבודתם של בני ישראל למטה, שזה מעורר ומגלה בפועל את העליה הפנימית הקיימת בירידה החיצונית.

ודוקא בשעה שהגילוי הנעלה מתגלה גם למטה – נשלם תכלית ושלימות הענין, שלימות גם לגבי הענין כפי שנמצא בגלוי אבל רק למעלה.

כמו כן מובן בנוגע לגלות וגאולה:

הגם שהחורבן והגלות הם בחיצוניות העלם והסתר, אבל בפנימיות הרי זה תכלית הטוב ביותר – הגילוי דגאולה העתידה ושל בית-המקדש השלישי, שהוא גילוי שלא בערך כלל לגבי כל הענינים שהיו לפני זה (כולל – בבית ראשון ובבית שני), וגאולה

דובר פעמים רבות, ובפרט בנוגע לימים אלו, שכל ירידה היא לצורך עליה: מלכתחילה הכוונה בהירידה היתה, בכדי שזה יביא למדריגה נעלית עוד יותר למעלה מהמקום בו נמצאו לפני הירידה.

ותירה מזה: הפנימיות דהירידה היא – העליה הבאה מזה, אלא שבחיצוניות ולפי שעה – בגלוי הרי זה נראה כאן למטה כירידה, אבל למעלה הרי זה גילוי הכי נעלה, אשר עדיין אינו יכול להתגלות כאן למטה (על דרך משל מההעלם שבהשפעת רב לתלמיד בשעה ש"מביא" את עצמו להשגת שכל חדש נעלה יותר⁹), וככל שגדול יותר הגילוי למעלה – כן גדול יותר ההעלם והירידה למטה אצל המקבל.

ביאורים

הוא מוסתר. ושכרו "מדה כנגד מדה" – שיזכה לעתיד לראות את יציאת השמש מנרתקה וכסויה, שהיא גילוי עלמא דאתכסיא.

1) משל מרב ותלמיד: בשעה שרוב עסוק בהשפעה ומלמד את התלמיד, אם באמצע הלימוד 'נופלת' במוחו הברקה של שכל עמוק יותר, הוא מוכרח לעצור מהלימוד כדי להתעמק בהברקה החדשה ולתפוס אותה – שלא תאבד. מצד אהבתו לתלמיד מפסיק הרב את הלימוד לתפוס את השכל העמוק – כדי שיוכל ללמוד לתלמיד אחר כך (וככל שהשכל עמוק יותר, כך ההפסקה ארוכה יותר).

בחיצוניות, נראה לתלמיד שהרב עזב אותו וזהו חורבן, אך באמת ובפנימיות זה לטובתו, שיזכה לשכל עמוק יותר (לקו"ש ח"ב ע' 360).

ד) להעיר, שבמקום אחר מוסיף שגם רבי עקיבא הצליח לראות כיצד הגלות היא בפנימיות טוב מצד עצמה, ולכן "רבי עקיבא משחק"; ועל מה שנתבאר כאן, שרבי עקיבא אמר רק "לטב עביד", מבאר: "אבל זהו בנוגע להנהגה דכל אדם; וכל דעביד רחמנא, משא"כ בנדו"ד שהמדובר בדבר הנוגע לכללות עם ישראל; יסודי וכללי – גאולת ישראל והשכינה (ושיש ע"ז נבואה מפורשת כדלקמן בפנים) י"ל דאפשר לראות בגלוי הטוב שבזה" (לקו"ש ח"ט ע' 75 הערה 69).

ה) "ואהביו כצאת השמש בגבורתו" (שופטים ה, לא): אמרו חז"ל (שבת פה, ב) שעל השמחים ביסורים נאמר "ואהביו כצאת השמש בגבורתו". ומבואר בחסידות שהשמח ביסורים הוא רואה את הטוב הפנימי שביסורים – ששרשו בעלמא דאתכסיא, ולכן

העלם והסתר של גלות].

ובכדי להביא לידי גילוי ממש את הגילוי הכי-נעלה של הגאולה העתידה – הרי זה תלוי ב"מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", ודוקא על ידי זה שזה בא בגילוי למטה בגאולה – נשלם שלימות הענין.

תרגום משיחת ש"פ דברים תשמ"ט (590)
השיחות ח"ב ע' 609

נצחית שאין אחריה גלות" ובית-המקדש נצחי "מקדש אד' כוננו ידיך"; ובגלל הטוב הכי נעלה שבזה, ישנו ההעלם לפי שעה אצל המקבלים.

[כידוע שההעלם וההסתר של החורבן והגלות בא בגלל הסתלקות האור האלקי למעלה, כמאמר הזהר שקוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא'. שלגבי האור האלקי, הרי זה עליה למעלה, ורק בעולם למטה זהו

גילוי הפנימיות החיובית – דוקא בסיום הגלות

בפשטות, שני האופנים הנ"ל – שהגלות היא ירידה צורך עליה, או שהיא עצמה עליה – שניהם אמת, אלא שתלוי באיזה רובד מדובר.

כשמתבוננים בחיצוניות, רואים ירידה, ויכולים רק להבין שתצמוח ממנה עליה; אך בפנימיות הענין, הכל מלכתחילה הוא עליה [או באופן אחר: אנחנו, שאיננו משיגים את כוונת ותכלית הדברים, מתקשים לראות את העליה כי אם לאחר ההתבוננות – ולכן לגבינו זו ירידה לצורך עליה; אך לגבי הקב"ה, שרואה מלכתחילה את מטרת הדברים, את הפנימיות שבשבילה נהיתה הגלות – לגביו הכל עליה].

ובפרטיות יותר, שייכים אופנים אלו לשני זמנים שונים: בתחילת הירידה והגלות מורגש בעיקר האופן הראשון – ירידה צורך עליה; אבל בסיומה, כשמגיעים לעליה, מורגש האופן השני – שהכל הוא באמת עליה.

השיחה דלהלן עוסקת בביאור רש"י (ר"פ מסעי): "משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה הוליכו למקום אחר לרפואתו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל מסעות ואומר לו כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כך אמר לו הקב"ה למשה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר אלה מסעי בני ישראל".

בשיחה יבאר את דברי רש"י בפנימיות הענינים, בהתאם להנ"ל: בתחילת הירידה, כאשר בן המלך "חולה" – אין הוא רואה במסעות אלא ירידה (שאחריה עליה); אך כאשר "היו חוזרין", בסיום המסעות, יכול המלך להראות לו שכל המסעות היו עליה, "לרפאותו".

דהעלם והסתר. ולמרות שכוונת הירידה היא [לא רק לשם התועלת שיש מכך ל"מדבר העמים" (הבירור שלו שע"י עבודת בני"),

ה"מסעות" שישאל צריכים לעבור ב"מדבר העמים", הם על ידי זה שהנשמה (ויהודי בכלל) יורדת מאיגרא רמה למקום

ביאורים

"איננו" כי עלה למעלה.

ומובן, שההסתר שבסילוק זה הוא רק מה שאנו איננו רואים אותו; אבל באור האלקי עצמו – אדרבה, נעשה עילוי כשהוא עולה למעלה (בדוגמת ההעלם בזמן השינה, שהנפש אינה מאירה בגוף – אבל היא עצמה מתעלית יותר, ושואבת חיים).

(ז) "קוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא" [הקב"ה בגלות עולה למעלה מעלה]: על הפסוק (ירמיה לא, יד) שנאמר אודות הגלות: "רחל מבכה... על בניה כי איננו", מקשה הזהר (ה"א רי, א) מדוע נכתב "איננו" בלשון יחיד, והיה צריך לכתוב "אינם" בלשון רבים? אלא ש"איננו" הולך על הקב"ה, שבזמן הגלות הוא

ב(מקום של - ובכל אחד מ)המ"ב מסעות, מתחילה החזרה - העליה מלמטה למעלה; ו"היו חוזרין" את אותם המסעות, היינו שאז נרגש איך שגם המסעות שבדרך ירידה (וכל אחד ואחד מהם בפרט) הם חלק מהעליה.

וזוהי הכוונה ב"מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני" - על דרך מה שכתוב (שלעתיד לבוא יאמרו) "אודך ה' כי אנפת בך", שידודו לקב"ה על כך ש"אנפת בך", כי אז יתגלה איך שזה היה ענין של חסדים.

כיצד יתכן לומר, שה"מסעות" ב"מדבר העמים" הם לגמרי ענין של חסד ועליה? - לכן מקדים המדרש ומבאר במשל, שזהו מכיון שבן המלך אינו הולך לבדו ב"מסעות", הוא הולך עם המלך ויתירה מזו המלך "הולכנו" ויתירה מזו - כל ההליכה (ופרטיה) היא "לרפאותו"; וכיון שכך - ברור, שהירידה גופא היא (בפנימיותה) ענין של חסד.

תרגום מלקוטי שיחות חלק י"ח ע' 393

אלא גם] לשם העליה שבני ישראל מגיעים אליה ע"י הירידה - הרי, בשעת המסעות גופא נרגשים הגלות וההסתר; אלא שעל ידם מגיעה ("אחר כך") העליה.

והנה, למרות שידועים שכל תכלית הגלות היא רק ענין העליה - אבל מאחר שזהו סוף כל סוף באופן, שבעמדנו בגלות נמצאים בציור של ירידה (ורק שזה מביא לדבר נוסף - העליה) - נמצא, שבהליכה ב"מסעות" נמצאים במקום (ומצב) ד"מדבר", אשר "לא ישב אדם שם" - "הכעיסוני"; וכלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר, ש"גוף ועצם הצמצום הוא היפך הרצון (העליון)".

ו. במה דברים אמורים - כאשר אוחזים עדיין ב"מסעות" גופא; אבל כאשר מגיעים לעליה, מתגלה פנימיות הגלות, שבאמת אין היא דבר נפרד אלא חלק מהעליה.

וזוהי הכוונה במה שהמשל מתאר "כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות כו": לאחרי הירידה מלמעלה למטה

על פי כל זה ניתן להבין - שבעמדנו לאחר סיום מ"ב המסעות הכלליים של הגלות, כדברי אד"ש כמה פעמים בשנות הנפלאות (וגם בשיחה דש"פ בלק, בסי"ג) - כבר נמצאים בשלב שבו אפשר לראות בגלוי ש"גם המסעות שבדרך ירידה הם חלק מהעליה";

ומזה ברור ומובן יותר מה שבשיחה זו מבואר רק - שהגלות היא בפנימיות גאולה ועליה, וכלל לא ירידה.

סוגיא ג השבתות שבימי בין המצרים

בשיחה (ס"ה) מביא את ביאור אדמו"ר הצמח צדק אודות מעלתם של השבתות שבימי בין המצרים, ש"ג' שבועות בין המצרים בזמן כמו מדבר במקום, ומקדים רפואה ג' שבתות שבהן, ובכל שבת ב' שבתות, נמצא ו' (ג"פ ב' שבתות) פעמים ז' (ז' ימי השבוע שבהם מאיר מבחי' ב' שבתות שבכל שבת) עי"ז מכניעים המדבר מ"ב".

מאמר זה של אדמו"ר הצמח צדק הובא ונתבאר כמה פעמים בתורת אד"ש, ועל פי ביאורים אלו יובן יותר מהי "הקדמת הרפואה למכה" שע"י שבתות אלו; ומאיר יותר החידוש שמוסיף (שם) לגבי שבתות שבתחילת בין המצרים, שבהן מודגשת הגאולה מלכתחילה.

למעלה מהגלות, אבל גם רפואה לגלות

שבת), כיון שבשבת אין כל רושם מהחטא ומהחושך שהגיע ממנו. וכשם שבשבת לא נגע חטא עץ הדעת, שורש כל החטאים - כך אין נוגעים בה גם שאר כל החטאים, שמקורם מחטא עץ הדעת; וממילא גם לא החורבן והגלות שהשתלשלו מהם^{28*}.

לכן הדין הוא, שבשבתות דבין המצרים - גם בשבת דתשעת הימים, ואפילו בשבת שחל בה תשעה באב - אסור לנהוג כל אבילות דבין המצרים, אדרבה, מצוה להתענג ולשמוח בשבת. מכיון שלגבי בחי' שבת אין מנגדים, העלמות והסתרים.

יתירה מזו: השבתות דבין המצרים הרי ענינם (כדברי הצמח צדק) רפואה (קודם למכה) - עליהם לרפא את המכה דהחורבן; אין זה רק סתם ענין של שבת, שלגבי דרגתה אין שום חורבן; אלא השבתות באות ונמשכות בבין המצרים, כדי לעשות מהם "נחלה בלי מצרים". זאת אומרת, ששבתות אלו נעלות מהשבתות שבכל השנה. כל שבתות השנה הן למעלה מהשתלשלות, ולכן אין נוגע בהן כל חטא ואין להן שייכות לגלות, מה שאין כן שבתות אלו הן גם רפואה,

ד. את תחילת משנה תורה קורין לעולם שבבת שלפני תשעה באב (או בתשעה באב עצמו, כאשר חל בשבת). על פי הני"ל, תובן השייכות דמשנה תורה לימי בין המצרים:

הצמח צדק מבאר, שהשבתות דבין המצרים הן ענין של "מקדים רפואה". כאשר הרפואה באה לאחר המכה, הרי עדיין יש זמן שהיתה רק מכה, אלא שלאחר מכן באה הרפואה וריפאה אותה (ואף לאחר הרפואה נשאר רושם מהמחלה, והאדם נקרא "חולה שנתרפא"), מה שאין כן כאשר מקדימים את הרפואה למכה, הרי באמיתית הענין מעולם לא היתה מכה. הרפואה קודמת (במעלה) ונעלית יותר, ואין כל נתינת מקום למכה. וזהו הפירוש שהשבתות דבין המצרים הם רפואה שקודם המכה: השבתות הן נעלות ביותר ואינן נותנות כל מקום לענין דבין המצרים.

וזהו גם מובן: שורש כל החטאים הוא חטא עץ הדעת, החטא (היפך מנר מצוה ותורה אור) הביא חושך ולילה לעולם, ואף על פי כן "ל"ו שעות שימשה אותה האורה", בשבת בראשית לא היה חושך - היה אור שלושים ושש שעות (מיום שישי בבוקר ועד מוצאי

בכדי שלא יהיה שום מקום לחשש אבילות (בשבת).

כיון שכל הענינים נמשכים על ידי תורה, לכן מתחילים לקרוא ספר דברים, בשבת שלפני תשעה באב. דוקא בשבת זו, המגלה את הפנימיות דהגלות, קוראים את ספר דברים, שענינו - בחיצוניות - דברי מוסר על הירידה כו', אבל דוקא על ידי זה מגיעים ל"עד הים האחרון" - "עד היום האחרון", בגאולה העתידה על ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש³⁴.

תרגום מלקוטי שיחות
חלק ד' ע' 1090 ואילך

ויש לומר הביאור בזה:

מבואר בכמה מקומות ש"תלתא דפורענותא" הם כנגד ג' המוחין, ו"שבע דנחמתא" הם כנגד ז' המדות.

וכיון שהמשכת והתגלות המדות היא מהמוחין, והם כפי המוחין - על כרחך צריך לומר, שהענין ד"תלתא דפורענותא" לאמיתו (ג' המוחין שמהם נמשכים

הן מרפאות והופכות את בין המצרים, את הגלות גופא; הן מגלות את פנימיות הענין של הגלות גופא, כיצד היא הכנה לגאולה. הן מעין ד"יום שכולו שבת", מה שלעתידי יאמרו "אורך הוי" כי אנפת ביי", שתתגלה פנימיות המעלה שב"אנפת", שבגלות.

וגם ענין זה מרומז בנגלה, ועד שגם מתבטא בהלכה: בשבתות דבין המצרים יש להזהר מחשש אבילות יותר משאר שבתות השנה (אחד שנהג לנעול בשבת נעלי בד אירעו אבל ר"ל. שאל הוא אצל אאמו"ר, האם מותר לו לנעול אותם בשבת שבשבווע האבילות. פסק לו אאמו"ר, שלא יעשה זאת,

"תלתא דפורענותא" או "רפואה למכה"?

ובהקדם הביאור בהאמור לעיל (ס"ב) שהשבתות דבין המצרים הם בבחינת הקדמת רפואה למכה - דלכאורה, הרי זה היפך שמש (המורה על תוכנם) של ג' השבתות שנקראות "תלתא דפורענותא", על שם ההפטרות שבהם מדובר אודות ענינים של פורענות, ואילו ענין הנחמה, "נחמו נחמו עמי", "נחמה בכפלים", עד ל"שבע דנחמתא", מתחיל רק לאחר השבתות דבין המצרים!?

להגאולה) - באם נצרך עדיין לדברי תוכחות, יהי רצון שתומשך תחילה השפעה מרובה בהרחבה בגשמיות וברוחניות, ורק אחרי זה דברי תוכחה, וגם אז - דברי תוכחה בתורה, תורת חסד (ויתירה מזו: ענין המוסר וכו') - הרי אפשר לצאת גם על ידי היגיעה בתורה, כמבואר בתו"א מט, א ואילך, נא, א ואילך, שמטרתם - הכנה להגילוי דגאולה האמיתית והשלימה, העתידה בקרוב ממש (משיחת ש"פ מטו"מ תשכ"ג).

*28) אלא שבעולם ששם תמהין "מה יום מיומים" - אין ניכרת גם מעלה זו דיום השבת קדש, מה שאין כן בעניני תורה (אור), וכן בשבת (בראשית) שכל בני אדם היו בגן עדן³¹.

34) ועוד ענין בזה: אלה הדברים - דברי תוכחות, אבל באות "אחרי הכותו גו"; אחרי שהטיב להם דוקא (וכדפירש"י דברים א, ד). וכן הוא גם בגוגע להגלות והתוכחות שבו (אשר נוסף שתכליתם הוא "עד היום האחרון", הנה גם ברגעים המועטים שנשארו עד

ביאורים

האמת ניכרת (שלכן איננו מרגישים בכלל בהבדל שבין שבת לחול).
ובכל זאת, לגבי בין המצרים - שזו אבילות על פי תורה, שבתורה ודאי ניכרת האמת - בודאי שמורגשת מעלת השבת.

ח) בהערה זו מתרץ את הקושיא המתעוררת: איך יתכן שאדם הראשון לא הרגיש את חושך החטא בשבת, ואנו כן מרגישים את הגלות וכו' בשבתות? ומתרץ - שאדם הראשון היה בגן עדן ששם ניכרת האמת האלוקית, ואילו אנו נמצאים בעולם שבו אין

ואל כל שכניו וגו' ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת", "ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם גו'", והן בסיום הפרשה, כיבוש ארץ סיחון ועוג ונתינתה לבני גד ובני ראובן.

ובפרטיות יותר: בג' פרשיות אלה מדובר אודות חלוקת הארץ כולה – לא רק בעבר הירדן מערבה, אלא גם בעבר הירדן מזרחה (נחלת בני גד ובני ראובן), שזו היתה גם התחלת כיבוש וחלוקת ארץ ג' אומות קיני קניזי וקדמוני, "אדום ומואב ועמון . . . (ש) עתידים להיות ירושה לעתיד".

ויש לומר, שבענין זה מרומז גילוי ג' המוחין שבג' השבתות דבין המצרים (שבהם קורין ג' פרשיות הנ"ל) – כידוע שארץ ג' אומות קיני קניזי וקדמוני היא כנגד ג' המוחין (בהוספה על ארץ שבע אומות שהיא כנגד ז' המדות).

משיחת ש"פ פנחס תש"נ ט"ד ואילך

ומתגלים – "שבע דנחמתא") הוא למעליותא – "פורענותא" כמו פרעה דקדושה, ש"אתפריעו ואתגליין מיניה כל נהורין"^ט, שמורה על גילוי נעלה ביותר שלמעלה ממדידה והגבלה.

ה. ויש לומר, שהגילוי דג' המוחין ("תלתא דפורענותא" למעליותא) מרומז בג' הפרשיות שקורין לעולם בשבתות דבין המצרים – מטות, מסעי, דברים:

הצד השווה שבג' פרשיות אלה – שבהם מדובר אודות חלוקת הארץ: בפרשת מטות – בקשת בני גד ובני ראובן "יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחווה . . . מעבר הירדן מזרחה", "ויתן להם משה גו'". בפרשת מסעי – "זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה גו' אשר תנחלו אותה בגורל גו' לתשעת המטות וחצי המטה . . . שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה". ובפרשת דברים – הן בהתחלת הפרשה, "פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי

ביאורים

בעבר הירדן המזרחי (שינתנו רק לעתיד לבוא כאשר "ירחיב ה' אלקיך את גבולך") – כך גם בעבודת האדם: מבואר בחסידות שהעבודה כיום היא בעיקר עבודת בירור ותיקון שבעת המידות, שכנגד שבעת האומות (וגם ההתעסקות עם המוחין כיום היא כדי לפעול באמצעותם על המידות). ועבודת שלשת המוחין, שכנגד שלשת האומות – שענינה הוא ההתאחדות עם הקב"ה על ידי השגת אלקות – תהיה בעיקר לעתיד לבוא.

ט) "אתפריעו ואתגליין מיניה כל נהורין" (זח"א רי, א) = נפרעים ומתגלים ממנו כל האורות. היינו ששרש פרעה בקדושה הוא מדרגה עליונה כל כך שלמעלה מכל האורות, שלכן בכוחו לגלות את האורות באופן שלמעלה מהגבלה (היינו גם אורות שמצד עצמם אמורים להיות בהסתר, מתגלים על ידה).
 י) ג' אומות – ג' מוחין. ז' אומות – ז' מידות: כשם שארץ ישראל המובטחת מתחלקת לשבעת האומות (שנכבשו ע"י יהושע) ועוד שלשה אומות

סוגיא ד סף הגאולה

בשיחה (סעיפים ז'–ח) מבאר באריכות את השלב שבו אוחזים ביחס לגאולה האמיתית והשלימה, עד שמגיע למסקנה "שעומדים כבר על סף התחלת ימות המשיח, על סף התחלת הגאולה, ותיכף ומיד המשכחה ושלימותה".

על מנת להבין טוב יותר את דבריו הקדושים של אד"ש מה"מ, ועל מנת להתבונן, לידע ולהכיר את התקופה בה נמצאים (כהוראתו הקדושה בס"ט) – נעיין במקורות מתורת אד"ש בתקופות קודמות ובתקופה זו, המבארים טוב יותר את שלושת החידושים הגדולים של התקופה המובאים בשיחה: א) סיימו את צחצוח הכפתורים. ב) כבר עשו תשובה. ג) נמצאים בשנה שמלך המשיח נגלה בו.

חלק ראשון צחצוח הכפתורים

העבודה לצחצוח את הכפתורים

ראו, להם [ליהודי רוסיא] נותנים עבודה של מסירות נפש, הם מצחצחים כבר את המדים ללכת לקראת משיח. הם מצחצחים את כפתורי הבגדים ללכת לקראת משיח. ואתם – עשו כלים לאלקות, אזי נפסיק לסבול. מספיק צרות, רחמנא ליצלן, כבר היו לנו, וכאשר יעשו כלים לאלקות אזי נוכל להמשיך את גילוי אור המשיח, ואזי יורדים כל המניעות ועיכובים מהתורה. ו"תורה אור", עם אור התורה נוכל לקבל את אור המשיח . .

תרגום משיחת שמחת תורה תרפ"ט (סה"ש ע' 42)

בשיחות אד"ש מובאת אמרה זו פעמים רבות, כמשל למצבו הכללי של דורנו ותפקידו ערב הגאולה.

בכמה מקומות מבאר גם את משמעותה של עבודת "צחצוח הכפתורים": א) שלימות בעבודה של חיבור צד הימין והשמאל, באופן שצד הימין גובר וצד השמאל פועל על פיו. ב) שלימות בעבודת חיבור מציאות האדם ואלקות, באופן שאין כל פירוד ביניהם – "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני".

. . לא נותר לנו כי אם "לצחצוח את הכפתורים" ("צופוצן די קנעפלאך"), היינו, שכל פרטי הענינים (הלבושים, ועל אחת כמה וכמה אברי הגוף וכחות הנפש) הם בשלימותם, כולל – גם הכפתורים, וצריכים רק לצחצוח את הכפתורים.

[ובפרטיות יותר:

ענינו של כפתור – לחבר את שני צדדי הבגד, כלומר, גם לולי הכפתור הבגד הוא בשלימותו,

וממלא את תפקידו להלביש ולהגן על האדם, אלא, ששני צדדי הבגד הם בפני עצמם, הצד הימני בפני עצמו והצד השמאלי בפני עצמו, וע"י הכפתור – מתחברים ומתאחדים שני צדדי הבגד.

ובזה גופא – כמנהג ישראל שצד הימני הוא על גבי הצד השמאלי, היינו, שצד ימין גובר על צד שמאל, אבל, לא באופן שמבטלו, שכן, גם צד השמאלי הוא חלק מהבגד שמלביש ומגין על גוף האדם, אלא, שפעולתו של צד השמאלי הוא על פי הסיוע וההתגברות דצד הימני. ונוסף לזה, מכיון שכל דבר שבעולם הוא גם מקבל וגם משפיע – הרי גם הצד השמאלי מסייע לצד הימני, שזוהו הענין דיתרון האור מן החושך].

משיחת ה' תבת תשמ"ז (התוועדויות חלק ב' ע' 173)

יש לומר, שזוהי ההוספה והחידוש בהגירסא במשנה וברייתא "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", לגבי הגירסא הנפוצה "אני נבראתי לשמש את קוני": "אני נבראתי כו" – מדגיש, שישנה מציאות שנבראה, אלא שכל הכוונה והתכלית של בריאתה היא לא יותר מאשר "לשמש את קוני": "אני לא נבראתי כו" פירושו – שמציאות של אדם כשלעצמה לא קיימת כלל ("אני לא נבראתי"), הענין היחידי שישנו – הוא "לשמש את קוני".

– ועל פי זה אולי יש לומר הביאור בהעיכות המבהיל של הגאולה – שהוא מצד זה שהיתה חסרה אצל בני ישראל שלימות בדרגת העבודה באופן ד"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", שדוקא על ידי זה מגיעים להגאולה אשר תהיה באופן זה ("אין עוד מלבדו")³².

32 על פי זה אולי יש לבאר הדיוק בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (שיחת שמח"ת תרפ"ט) "צריכים רק לצחצח את הכפתורים": ענין הכפתור הוא – שמחבר שני חלקי הבגד, שאף שמצד עצמם יתכן ענין של פירוד ביניהם, הרי ע"י הכפתור מתחברים ומתאחדים יחדיו.

תרגום משיחת שמחת תורה תשנ"ב (סה"ש חלק א' ע' 40)

כבר השלמנו הכל ולא נותר כי אם "לצחצח את הכפתורים", ישנם כבר הכפתורים, והם משמשים לתפקידם (לחבר צד הימין וצד השמאל של הלבוש ובהעלאת הימין על השמאל), נשאר רק לצחצח כפתור אחד או שני כפתורים וכיו"ב, זאת אומרת – לנשוף ולהסיר את האבק ("דאסט"⁶³ – כפי שאומרים בשפת המדינה) מן הכפתור, בכדי לעמוד בתכלית השלימות, בתכלית ההידור והיופי, לקבל פני משיח צדקנו.

63 ו"ל הרמו ע"ד הצחות: ראשי תיבות דא סטרא (אחרא).

תרגום משיחת ש"פ ויחי תשמ"ז (לקוטי שיחות חלק כ"ה ע' 481)

אמנם, בשנים האחרונות הודיע אד"ש (וחזר על כך פעמים רבות), שעבודת "צחצוח הכפתורים" הושלמה:

– כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שכבר נשלם כללות הציור קומה דכנסת ישראל, חזות הנשמה ואברי הגוף, וגם הלבושים, עד לתכלית השלימות, באופן של הידור ויופי כו', ולא נשאר אלא "לצחצח את הכפתורים", ומאז ועד היום הזה, כבר צחצחו גם את הכפתורים (לגופא און געפוצט און איבער-געפוצט)... תכלית השלימות ד"כולך יפה רעייתך" . .

משיחת ש"פ שמות תשמ"ז (התוועדויות חלק א' ע' 301)

ומכיון שכבר עברו עשרות שנים (יותר מל"ח שנה) שבהם מצחצחים את הכפתורים — הרי בודאי שבימינו אלו נסתיימה גם העבודה דצחצוח הכפתורים. ולהעיר, שאין לצחצח את הכפתורים יתר על המדה¹⁰⁰ — כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!

100) להעיר, שגם בחנוכת המזבח בחודש ניסן מודגש הענין ש"לא פחתו ולא הותירו" (במדב"ר פ"ד, יד), "לא ריבה ולא מיעט" (פרש"י ס"פ נשא).

משיחת ב' ניסן תשמ"ח (סה"ש חלק א' ע' 355)

חלק שני כבר עשו תשובה

ההכרח בתשובה להבאת הגאולה

כל הנביאים כולן צוו על התשובה. ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה בסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר: והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו'.

רמב"ם הלכות תשובה ז, ה

במאמר דלהלן מבאר הרבי, על פי חסידות, את ההכרח לכך שהגאולה תבוא רק על ידי תשובה:

ויובן כל זה בהקדם מאמר רו"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, ומשמע מזה שהתשובה אינה רק אם יש חטא ועון אלא בכל אופן אי אפשר שתהא הגאולה ללא תשובה. וכן פסק הרמב"ם דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, דלשון אין כו' אלא הוא לעיכובא. וצריך להבין, מהו ההכרח שלפני הגאולה יהיה ענין התשובה. דבשלמא אם יש חטא ועון מובן מדוע צריכה להיות תשובה על זה לפני הגאולה דלעתיד, שהרי לעתיד לבוא כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולכן צ"ל לפני זה ביטול החטאים והעוונות, שלא תהיה לעניני לעומת זה שום אחיזה אצל האדם במחשבה דיבור ומעשה שלו. אבל כשאין חטאים למה צריך לענין התשובה.

אך הענין הוא, דהנה בנוגע לענין התשובה (שעתידיים ישראל לעשות בסוף גלותן) כתיב כי לא ירח ממנו נידח, ממנו דייקא, דקאי על עצמותו ומהותו יתברך, שכל הניצוצות שבכל נפשות ישראל סופן לאשתאבא בגופא דמלכא¹⁰¹, עצמותו ומהותו יתברך. אך איך תהיה הנפש הזאת שהיא בבחינת גבול ונברא משתאבת בגופא דמלכא, עצמות ומהות א"ס ב"ה, שהוא בחינת בלי גבול ובורא נותר על כן, דבאמת אי אפשר לומר עליו ח"ו גם התואר בלי גבול, כשם שאי אפשר לומר ח"ו שהוא בגדר גבול, דעצמות ומהות הוא שלילת הגבול ושלילת הבלי גבול, שלילת החיוב ושלילת השלילה]. ואם כן יפלא ביותר איך תהיה התקשרות הנפש עם העצמות, שהנפש היא בבחינת גבול בקצה השני ממש, ובפרט כשהיא מלוכשת בגוף.

אך הענין הוא, דההתקשרות היא ע"י תורה ומצוות. . . ע"י קיום התורה ומצוות בכל יום ויום, כפי מספר הימים הקצובים לו, אפשר שתהיה התקשרות הנשמות עם עצמות ומהות א"ס ב"ה. ומבאר רבינו הזקן, דהנה אין כל אדם זוכה לזה שיהיו כל ימיו שלימים ולא יחסר מהם אפילו שעה אחת רגע אחד. . . וממשיך רבינו הזקן, דהעצה לזה היא שיהיה כל ימיו בתשובה. . . ומכל זה יובן במעלת ענין התשובה, דגם מי שאין ימיו שלמים, שחסר בלבושי התורה ומצוות שלו, דאין כל אדם זוכה לזה כנ"ל, אפשר שתהיה התקשרות נפשו בעצמות ומהות ע"י התשובה. ואדרבה, יש מעלה בהתקשרות שע"י התשובה על ההתקשרות שע"י לבושי התורה ומצוות. דההמשכה שע"י לבושי התורה ומצוות היא בבחינת גבול, מבחינת ממלא כל עלמין. אבל ע"י התשובה, שהתשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא, הרי ההמשכה שעל ידי זה היא בלי גבול.

במאמר ד"ה וארא תשי"ב

אופן התשובה להבאת הגאולה

לאחר שלמדנו אודות ההכרח בעבודת התשובה להבאת הגאולה – יש לעיין, שהרי מדריגות רבות ישנן בעבודת התשובה – ומהו אופן התשובה המוכרח ומהווה תנאי לגאולה?

ותשובה משמע בפשטות – שיחליט בעצמו, שכל מה שהיה עד עתה הוא ענין של עבר, ומכאן ולהבא יקיים הוא את ה"אני נבראתי לשמש את קוניי".

כולל – לקיים את ה"לישועתך קייתי ה'" – לחכות לגאולה האמיתית והשלימה, ולצפות, "אחכה לו בכל יום שיבוא". כפי שאומרים יחד עם הבקשה "לישועתך קיינו כל היום" – "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח".

ובמילא עושה הוא כל התלוי בו להביא את הגאולה – ובמיוחד ע"י "עוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור".

תרגום משיחת עשרה בטבת תשמ"א (לקוטי שיחות חלק כ' ע' 535)

תורת אמת אומרת "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה". – הגמרא אומרת בפשיטות שהקץ ישנו כבר מזמן, צריכים רק את ה"שעתא חדא" ו"רגעא חדא" – "שעה" מלשון "פניה", פניה אחת ("אין קער") – של תשובה. [.]

ולמרות שיתכן אחד שנדמה לו שתשובה היא דבר קשה ולא כל אחד מוכן לזה וכו' – כל אלו הן טענות של שקר שאין בהם ממש. ומדוע אין בהם ממש? כיון ש"עמנו א-ל", ובמילא כל עצה של היצר הרע "תופר" – בטל מעיקרא; לכל אחד ואחד מישראל יש "חלק אלקה ממעל ממש", צריכים רק לעוררו ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה".

בשיחה זו (על המילים "שיחליט בעצמו") מציין לאגרת התשובה פרק א', שם אומר אדמו"ר הזקן ש"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד". בשיחות רבות אינספור מוסיף הרבי ומבאר ש"תשובה" (עזיבת החטא) זו תלויה אך ורק בהרהור אחד, או אנחה אחת:

ומכיון ש"לא ידח ממנו נדח" – בודאי יהיה ענין התשובה אצל כל אחד ואחת מישראל, בשעתא חדא וברגעא חדא, כדברי הגמרא בנוגע ל"המקדש את האשה על מנת שאני צדיק",

שע"י הרהור תשובה בלבד נעשה צדיק גמור². וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו "כאשר יהודי נאנח בראש השנה . . . הרי זו תשובה עלילה" ...!

משיחת ש"פ האיזנו תשד"מ – התוועדות הב' (התוועדויות חלק א' ע' 67)

ואף שבכמה ענינים של תשובה יש תנאים נוספים מלבד הרהור תשובה, ולדוגמא: בגזילת ממון (אפילו שוה פרוטה בלבד), לא מספיקה התשובה, אלא צ"ל גם "והשיב את הגזילה אשר גזל" (ויקרא ה, כג) – אין זה מעכב ח"ו את הגאולה, היינו, שבשביל הגאולה מספיק הרהור תשובה בלבד (ואחר כך תהיה שלימות התשובה ע"י השבת הגזילה וכיו"ב). ויתירה מזה – שאפילו הרהור תשובה כשלעצמו אינו צריך לעכב את הגאולה, כפי הסדר שבתורתנו הקדושה שמדויק הוא כמובן, שמבקשים "פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו", ואחר כך "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו".

שיחת עשרה בטבת יהפך לשמחה תנשא"א הערה 8 (ספר השיחות ח"א ע' 219)

ובמקום אחר מוסיף שה"תשובה" היא ההתבוננות בכך שמשיח הנה בא:

"כלו כל הקיצין", "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה" – היינו, השבה והחזרת הפנים כלפי משיח צדקנו ("מ'דארף זיך נאר א קער טאן מיטן פנים צו משיח צדקנו"), וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שצריכים לדעת שמשיח צדקנו "הנה זה בא", וצריכים רק לחשוב ולהתבונן בזה באמיתיות ובפנימיות כו'.

וכאשר נפעל הענין דהחזרת והשבת הפנים כלפי משיח צדקנו – נפעל הענין ד"פנים בפנים דבר ה' עמכם".

משיחת ש"פ וישלח תשמ"ב (התוועדויות חלק א' ע' 485)

במאמר דלהלן יוסיף ויבאר על פי פנימיות הענינים את אופן התשובה להבאת הגאולה, שמחברת את שני הקצוות: מצד אחד היא עבודת האדם וברצונו, ומצד שני נרגש בה שאינה באה בכחות האדם וממציאותו אלא רק בכח התורה. תשובה כזו היא באופן של בלי גבול, וממילא פועלת גם את הגאולה בלי הגבלות – "מיד הן נגאלין".

[במאמר נדרש לביאור הסתירה, לכאורה, בהלכה: מצד אחד נפסקה ההלכה ש"אין ישראל נגאלין אלא בתשובה", כרבי אליעזר, היינו שהגאולה העתידה באה בכח עבודת האדם; ומצד שני נפסק ש"בניסן עתידין ליגאל", כרבי יהושע, היינו שהגאולה באה בכח הגילוי מלמעלה (כמו בגאולת מצרים בחודש ניסן, שבאה מלמעלה – נגלה עליהם מלך מלכי המלכים" – בלי התחשבות במצבם הנחות של בני ישראל). ועל כך מתרץ שהתשובה מחברת את שני הענינים, כנ"ל].

ביאורים

מספק מטעם זה. ובשיחות נתבאר שהספק הוא שמא הרהר, אבל לו היינו יודעים **בודאות** שהרהר, היתה מקודשת **בודאי**; וזאת כיון שההרהור הוא עיקר התשובה, ובהרהור בלבד נעשה צדיק גמור.

(ב) **המקדש את האישה:** בגמרא (קידושין מט, ב) נפסק שהמקדש את האישה "על מנת שאני צדיק (ולגירסת האור זרוע – שהובאה בשיחות רבות – צדיק גמור), אפילו רשע גמור – מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו". והרמב"ם (הלכות אישות ה, ה) פסק שמקודשת

ו) ועל פי זה יש לבאר התיווך דשני פסקי הדינים בנוגע להגאולה, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ושבניסין עתידין ליגאל, כי זה שישאל עושיין תשובה בסוף גלותן [שבגלות עצמו, עיקר ההעלם וההסתר דהגלות הוא בסופן], הוא באופן שנרגש בהם, דזה שעושיין תשובה הוא לא מצד ציור המציאות של האדם העושה תשובה אלא מפני שהבטיחה תורה שבסוף הגלות יעשו תשובה. בחינת ניסן, בת, שאין לו משל עצמו כלום והוא מקבל מלמעלה". והגם שהתשובה היא ברצונו ובבחירתו, וכלשון הרמב"ם שסוף ישראל לעשות תשובה, עשיה ועבודה דישאל [ודלא כההתעוררות תשובה הבאה ע"י הכרוזים שמלמעלה¹⁷], מכל מקום עשיית התשובה דישאל שבסוף הגלות היא לא מצד הציור שלהם מצד עצמם, אלא מפני שהבטחת התורה פועלת עליהם שיעשו תשובה.

יש לומר, דזהו מה שישאל עושיין תשובה ומיד הן נגאלין, דכאשר עשיית התשובה היא מצד האדם עצמו (שהוא במצב וציור כזה ששייך לתשובה), הגם שתשובה בכלל היא באופן דדילוג מכל מקום יש בה איזה סדר והדרגה. דכיון שהאדם הוא מוגבל, גם בהדילוג שלו יש סדר. שבתחלה הוא בא לתשובה תתאה ואחר כך לתשובה עילאה ועד שהוא נגאל לגמרי מהמצב (גלות) שהיה לפני התשובה. וזה שישאל עושיין תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, הוא, לפי שעשיית תשובה זו היא באופן דבת (מצד הבטחת התורה), שהביטול דבת מגיע בעצמות אור א"ס שלמעלה מהשתלשלות (כנ"ל סעיף ה), ולכן, התשובה דבת היא למעלה מסדר והדרגה (למעלה גם מהסדר דדילוג).

ממאמר ד"ה החודש תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קצז)

כבר עשו תשובה

לאחר שלמדנו מהו אופן התשובה המוכרח להבאת הגאולה – נראה את דברי אד"ש שתשובה זו כבר נעשתה¹⁸:

לאחר מכן מצינו פסק־דין ברור בגמרא ש"כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה",

ביאורים

שיוצאים ונשמעים מלמעלה (כמו כרוז הקורא בכל יום "שובו בנים שובבים" – זח"ג קכו, א. ועוד). אף שאיננו שומעים אותם, הם מיועדים עבור חלק הנשמה שלמעלה, השומעת אותם, ומזה נמשכים לאדם הרהורי תשובה.

אמנם, ההתעוררות מכרוזים אלו היא רק "אתערותא דלעילא" ואינה בכח עבודת האדם, ולכן אין לה קיום.

טו) להעיר, שהודעת הרבי על כך ש"כבר עשו תשובה" חזרה ונשנתה פעמים רבות בשנות הנשיאות, החל מהשנים הראשונות; והרבה פעמים, גם בשנים שבהן התייחס לתשובה להבאת הגאולה כדבר שצריך עוד להיעשות (ולפעמים – גם באותן שיחות גופא. ראה למשל שיחת ש"פ וישלח תשמ"ב שהובאה לעיל – בע' 478 ובע' 485).

יג) **בחי' בת, מקבל מלמעלה:** לעיל במאמר (ס"ד) מבאר (ע"פ המדרש – שמות רבה ס"פ פקודי) שבקשר שבין ישראל לקב"ה ישנן ג' בחינות ומדריגות: בחי' בת – שבני ישראל הם מקבל מהקב"ה; בחי' אחות – שבני ישראל נעשים חד עם הקב"ה, בכח התורה; בחי' אם – שבני ישראל משיעיים (כביכול) בקב"ה, בכח התשובה.

ואף שלכאורה בחי' אחות ואם נעלות יותר, יש מעלה בבחי' בת – שהמעלות באחות ואם קשורות למציאותו ועבודתו של האדם, והמעלה בבת היא הביטול, שאין לו כלום משל עצמו ורק מקבל מלמעלה. בחי' זו מתגלית בחודש ניסן, שבו – בנאות מצרים – היו בני ישראל "עירום ועריה", ונגאלו רק בזכות הגילוי מלמעלה.

יד) **ההתעוררות ע"י הכרוזים שלמעלה:** בדברי חז"ל מוזכרים בכמה מקומות כרוזים ("בת קול")

וישנו הרי הפסק־דין ברור שע"י הרהור תשובה נעשים "צדיק גמור"; והרי, אין כל מציאות של יהודי שלא היה אצלו שום הרהור תשובה (מצד אהבה, או מצד ראה, או מאיזו סיבה שתהיה)!

על אחת כמה וכמה בדורנו זה, לאחר שבעצמנו ראינו - באופן ד"ענינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר" - עם כל הענינים שאירעו בדורנו זה, היה לא תהיה, ו"לא תקום פעמים צרה" - די כבר... (וכמו שכותב אדמו"ר האמצעי, ש"בטלו השמדות ולא יהיו עוד", ח"ו). והיות שראינו ושמענו זאת, וזוכרים זאת - הרי דבר ברור שאין כל מציאות של יהודי שלא היה לו הרהור תשובה; ולא רק פעם אחת, אלא כמה פעמים ככה!

משיחת ט"ו בשבט תשל"ט (שיחות קודש חלק ב' ע' 146)

. . ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה") - כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא כמה פעמים במשך ימי חייו, שעל ידי זה נעשה "בשעתא חדא וברגע חדא" מרשע גמור צדיק גמור, כפסק־דין הגמרא שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור) אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" - הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, הרי זה גם פסק־דין של כמה וכמה רבנים ומורי-הוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא", הרי, פסק־דין זה בבית־דין של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את בית־דין של מעלה, וכך יקום!

משיחת ש"פ ויחי תנש"א (ספר השיחות חלק א' ע' 232)

ויותר מכך - מוסיף אד"ש ואומר שהתשובה שנעשתה אינה רק התשובה המיינימלית ההכרחית לגאולה, אלא שלימות התשובה (וכפי שאומר גם בשיחה דש"פ בלק, ש"ענין התשובה . . היה כבר בשלימות, כולל גם השלימות ד"משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיבתא""):

ובפרט על פי מאמר רז"ל "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", ומאחר שבני ישראל שבו בתשובה אמיתית בתכלית השלימות כמה פעמים - הרי בודאי שמתקיים הפסק־דין ד"מיד הן נגאלין".

משיחת י"א ניסן תשמ"ב (התוועדויות חלק ג' ע' 1227)

קיימנו כבר את ה"יראה עצמו שקול וכל העולם כולו שקול", והכריעו כבר את הכף, וממילא נעשה כסיום ההלכה "מביא . . תשועה והצלה". ועד כדי כך, שההכרעה היתה כבר בכל הענינים, שאם באיזשהו מקום נשאר עדיין משהו שהוא לא במעמד ומצב דתשובה עילאה - הרי גם זה הוכרע כבר. ועד לתשובה עילאה כפי שהיא קשורה עם לימוד התורה מתוך שמחה וטוב לבב, כמ"ש אדמו"ר הזקן בתניא, יחוד פנימיות המוחין.

משיחת צום גדליה תשנ"ב (שיחות קודש חלק א' ע' 32)

חלק שלישי שנה שמלך המשיח נגלה בו

התגלות משיח לבשר הגאולה

המקור שעליו מיוסדות שיחות אד"ש (בעיקר בשנת ה'תנש"א) בנוגע להתגלות משיח, הוא המדרש בילקוט שמעוני:

אמר רבי יצחק, שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה. מלך פרס מתגרה במלך ערבי, והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם, וחוזר מלך פרס ומחריב את כל העולם. וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם. ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה, כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה, אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחריה.

שנו רבותינו, בשעה שמלך המשיח בא, עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.

ילקוט שמעוני ישעיה רמז תצט

ההתגלות מתקיימת בשנת תנש"א

(בסוף שנת תש"נו) בשנת תנש"א, הביא הרבי את המדרש פעמים רבות בקשר למאורעות במפרץ הפרסי ומלחמת המפרץ, והסביר כי כעת נמצאים ב"שנה שמלך המשיח נגלה בו". בתחילה, התייחס כך רק לחלקו הראשון של המדרש ("שנה שמלך המשיח נגלה" והמאורעות שמתחוללים בה), ואיחל שנזכה (בעתיד) לראות את התגשמות חלקו השני ("שעה שמלך המשיח בא" ומבשר על הגאולה). אולם בהמשך בהדיר שגם החלק השני התקיים: נמצאים כבר ב"שעה שמלך המשיח בא", ושומעים כבר את הכרזתו!

כן תהיה לנו, שמלכתחילה אין מה להבהל, כי כבר ישנה ההבטחה ש"אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהיה לנו, שמשיח צדקנו כבר יבוא בפועל וכבר יעמוד על גג בנין בית המקדש ויכריז וישמיע, שמשיח כבר הגיע!

תרגום משיחת ש"פ ראה תש"נ בסופה

ובפרט כשרואים המאורעות שבתקופה האחרונה בנוגע ל"תולדות ישמעאל" (שבסיום פרשתנו) – אשר, נוסף לכך שכללות הענין ד"מלכיות מתגרות זו בזו" הוא מסימני הגאולה, כמאמר רז"ל "אם ראית מלכיות מתגרות זו בזו צפה לרגליו של משיח", הרי זה בהדגשה יתירה בנוגע ל"תולדות ישמעאל", כדאיתא בילקוט שמעוני "שנה שמלך המשיח נגלה בו. . . מלך פרס מתגרה במלך ערבי. . . כל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים" (כפי שרואים במוחש הבלבול דאומות העולם שלא יודעים מה לעשות, ומחפשים עצות שונות כו'), והקב"ה אומר לישראל "בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. . . הגיע זמן גאולתכם",

וממשיך, ש"מלך המשיח עומד על גג בית המקדש¹⁰⁸ והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם" – כפי שהכריזו ומכריזים במיוחד לאחרונה¹⁰⁹.

משיחת ש"פ חיי שרה תנש"א (ספר השיחות חלק א' ע' 138)

בשיחה דלהלן מבהיר שדברי המדרש כבר התקיימו השנה, ומוסיף ומצביע על חודש ניסן בשנה זו בפרט¹¹⁰:

"הי' תהי' שנת אראנו נפלאות", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", מתחיל מה"נפלאות" שכבר ראו (נוסף על אלו שיראו בעתיד, "אראנו") בפועל ובגלוי לעיני כל העמים בשנה זו, שבהם נתקיימו דברי הילקוט שמעוני: "שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכיות אומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס כו' מלך ערבי כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. . הגיע זמן גאולתכם", ומאז (ובפרט בחודש ניסן, חודש הגאולה) עומדים כבר "בשעה שמלך המשיח בא ("הנה זה בא"). . ומשמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

משיחת ש"פ נשא תנש"א (סה"ש ח"ב ע' 595)

מקום ההתגלות: 770

הרבי מבאר שהכרזת "הגיע זמן גאולתכם" בהתגלות משיח נעשית במקומו שבזמן הגלות, בחוץ לארץ.

[הערה 108 בשיחת ש"פ חיי שרה תנש"א דלעיל:] להעיר מדיוק לשון המדרש "עומד על גג בית המקדש" – שגגין לא נתקדשו (פסחים פה, סע"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), דיש לומר, שבזה מרומז שההכרזה "ענוים הגיע זמן גאולתכם" באה מחוץ לארץ שלא נתקדשה בקדושת ארץ ישראל, בדוגמת החילוק שבין גג המקדש להתוך דהמקדש עצמו.

משיחת ש"פ חיי שרה תנש"א (ספר השיחות חלק א' ע' 138)

ואולי יש לומר, שמ"ש במדרש (יל"ש ישעיה רמז תצט) ש"בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם", קאי על גג בית המקדש דמקדש מעט שבחוץ לארץ** שהוא במקום המקדש בירושלים ("שנסע מקדש וישב שם"), כי, לאחר ש"מקדש העתיד יתגלה וירד למטה לא יהיה צורך להשמיע לישראל "הגיע זמן גאולתכם".

** (ועפ"ז יומתק הדיוק "עומד על גג בית המקדש" – ש"גגות. . לא נתקדשו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), שרומז על חו"ל בערך לקדושת ארץ ישראל.

קונטרס בית רבינו שבבבל הערה 38 ובשולי הגליון

ביאורים

דחי' תהא שנת אראנו נפלאות) "כלו כל הקיצין" (קק הימים" ו"קץ הימין") כפשוטו ממש".

טז) ההדגשה אינה במקור. רואה גם בתחילת שיחת ש"פ תזריע מצורע תנש"א: "בימינו אלה ממש (עם סימונו של חודש ניסן

ההתגלות היתה; צריכים לקבל פניו

ואכן, בשיחות רבות בתקופה שלאחר מכן הדגיש הרבי שהתגלות משיח כבר היתה. לנו נשאר רק לקבל את פניו בפועל ממש, ולהדגיש בכל פעולה ופעולה את ההכנה למשיח.

“אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר אז ימלא שחוק פינו” . . . הרי בפסוק מפורש, שבמה דברים אמורים – כשמדובר רגע קודם גילוי משיח צדקנו; אבל מכיון שנשיא דורנו היה המשיח של דורנו והוא נתגלה בכל התוקף, ממילא יש לא רק רשות ל”ימלא שחוק פיו ולשונו רינה”, אלא ישנם כל הענינים ד”יוסף” ו”יצחק”.

משיחת י”א אלול תנש”א

נוסף על המבואר לעיל שקיימת מציאותו של משיח בניצוץ משיח (בחינת היחידה) שבכל אחד ואחת מישראל, קיימת גם מציאותו של משיח כפשוטו (יחידה הכללית), כידוע ש”בכל דור ודור נולד אחד מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח לישראל”, “אחד הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי”ת וישלחו כו””, ואילו לא היו מתערבים ענינים בלתי-רצויים המונעים ומעכבים כו”, היה מתגלה ובא בפועל ממש.

וע”פ הודעת כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, משיח שבדורנו, שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, הרי, בימינו אלו נתבטלו כל המניעות והעיכובים כו”, וכיון שכן, ישנה (לא רק המציאות דמשיח, אלא) גם ההתגלות דמשיח, ועכשיו צריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש!

. . . וכיון שכן, מובן, שכל הענינים וכל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו . . .

משיחת ש”פ וירא תשנ”ב (סה”ש תשנ”ב ח”א ע’ 95)

על פי הידוע ש”בכל דור ודור נולד אחד מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח לישראל”, “אחד הראוי מצדקתו להיות גואל וכשיגיע הזמן יגלה אליו השי”ת וישלחו כו””, וע”פ הודעת כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, השליח היחיד שבדורנו, והמשיח היחיד שבדורנו, שכבר סיימו את כל העבודה – הרי מובן שמתחיל להתקיים ה”שלח נא ביד תשלח”, השליחות של כ”ק מו”ח אדמו”ר. ומזה מובן, שהדבר היחידי שנשאר עכשיו בעבודת השליחות, הוא – לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש, כדי שיוכל לקיים את שליחותו בפועל ולהוציא את כל ישראל מהגלות!

. . . כלומר: כל הפרטים בעבודת השליחות של הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, צריכים להיות חדורים בנקודה זו: כיצד זה מולך לקבלת פני משיח צדקנו.

משיחת ש”פ חיי שרה תשנ”ב (סה”ש תשנ”ב ח”א ע’ 110)

סוגיא ה לימוד הלכות בית הבחירה

בשיחה (ס"ט) מביא ש"ידוע ומפורסם בתפוצות ישראל מכו"כ שנים ע"ד המנהג שבימי בין המצרים מוסיפים בלימוד התורה בעניני בית הבחירה", ומוסיף ש"לימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי", כפי שהולך ומבאר.

עיון במקור המנהג בתורת אד"ש בשנים שלפני זה, יבהיר טוב יותר את הטעם להוספה בלימוד הלכות בית הבחירה ומעלתו בכלל; וממילא – גם את החידוש שב"אופן אחר לגמרי" בלימוד "בשנה זו".

לימוד ההלכות – בגדר בנין המקדש ממש

בשיחות מובא פעמים רבות המדרש שבו אומר הקב"ה ליחזקאל שעל ידי לימוד התורה "כאילו הם עוסקים בבנין הבית". ואד"ש מבאר, שענין זה הוא כפשוטו ממש (ולא רק "כאילו") – שלימוד הלכות בית הבחירה בגדר בנין בית המקדש ממש.

עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית. והנה לכאורה העסק בצורת הבית ובנין בית המקדש עצמו הם שני דברים שונים, שהרי בענין בית המקדש נוגע שיהיה הבית המקדש הגשמי (להקריב שם קרבנות גשמיים – דלא כמשחרב בית המקדש שאז תפילות במקום קרבנות תיקנום), ואילו הדיבור והלימוד הנ"ל ש"אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית", אינו אלא כדיבור התפילות.

אבל אינו כן, כי כשתורת אמת משווה שני דברים זה לזה (כבנדון דידן, שע"י הלימוד בצורת הבית כו' "אני מעלה עליכם כאילו הם עוסקים בבנין הבית") זהו מפני שבאמת הם דבר אחד;

אלא שמכיון שהתוצאות הגשמיות מזה שעוסקין, באות בפועל ממש למטה לאחר זמן, נאמר בזה הלשון "כאילו" – אבל גם לפני שזה בא ונמשך בפועל ממש (כבנדון דידן – לפני שמתור ואפשר לבנות את הבית המקדש למטה בגשמיות) – אין זה באופן

א. בתנחומא צו יד: וכן אמר ר' שמואל בר אבא, אמר הקב"ה לישראל: אף על פי שבית המקדש עתיד ליחרב והקרבנות בטלין לא תשכחו עצמכם לסדר הקרבנות, אלא הזהרו לקרות בהן לשנות בהן, ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאילו בקרבנות אתם עוסקים. ואם רצונך לידע, בא וראה, כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר, הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית, אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה, ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל: ובשביל שבני נתונין בגולה היא בנין ביתי בטל? אמר לו הקב"ה: גדול קרייתה בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה

בנוגע לכמה דינים והלכות בתורת הקרבנות שצ"ל בדוגמת הקרבנות.

על דרך זה (ויתירה מזו) הוא בנוגע להעסק בצורת הבית כו' (שבמדרש שם הושווה להעסק בהלכות הקרבנות), כמוכן מלשון המדרש, שעל טענתו של יחזקאל "עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית כו', וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה כו'" ענה לו הקב"ה "ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל", ולכן אמר שיעסקו בלימוד צורת הבית כו' - היינו, שע"י לימוד זה אין "בנין ביתי בטל".

לקוטי שיחות חלק י"ח ע' 411 (במהדורה בלה"ק - נדפסה בפתיחה ל"חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה")

שהלימוד בצורת הבית כו' הוא רק זכר (וכיו"ב) בלבד לבנין בית המקדש, או (וגם) שהקב"ה נותן על זה שכר כמו על בנין בית המקדש - אלא שע"י שהוא עוסק בלימוד הוא עוסק בבנין הבית.

ב. הביאור בזה מובן ממה שאמרו חז"ל בנוגע לקרבנות ש"כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם" וכיו"ב, שהענין ד"כאילו הקריב" שבקרבנות אינו רק בתור שכר בלבד, או שעל ידי זה מכפר הקב"ה על העוונות כמו ע"י הקרבת הקרבן (שהלימוד וההקרבה פעולה ותוצאה אחת להן), אלא זהו (לכמה דעות, על כל פנים) גדר של הקרבת הקרבן עד שאמרו להלכה בנוגע לפרשת הקרבנות - "לא יאמר אלא ביום לפי שאין מקריבין קרבן בלילה", ועל דרך זה

בשיחה דלהלן מבאר הרבי בהרחבה מהי הגדרת ה"בנין" שנעשה על ידי לימוד הלכות בית הבחירה: כיון שמצות בנין בית המקדש כוללת (לא רק את הפעולה הגשמית שבבניה, אלא גם) את ההתעסקות במחשבה והתכנון, כיצד לבנות את הבית - ולכן, לימוד צורת הבית משתייך לחלק המחשבה והתכנון שבבנין.

[שיחה זו הינה בהמשך לשיחה הנ"ל (מלקו"ש חלק ח"י), שנדפסה בליקוט השבועי בש"פ מטות מסעי תש"מ. בהערות התמימים שעסקו בשיחה ניסו להבין את הסברת הענין. ארבע שבועות לאחר מכן, הרבי התייחס להסבריהם והוסיף לבאר זאת בעצמו, כדלהלן].

המדרש מספר על טענת יחזקאל "עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית כו', וכי יכולין הן לעשות, הנח להם עד שיעלו מן הגולה כו'", ענה הקב"ה: "ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל" - שלכן יעסקו בלימוד "צורת הבית".

ונתבאר בזה - שמלשון זה מובן שע"י הלימוד "בנין ביתי" אינו "בטל", זאת אומרת, שלא זו בלבד שהגברא שעוסק בלימוד צורת הבית כו' - כאילו שהוא עוסק בבנין הבית; אלא כאילו שיש לו חלק גם בהפצא דבית המקדש.

סא. ועל כך התעכבו (בהערות התמימים ואנ"ש) - מהו הפירוש שע"י הלימוד ב"צורת הבית" אזי "בנין ביתי" אינו בטל?!

וניסו לבאר, שהפירוש בזה הוא - שלימוד צורת הבית הוא על דרך "דיפתראות ופנקסאות"י

ביאורים

ופנקסאות", כך "היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם" - והכוונה היא שירשט תכנית הבנייה.

(יח) "דיפתראות ופנקסאות": לשון המדרש (בראשית רבה בתחילתו) - שכמו האומן שיש לו "דיפתראות

דבית המקדש, שללא ה"דיפתראות ופנקסאות" אי אפשר לבנות את בית המקדש; שלכן, הלימוד בזה הרי הוא חלק (והתחלה) מעצם בנין בית המקדש.

אמנם, ביאור זה הוא רק כיצד הלימוד בצורת הבית הוא חלק מהפעולה של בנין בית המקדש, אבל אין בזה ביאור כיצד זהו חלק מעצם הבנין גופא.

סב. הביאור בזה (כיצד הלימוד בצורת הבית הוא חלק מעצם בנין בית המקדש):

בבית המקדש ישנם ב' ענינים: בית המקדש הגשמי, המורכב מעצים ואבנים וכו'; והמחשבה והכוונה שישנה בבית המקדש, על דרך הענין ד"חכמי לב" שהיו במשכן.

וכפי שמצינו בכמה מצוות: מצות תפילין - המורכבת מב' ענינים, עצם הנחת התפילין והכוונה דשעבוד הלב והמוח [דהיינו, שהכוונה דשעבוד הלב והמוח אינה דבר נוסף על עצם המצוה (כבשאר המצוות), אלא היא חלק מעצם המצוה, ואם חסרה הכוונה - חסרה בהמצוה]; מצות ציצית - המורכבת מעצם נטילת הציצית, ומהכוונה ד"למען תזכרו" גו'; מצות סוכה - המורכבת מעצם הישיבה בסוכה, ומהכוונה ד"למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם" גו';

על דרך זה גם בנוגע לבית המקדש - עצם בית המקדש מורכב מבית המקדש הגשמי (העצים והאבנים וכו'), ומהמחשבה והכוונה המושקעת בבנייתו (על דרך הענין ד"חכמי לב" שהיו במשכן). זאת אומרת - שגם המחשבה והכוונה שבבניית בית המקדש, היא חלק מעצם מצות בנין בית המקדש.

ועל דרך כפי שזה בנוגע לבית המקדש הגשמי (העצים והאבנים וכו'): תיכף כאשר הראשון מביא את האבן או הלבנה הראשונה לבית המקדש, אפילו אם הבנין יהיה רק כמה שנים לאחר זה - מכל מקום, יש גם לאדם זה ולאבן זו שהביא חלק בהעצם דבית המקדש. וכשם שהיה במקדש שלמה, שרק שבעה שנים לאחר שהראשון בנה את האבן הראשונה - נבנה הבית כולו; ואף על פי כן, יש גם לאדם זה ולאבן שהביא חלק בעצם בית המקדש.

על דרך זה מחדש התחומא בנוגע למחשבה המושקעת בבנין בית המקדש (בלימוד ההלכות על דבר צורת הבית וכו'):

עצם בנין בית המקדש מתחיל מלימוד צורת הבית - זאת אומרת, מהמחשבה והענין ד"חכמי לב" שישנו בבית המקדש, שזהו גם כן חלק מעצם בית המקדש (על דרך הכוונה דשעבוד המוח והלב שהיא חלק ממצות תפילין). ולכן, ע"י לימוד צורת הבית, הרי "בנין ביתי" אינו "בטל".

[ואף על פי שבאותה שעה עדיין בית המקדש הגשמי איננו - מכל מקום, היות שהמחשבה היא חלק מבית המקדש, אזי אפילו ללא החלק הגשמי שבמצוה - יש בה גם כן ענין. ועל דרך כפי שהוא בנוגע למצות תפילין: אפילו לאחר שהוא חולץ את התפילין (החלק הגשמי שבמצוה) - צריך אחר כך להשאר הענין דשעבוד הלב והמוח].

לכאורה, ניתן עדיין להקשות:

הרמב"ם הרי אומר שמישיח יבנה את בית המקדש. אם כן, כיצד ניתן לומר שעל ידי לימוד צורת הבית כבר בזמן הזה - בונים את בית המקדש?!

הרמב"ם עצמו מבהיר זאת: הרמב"ם אומר, שמישיח יבנה את בית המקדש "במקומו"; שזהו החידוש בכך שמישיח יבנה את בית המקדש - שדוקא הוא יבנהו "במקומו" על הר הבית. מה

שאינן כן עתה, בונה כל אחד ואחד את בית המקדש במקומו שלו.

ויש להאריך בזה עוד כמה וכמה.

משיחת ש"פ ראה תש"מ (שיחות קודש חלק ג' נ' 950)

הטעם: בנין המקדש נעשה בידי אדם

מהי הסיבה שחשוב כל כך שנשתתף בבנין בית המקדש כבר כעת, על ידי לימוד הלכות בית הבחירה? – ענין זה מבואר על ידי הרבי בהמשך השיחה הנ"ל (בלקו"ש חלק ח"י):

מכיון שמוטלת עלינו המצוה של "ועשו לי מקדש", ומכיון שגם בנין הבית השלישי צריך להיעשות בידי אדם – לכן, מוטלת עלינו כבר כעת המצוה להתעסק (במידת האפשר) בבנייתו של בית המקדש השלישי. וזאת כאשר אנו לומדים את ההלכות הנוגעות לחלק המקדש שיבנה על ידינו.

בסוג של "אינו מפורש ומבואר", יתגלו משמים ע"י הקב"ה.

[או באופן אחר: בנין הבית למטה יהי' בידי אדם – ע"י משיח (שאליו יתגלה מה ש"אינו מפורש ומבואר"), ובמקדש זה שלמטה "יתלבש" המקדש שלמעלה,

ובדוגמת ועל דרך האש שלמעלה שנתלבשה באש שלמטה – שמצוה להביא מן ההדיוט

שזה יביא את הנצחיות בהבנין דלעתיד].

ובזה מוסבר טעם השינוי והחילוק שבין ב' דעות הנ"ל – דעת הרמב"ם שמש"ח יבנה את המקדש, ומ"ש בזהר ומדרשים כו' שייבנה בידי שמים;

הרמב"ם הוא ספר הלכות, שעל פי הלכה בנין המקדש הוא מצוה המוטלת על ישראל, לכן הוא מדגיש את החלק של בנין בית המקדש שייבנה ע"י ישראל (ועל ידי זה הם מקיימים בשלימות את המצוה שעליהם).

משא"כ הענינים שבמקדש דלעתיד שיתגלו בידי שמים – אינם שייכים לחיוב ומצות בנין בית המקדש, המוטלים על בני ישראל.

אבל המדרש והזהר (פנימיות התורה) מדברים על דבר השלימות של בית המקדש

וי"ל הביאור בזה: המצוה ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" היא מצות עשה לדורות: מוטל חיוב על ישראל לבנות בית המקדש, ולכן כשאין ישראל יכולין לבנות בית המקדש בפועל ובמעשה, מפני סיבות שאינן תלויות בהם חל עליהם החיוב והמצוה להתעסק "בקרייתו", שעל ידי זה הרי זה "כאילו אתם בונים אותו".

כלומר: לא זו בלבד שמאחר שאין אנו יכולים לבנות את הבית המקדש בפועל, לכן אנו לומדים על כל פנים אודות צורתו כו' בתור זכר ושייכות רוחנית לבנין המקדש, אלא שבעסק זה בלימוד יש מגדר מצות בנין בית המקדש. [. .]

ו. וי"ל שכשם שהוא בנוגע להלימוד והעסק והידיעה בצורת הבית כו', כן הוא גם בנוגע לבנין הבית כפשוטו.

ידוע שבאופן בנין בית המקדש דלעתיד ישנן שתי דעות: א) "יגלה ויבוא משמים שנאמר מקדש אדני" כוננו ידך"; ב) הבנין יהי' בידי אדם, שמש"ח יבנה בית המקדש.

אחד מהאופנים בהם אפשר לתווך בין שתי הדעות – יש לומר: החלק והסוג שבהבנין המבואר ומובן מה"סיפור" שבמס' מדות (ובלשון הרמב"ם "מעין דברים המפורשים ביחזקאל") יבנה בידי אדם; והפרטים שהם

יתוסף מה שייגלה ויבוא משמים. [.]
 נמצא, שקיום מצות בנין בית המקדש בזמן
 הזה ע"י העסק בתורת הבית וצורתו צריך גם
 כן להיות מעין ודוגמת הבנין בפועל ע"י בני
 ישראל לעתיד לבוא - חיוב ומצות הלימוד
 והעסק בהמדות והתבניות וכו' הידועים לבני
 אדם, שזהו בחלק הבנין שיהיה בידי אדם.

פתיחה ל"חידושים וביאורים" שם,
 סעיפים ב'; ו-ז'

דלעתיד ותכלית המכוון שבו - שזה יופעל ע"י
 העילוי שבבית המקדש שיעשה מלמעלה,
 "בנינא דקוב"ה", לכן הם מדגישים את הענין
 שיהיה בידי שמים.

ועל פי זה מובן בהענין כמו שהוא לעתיד
 לבוא, שזה שחלק מהמקדש יתגלה מן
 השמים, אין זה מחמת חסרון ח"ו בהבנין
 שע"י בני אדם, שע"י משיח צדקנו.

שבמעשה הבנין הם מקיימים את מצות
 בנין בית המקדש בשלימותה, ולאחר זה

בשיחה נוספת מבאר אד"ש מדוע חשובה כל כך השתתפותם של ישראל בבנין בית
 המקדש השלישי (על ידי לימוד הלכות בית הבחירה), למרות שבניינו יהיה (גם) משמים^ט:

ובהנוגע למעשה בפועל: על כל אחד ואחת לקיים הציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"
 - בנין בית המקדש, על ידי לימוד הלכות בית המקדש, שעל ידי זה בונים את בית המקדש:

וכדאיתא במדרש: "אמר לו הקב"ה (ליחזקאל) גדול קרייתך בתורה בבניינה, לך אמור להם
 ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם
 כאילו הם עוסקין בבנין הבית", ובפשטות - לימוד "הלכות בית הבחירה" שברמב"ם:

והגם ש"בנין העתיד להיבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר כו"ו" [מכיון
 שהרכב רמזים יש בו], והלכות בית הבחירה מיוסדים בעיקר על צורת (ומדות) בנין בית שני
 - שנבנה "כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל", "מכל מקום צריך לסיפור בנין
 השני, שכן, רוב ועיקרי הבנין מיוסדים בתבנית ה' אשר השכיל לדוד ולא ימוט".

והנה, בזה מודגש גם העילוי שבעבודת בני ישראל, על דרך העילוי דורות חנוכה האמור
 לעיל, שנפעל מצד עבודת המטה, היינו, שע"י העבודה יש לכל אחד גם העילוי ד"קב שלו" -
 בבנין בית המקדש.

ויש לומר, שהעילוי ד"קב שלו" בבנין בית המקדש דלעתיד, הוא נעלה ביותר, שהרי גם בנין
 בית המקדש הג' נעלה ביותר, ובבנין נעלה זה יש חלק (שותפות) לכל אחד ואחת מבניישראל,
 ע"י שהם עושים את התלוי בהם בבנין בית המקדש.

משיחת ש"פ חיי שרה תשמ"ז (התוועדויות חלק א' ע' 535)

ביאורים

ג'; שם נתבאר בהרחבה גדולה, מדוע בבית המקדש
 השלישי תהיה מעלת עבודת האדם יותר מבבית
 המקדש הקודמים.

ט) להעיר, ששיחה זו הוגהה לאחר מכן על ידי
 כ"ק אד"ש מה"מ, ונכללה (ביחד עם שיחת ש"פ חיי
 שרה תש"ל) בלקושי שיחות חלק ל' שיחת תולדות

לימוד להחלשת הגלות

את השיחה הנ"ל (בלקו"ש חלק ח"י) מסיים הרבי בהוראה:

הענין של חורבן (ואת הגלות בכלל) ומחליש את ימי בין המצרים כו'.

וזה גופא פועל שמ"כאילו אתם בונים אותו", מגיעים אל בנין בית המקדש כפשוטו בגשמיות ע"י משיח צדקנו, ונתגלה בו מיד הבית המקדש שלמעלה, ובמהרה בימינו ממש.

ח. מכל הנ"ל ישנה הוראה מיוחדת לכל יהודי: ראשית, עד כמה זהו דבר המתאים לעסוק בתורת הבית צורתו מוצאו ומובאו וגו', ובפרט בימי בין המצרים, כי על ידי זה מקיימים בזמן הגלות את המצוה של בנין בית המקדש, וממילא זה גופא מחליש את

על פי כל הנ"ל, נוכל לנסות להבין את החידוש המיוחד בלימוד עניני בית הבחירה "בשנה זו":

(א) ראשית, כמפורש בשיחה בלקו"ש – שהכוונה והתכלית בלימוד זה היא שהוא "מחליש את הענין של חורבן (ואת הגלות בכלל) ומחליש את ימי בין המצרים"; לעומת המפורש בשיחה דש"פ בלק – "שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות דביהמ"ק השלישי".

(ב) מטרת הלימוד כפי שנתבארה בלקו"ש (ובשיחה דש"פ ראה תש"מ, דלעיל) היא – מכיון שאיננו יכולים לעסוק בבנין בפועל, לכן מצות בנין בית המקדש המוטלת עלינו היא (מה שאנו כן יכולים) לימוד צורתו, בנין בית המקדש במחשבה; ולעומת זאת, בש"פ בלק מדגיש "שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"ז" – דהיינו, שגם בלימוד במחשבה ניכר ונרגש שתיקף ממשיכים ממנו למעשה בפועל!

[ולכאורה יש לומר, שזהו הטעם שבכל השיחות שלפני זה מודגש בעיקר הלימוד במסכת מידות (ורק שמבאר, שעל ידה יכולים להבין את החלקים בבית שלישי שיבנו בידי אדם); ואילו בשיחה דש"פ בלק מגדיר זאת כ"לימוד עניני גאולה ומשיח ובנין ביהמ"ק השלישי", מבלי הגבלות, שבפשוטות מודגש בזה בעיקר הלימוד בספר יחזקאל. ודו"ק].

סוגיא ו' לחיות עם משיח

בשיחה (ס"ט) מבאר שמטרתו של לימוד עניני גאולה ומשיח היא "כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה".

המושג "לחיות עם משיח" המוזכר בשיחה זו הופך ליסוד גדול בתורתו של משיח בשיחות בתקופה הבאה. ענינים רבים בעבודת ה' שהוזכרו בחסידות כשייכים דוקא לימות המשיח, הופכים בשיחות אלו להוראה עכשווית, שיש לנו את הכח לקיימה.

לחיות משיח - איך?

המושג של "לחיות משיח" עוד קודם הגאולה דורש הסברה - איך באמת אפשר כשנמצאים בגלות להתחיל לחיות כמו בגאולה? בשיחות נתבאר הענין באופנים שונים.

בשיחה דלהלן מבאר איך ייתכן שחודש ניסן נקרא "חודש הגאולה", וראש חודש שבו נקרא "ראש חודש של גאולה" - וזה מתחיל כבר באותה שנה שבה היו שקועים בגלות מצרים, עוד לפני היציאה. וזאת מכיון שכאשר משה רבינו מודיע שהנה יוצאים תיכף מהגלות - הביטחון של בני ישראל בגאולה חזק כל כך, שמצידם, כאילו נמצאים בגאולה.

וכך גם בתקופתנו - שבה עוד רגע יוצאים מן הגלות - צריך יהודי להרגיש כאילו הגאולה באה כבר. ועל כך ממשיך ומבאר:

נשאלת בכל זאת השאלה:

צריכים הרי לפעול זאת אצל יהודי שלא שמע בעצמו ממש רבינו; אין זאת אלא שמאמין באמונה שלימה שכל מה שכתוב בתורה שבעל פה הוא תורת אמת [וכל שכן מה שנאמר בתורה שבכתב, עם הביאור בתורה שבעל פה]. ואף על פי כן, דורשת ממנו תורת אמת שיהיה בשמחה של "חודש הגאולה", ממש כאילו נגאל כבר!

- וככל דרישות התורה, דורשים ממנו שלא יעמיד פנים כאילו הוא שמח, שמחה שאינה אמיתית; תורת אמת דורשת מיהודי דברים שיכול לבצע עם כל האמת.

כלומר, במילים אחרות: בידעו שנמצאים בגלות, ובידעו בוודאות גמורה שנמצאים עוד קודם ה"אתחלתא דגאולה",

[ואדרבה, הגלות בתוקף יותר מאשר קודם - כפי שמובאת הדוגמא לזה מחושך הלילה, שברגעים האחרונים קודם, אור היום הוא בתוקף יותר מאשר קודם - ורואים זאת הרי גם מצד הטבע, שחושך הגלות בימים אלו האחרונים הוא כפול ומכופל, ובתוקף הרבה יותר מהחושך שבימים ושנים הקודמות, ואין כן המקום להאריך בדבר המצער והמבהיל],

אף על פי כן, אומרים לו, שמכיון שהחל כבר ראש חודש ניסן, עליו לדעת שזהו חודש הגאולה.

. על אחת כמה וכמה כאשר נשארו בסך הכל שלשה ימים לפני פסח, ועליו להתכונן לזמן חירותינו – אומרים ליהודי שעליו להתנהג כבן חורין, ובחירות אמיתית, ממש כאילו כבר נשלמה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו!

. שואל היהודי: כיצד יכול הוא לעשות את שני הענינים יחד – לדעת ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", ויחד עם זאת אומרים לו שמראש חודש ניסן, ובפרט משבת הגדול, עליו להרגיש את "זמן חירותינו" – וככל שמתקרבים לפסח נרגש אצלו עוד יותר "זמן חירותינו"; ותובעים ממנו, שירגיש באמת שזהו ענין של "גאולה"?

והביאור בזה (כמדובר כמה פעמים, ונחזור עתה על הנקודה על כל פנים):

אמיתית הענין של חירות אצל האדם, תלוי במידה מועטת בענינים חיצוניים, בתנאים וענינים שמחוצה לו בסביבתו; בעיקר, תלוי הדבר בהרגשתו ובהנהגתו.

יהודי יכול היה להיות בארץ מצרים, בעבודת פרך. אך אם ידע וירגיש (בכווא לביתו) שבעל הבית היחידי עליו הוא הקב"ה [ומה שפרעה מלך מצרים יכול להכריחו לעבוד עבודת פרך – אין זה שפרעה מלך מצרים מכריחו; אין זאת אלא שכאשר רוצה הקב"ה לנסות יהודי ולבחון אם יעמוד בניסיון, הוא לוקח גרוזן, מקל או שוט – אבל כל זה הוא רק גרוזן ביד החוצב בו, לראות האם היהודי יעמוד בניסיון וישאר איתן ביהדותו] – אזי הגלות אינה אמיתית!

ולמשל, כאשר אדם גורם לעצמו צער ומגביל את עצמו, אין זו הגבלה אמיתית, מכיון שזה תלוי בו – הוא עצמו בחר להתאפק ולא למלא את רצונו מאיזו סיבה שתהיה; ומכל מקום, נשאר הוא בן חורין – שהרי בכל רגע יכול הוא לשנות את החלטתו, ללכת לכל מקום שברצונו ולעשות ככל שליבו חפץ. אין זאת אלא שכעת נעל את עצמו במקום זה ובעבודה זו, אך הדבר תלוי בו, ובכל רגע יכול לשנות זאת.

במצב כזה – יש לו באמת את ההרגשה שאין זו עבדות כלל, אלא מצב של חירות.

וכך גם בענין הגלות: ישנה הרי ההבטחה ד"היום אם בקולו תשמעו". והגמרא אומרת בסנהדרין, שהדבר תלוי בבני ישראל – כאשר יחליט שהוא מתחיל להתנהג באופן ד"בקולו תשמעו"; ובלשון הרמב"ם: שכאשר "עושים תשובה" אזי "מיד הן נגאלין".

ולכן, אין זו גלות אמיתית! זו גלות מדומה, כדי לנסות את בני ישראל ולראות שהם אינם נבהלים, ונשארים קשורים לקב"ה וליהדות; אצלם נמצא המפתח כדי לבטל את כל הגלות.

משיחת י"א ניסן תשל"ו (שיחות קודש חלק ב' ע' 31 ואילך)

בשיחה נוספת (שבוע לאחר ש"פ בלק) מבאר הרבי את ההוראה "עשה כאן ארץ ישראל": אף שהמקום בו נמצאים אינו ארץ ישראל, הרי אם הקב"ה הביא אותנו אליו – זאת אומרת שלא צריכים לחכות להגיע לארץ ישראל, אלא לעשות כבר כעת ממקום זה ארץ ישראל.

ועל פי זה מבאר את העבודה להכניס את הגאולה לחיים שלנו כבר עכשיו, על סף הגאולה:

ועל פי זה מובנת ההוראה "עשה כאן ארץ ישראל": הגם שנמצאים בגלות וברגע לאחר זה באה הגאולה והולכים לארץ ישראל – (א) צריכה העבודה ברגע זה במקום זה – "כאן" –

להיות בשלימות על פי המצב העכשווי והמקום הנוכחי, (ב) העבודה צריכה להתבטא ב"עשה כאן ארץ ישראל", להכניס "כאן" (במקום וזמן זה) "ארץ ישראל", את שלימות מצב הגאולה – על דרך "פנימי" שמכניס שלימות בכל פרט בעבודתו (גם בהענינים שהם רק הכנה לדברים אחרים), ו(ג) זה גופא מרגיל את בני גאולה, עד שזה מביא את הגאולה השלימה כשכל בני ישראל חוזרים לארץ ישראל כפשוטה, ועתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות (ע"י העבודה ד"עשה כאן ארץ ישראל" עכשיו).

. . ובאותיות פשוטות: בעמדנו קרוב ממש לפני הגאולה – צריך כל אחד ואחד מישראל להתרגל לגאולה ולהציב את עצמו במצב ורגש של גאולה, ע"י הפיכת יומו הפרטי ל"יום גאולה (פרטית)", והפיכת מקומו הפרטי – ל"ארץ ישראל", על ידי זה שעושה את העבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה.

משיחת ש"פ פינחס תנש"א (סה"ש ח"ב ע' 704)

לחיות משיח – מה?

בשיחות מאותה תקופה, מבאר במה מתבטאת העבודה "לחיות משיח": בכך שעבודת ה' נעשית בלי הגבלות, מתוך שמחה וחיות, וכל לימוד התורה וקיום המצוות נעשים למעלה ממדידה והגבלה – כמו בגאולה.

כיון שנמצאים על סף הגאולה האמיתית והשלימה שבה יהיו כל הענינים באופן של בלי גבול – צריכה להיות ה"טעימה" (בערב שבת, ש"טוב לטעום מכל תבשיל ותבשיל") מהבלי גבול דהגאולה, ע"י ההוספה בעניני התורה ומצוות באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

משיחת ש"פ ואתחנן תנש"א (סה"ש ח"ב ע' 747)

לפרסם בכל מקום ומקום שעומדים בסיום וחותם דמעשינו ועבודתינו ("כי תצא למלחמה על אויבך"), ובהתחלת התקופה דתשלום השכר, "מתן שכרן של צדיקים" ("כי תבוא אל הארץ גו' וירשתה וישבת בה"), ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה גם בענינים השייכים לימות המשיח, החל מלימוד התורה בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק, ועוד ועיקר – מתוך מנוחה והתיישבות שמחה וטוב לבב . .

משיחת ש"פ תצא תנש"א (סה"ש ח"ב ע' 808)

מזה מובן גם בנוגע לעבודתו של יהודי שנדרשת בשמחת תורה, והמשכה בכל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו – עבודה שחדורה עם ענין הגאולה ומשיח. זאת אומרת, שהנהגתו של יהודי בכל הענינים בחיי היום-יום גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה – היא מעין וברוגמת חיי הנהגת בני ישראל בימות המשיח ממש.

[וזהו גם ההדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע ללימוד "הלכתא למשיחא", ההלכות שנוגעות לחיי בני ישראל בזמן הגאולה^[25].

[25] ראה שיחת ש"פ בלק תנש"א ס"ט-י.

תרגום משיחת שמחת תורה תשנ"ב (סה"ש ח"א ע' 39)

לחיות משיח – דוגמאות

להלן יובאו מספר דוגמאות משיחות התקופה, לדרישות בעבודת ה' השייכות מצד עצמן לימות המשיח – שהופכות בשיחות לדרישות עכשויות:

“אין עוד מלבדו”

אחד הענינים העיקריים לעתיד לבוא – הוא (כמובא לעיל מהתניא) שאז תהיה השלימות ד”אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו”: בכל העולם כולו יתגלה איך שאין שום מציאות אחרת זולתו ית', “אין עוד מלבדו”.

ובדוגמת זה נדרש גם בחייו של יהודי – שיחוש וירגיש בכל עניניו ממש, “אין עוד מלבדו”. זאת אומרת: מלבד זאת שהכוונה והתכלית דכל עניני העולם היא אלקות, ובמילא עבודתו היא באופן ש”כל מעשיך לשם שמים”, ו”בכל דרכיך דעהו”, אבל ישנה מציאות של “חול”, “מעשיך” ו”דרכיך” (אלא – שתכליתם הוא קדושה), אלא יתירה מזו שעניני העולם עצמם הם אלקות, ובמילא לא “נרגשת” מלכתחילה שום מציאות כלל, כי “אין עוד מלבדו”.

תרגום משיחת שמחת תורה תשנ”ב (שס)

מוחין בעצם

. . על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד”לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך”, וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן, שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם^ט. שזה במיוחד – על ידי הוספה בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין), כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

תרגום משיחת ש”פ לך לך תשנ”ב (סה”ש ח”א ע' 83)

אהבת ישראל

יש להוסיף ולהדגיש הקשר והשייכות דאהבת ישראל להגאולה העתידה – לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא על-ידי ביטול סיבת הגלות (שכא על-ידי ההיפך דאהבת ישראל), שהרי בעמדנו לאחר סיום כל מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, לאחר סיום כל מ”ב המסעות ב”מדבר העמים” נמצאים כבר “על ירדן ירחו” (דרגתו של משיח ד”מורח ודאין”), על סף הגאולה, בודאי שכבר נתקנה סיבת הגלות, ולכן, ההדגשה דאהבת ישראל היא – בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחינת היחידה (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, יחידה הכללית.

משיחת ש”פ מסות מסעי תנש”א (סה”ש ח”א ע' 717)

(ט) ראה לעיל הערה י. בשיחה זו מוסיף, שאף שהעבודה עם ג' המוחין בעצם (שלמעלה משייכות למידות) שייכת לגאולה, בכל זאת ניתן להתחיל בכך כעת.

סוגיא ז

משיח בא בהיסח הדעת

בשיחה (ס"י) מבאר "אף שאמרו חז"ל שמשח בא "בהיסח הדעת", אין זה בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות באופן של "דעת" .. בעניני משיח וגאולה .. כי, "היסח הדעת" פירושו "למעלה מן הדעת".

הפירוש ב"היסח הדעת" – "למעלה מן הדעת", מתבאר בהרחבה בחסידות ובתורת אד"ש (ראה הערה 95 בשיחה).

למעלה מן הדעת

"היסח הדעת" אינו סותר לציפיה; ומהו כן?

להלן יבאר אדמו"ר הזקן שהפירוש הוא, שמשח יגלה את נקודת ההתקשרות הפנימית ביותר של יהודי עם הקב"ה, שלמעלה לגמרי מהדעת:

כי הנה בלהב יסוד האש האלקית שבלב (נוסח אחר: הנה בלהב ניסוד האש האלקית שבלב) יש ב' בחי'. בחי' חיצונית ובחי' פנימיות.

חיצוניות הלב היא התלהבות המתלהבת מבחי' הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה, [להתבונן] [להתבונן] בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'.

ופנימיות הלב היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא, שהיא למעלה מעלה מבחי' הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבבו בגדולת ה'. וכמ"מ ממעמקים קראתיך ה' מעומקא דליבא (ועל דרך משל כמו במילי דעלמא, לפעמים יש ענין גדול מאד מאד שכל חיות האדם תלוי בו ונוגע עד נקודת פנימיות הלב ועד בכלל, וגורם לו לפעמים לעשות מעשים ולדבר דברים שלא בדעת כלל). .. והיא היא בחי' ניצוץ אלקות שבכל נפש מישראל.

ומה שאין כל אדם זוכה למדרגה זו לעבודה שבלב מעומקא דלבא בבחי' פנימיות, היינו לפי שבחינה זו היא אצלו בבחי' גלות ושביה, והיא בחינת גלות השכינה ממש, כי היא היא בחינת ניצוץ אלהות שבנפשו האלהית.

וסבת הגלות הוא מאמר רז"ל גלו לבבל שכינה עמהם, דהיינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקודת לבבו בזה לעומת זה, דהיינו בלבושים צואים דמילי דעלמא ותאות עולם הזה הנקרא בשם בבל, והיא בחינת ערלה המכסה על הברית ונקודה הפנימית שבלב ועל זה נאמר ומלתם את ערלת לבבכם.

והנה במילה יש שני בחינות מילה ופריעה, שהן ערלה גסה וקליפה דקה. וכן בערלת הלב יש גם כן תאות גסות ודקות, מילה ופריעה. ומל ולא פרע כאלו לא מל, מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימית הלב היא מכוסה בלבוש שק דק בבחינת גלות ושביה.

והנה על מילת הערלה ממש כתיב ומלתם את ערלת לבבכם, אתם בעצמכם. אך להסיר

הקליפה הדקה זהו דבר הקשה על האדם, ועל זה נאמר בביאת המשיח ומל ה' אלהיך את לבבך כו' לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך, כלומר למען כי ה' לבדו הוא כל חייך ממש. שלכן אהבה זו היא מעומקא דלבא מנקודה פנימית ממש כנ"ל ולמעלה מבחינת הדעת.

ולכן משיח בא בהיסח הדעת לכללות ישראל, והיא גילויי בחינת נקודה פנימית הכללית, ויציאת השכינה הכללית מהגלות והשביה לעד ולעולמי עולמים.

אגרת הקדש סימן ד (קה, א ואילך)

בדומה לביאור אדמו"ר הזקן, מובאים בתורת אד"ש ביאורים דומים למושג "היסח הדעת":

- (א) משיח יגיע במצב שבו לא נראית אפשרות על פי הדעת שיבוא. (ב) העבודה להבאת המשיח היא עבודה שלמעלה מהדעת, התמסרות לכוונה העליונה של דירה בתחתונים. (ג) העבודה להבאת המשיח היא עבודה עם עניינים רחוקים (ש"היסח הדעת" פירושו לנתק את מחשבתו ולהסיחה לענין אחר לגמרי), בירור הניצוצות שבעניינים הפכיים.

אמונה למעלה מהדעת בביאת המשיח

ישנם כאלו החושבים חשבוננו של עולם בירידת הדורות ואומרים: איך אפשרי כי דורנו דור יתום זה יהי' שייך להגילויים של הגאולה העתידה, גילויים שלא זכו להם בדורות הנעלים הקודמים? ואכשר דרא, בתמי' ? [.]

ובאמת, הנה זה שטוענים שאין הדור ראוי וכו', זה גופא הוכחה כי עכשיו הוא זמן גילוי המשיח, וכמרז"ל שמשיח בא בהיסח הדעת: כאשר נמצאים במצב כזה שאין הדעת והשכל הגלוי רואה שום מקום איך תבא הגאולה, הרי "היסח הדעת" זה סימן מובהק הוא לגאולה הקרובה.

כי אין הכוונה - שאין לחשוב ולחכות ח"ו על דבר הגאולה בכדי שיהיה "היסח הדעת". אדרבה, עיקר גדול באמונת ישראל - "אחכה לו בכל יום שיבא", כי אם הכוונה אשר מבלי הבט על זה שהדעת והשכל הגלוי אין רואה מקום לזה, מאמינים אנו בתוקף האמונה שלמעלה מטעם ודעת - וזהו העבודה של "היסח הדעת". וע"י אמונה זו - בן דוד בא בקרוב ממש.

לקוטי שיחות חלק י' ע' 171

התקשרות שלמעלה מהדעת להשלמת הכוונה

בזמן הגלות בכלל, ובפרט בדורות האחרונים כאשר נתגבר מיצר הגלות ביותר - רוצים כל בני ישראל וממתינים לביאת המשיח, כדי שיצאו מן המיצר אל המרחב. ובפרט אלה שנמצאים במקום המיצר, בגשמיות או ברוחניות או בשניהם יחד, שנרגש אצלם יותר המיצר הפרטי ובמילא גם המיצר של כלל ישראל - הרי הם מתאווים עוד יותר לביאת המשיח, כדי לצאת מן המיצר אל המרחב.

אמנם, על זה אמרו חז"ל "אין בן דוד בא" אלא "בהיסח הדעת":

דעת - הוא מלשון התקשרות, שמקשר דעתו בחוץ ובאומץ כו'. וההתקשרות דעת היא בענין שנוגע ("רירט אָן") לאדם, וככל שהענין נוגע לו יותר עד שנוגע בפנימיות הלב, אזי

תגדל ההתקשרות דדעת ביותר, כמבואר באגה"ק.

וזהו "אין בן דוד בא" אלא "בהיסח הדעת" - שהרצון בביאת המשיח צריך להיות לא מצד הדעת, היינו, מצד שנוגע לו הדבר בפנימיות הלב, אלא מצד ענין נעלה יותר גם מפנימיות הלב - בכדי שתושלם הכוונה העליונה להיות דירה לו ית' בתחתונים.

שיחת ש"פ עקב תשי"ג

בירור ענינים הפכיים שרחוקים מהדעת

ישנם השואלים על זה שמדברים תמיד שצריכים להתכונן למשיח - ממאמר רז"ל "ג' באין בהיסח הדעת . . משיח".

- כנראה שהם מחמירים גדולים, ובמילא מחמירים ביותר גם בענין ד"היסח הדעת", שאסור לחשוב על משיח לגמרי, כי המחשבה על משיח וההכנה לביאתו - טוענים הם - מעכבים ח"ו את ביאת המשיח!

אך הענין הוא, שמשיח בא בהיסח הדעת פירושו שההכנה לביאת המשיח היא ע"י עבודה שהיא באופן של היסח הדעת, שזהו ענין בירור הניצוצות אפילו בדברים הפכיים - על דרך שנתבאר לעיל בפירושו הלשון "היסח הדעת" שהוא עקירת המחשבה לענין הפכי (וכנ"ל, שמשום זה נקרא הגלות בשם "נסיעה", כי נסיעה הוא אותו הענין ד"היסח (הדעת)", וזהו גם שמשיח בא בהיסח הדעת, היינו, ע"י העבודה דבירור הניצוצות גם בדברים הפכיים.

ובפרטיות יותר - כללות העבודה דבירור דברים גשמיים שהם בגדר "ענינים הפכיים", ואפילו בירור הענינים דלעומת זה שהם הפכיים לגמרי, היינו, בירור הניצוצות שנאבדו בלעומת זה - כנ"ל, שבירור הניצוצות הוא כמשל המציאה שצריכים לחפשה במקום שנאבדה? - "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וגו'", כידוע ש"עקרב" ענינו קרירות, והוא הבלבול היותר גדול לעבודת התפלה, שלכן "נחש כרוך על עקבו לא יפסיק", "אבל עקרב פוסק".

ויומתק יותר - שגם "מציאה" ו"עקרב" הם מהענינים שבאים בהיסח הדעת ("ג' באין בהיסח הדעת . . משיח מציאה ועקרב"), והיינו, שביאת המשיח היא ע"י העבודה באופן של היסח הדעת, שהוא ענין בירור הניצוצות שבדברים הפכיים, עניני לעומת זה שמנגידים לקדושה, כמו עקרב, שבירורם הוא כמשל המציאה.

שיחת ש"פ מטות מסעי תשי"ג

ביאורים

הקליפות (ש)נקרא שם, כלומר עמוק מאד למטה". ודוקא על ידי בירור הניצוצות מעמקי הקליפות מוצאים ומגלים את הניצוץ האלוקי האבוד (לקי"ת ראה לב. סע"ב).

כ) משל האבידה: "כשם שאי אפשר לחפש אחר אבידה ולמצאה זולת במקום שנאבדה", כך כדי למצוא את ניצוץ האלקות צריך להיות "ובקשתם משם" - לחפשו בבחי' "שם", היינו "מקום ומשכן

מלאים בדבר זה

• הוספה •

לקוטי שיחות חלק ה"י שיחת יב-יג תמוז

שער שלישי

"בדברי הנביאים אין הדבר
צריך ראיה שכל הספרים
מלאים בדבר זה"

י"ב י"ג תמוז

היום המיוחד בחודש זה, המוזכר בתורה שבכתב (בנביאים⁸), הוא „צום הרביעי“ - הצום דשבעה עשר בתמוז⁹

(8 זכרי' ח, יט.

(9 כ"ה בירושלמי תענית פ"ד ה"ה. ספרי ואתחנן עה"פ שמע ישראל. תוספתא סוטה ספ"ו. רמב"ם בפיה"מ לר"ה פ"א מ"ג. הל' תעניות פ"ה ה"ד. טאו"ח סתקמ"ט (אבל ראה ב"י שם ד"ה ור' עקיבא). רד"ק ומהר"י קרא זכרי' שם. ולדעת כמה כ"ה הגירסא גם בבבלי ר"ה יח, ב (הובא בחי' הר"ן וריטב"א שם. דק"ס שם).

אבל גירסת רוב הספרים בבבלי שם (וראה ראב"ע זכרי' שם, יח) „זה ט' בתמוז שבו הובקעה העיר“ - והבבלי לשיטתו אויל ד, בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז (תענית כח, סע"ב. וכ"ה בשו"ע או"ח שם ס"ב), והקרא דזכרי' איירי לאחרי חורבן בית ראשון. אבל ראה הערה הבאה.

והירושלמי לשיטתו (תענית שם) ד, קילקול חשבונות יש כאן¹⁰ וגם בראשונה הובקעה בי"ז בו. וכן צ"ל בספרי ותוספתא שם (שהרי הוזכר שם* „שבו הובקעה העיר“).

והרמב"ם שכתב (הל' תעניות שם ה"ב) ד, הובקעה ירושלים בחורבן שני¹¹ ומ"מ מפרש הכתוב דזכרי' על י"ז תמוז כנ"ל - כי לשיטתו נקבע הצום גם בראשון ל"ז תמוז, מפני שבאותו היום** (נשתברו הלוחות ו)בלת התמיד (ראה צפע"ג לרמב"ם שם)***.

(* ורק זה (דלא כבירושלמי שם).

(** ואין מתעניין גם בט' תמוז - מפני שלא רצו הצבור לקבל (ראה צפע"ג שם, שמפרש כן דברי הירושלמי תענית שם). או דבטל התמיד חמיר מבקיעת העיר.

(*** ועפ"ז י"ל דאין להוכיח ממ"ש „הובקעה . . בחורבן שני“ שיטתו בחורבן ראשון (ראה הערה הבאה) - כי אין מזה נפק"מ מכיון שבבא"ה נקבע הצום (גם אז) ל"ז תמוז, ומכיון דלא בירא ל"י נקט רק חורבן שני.

א. כידוע, לכל חודש יש את ענינו ותוכנו המיוחד; ומובן (ובפרט - שהרי הכל בהשגחה פרטית), שחודש שיש בו יום מיוחד (או - ימים מיוחדים) הנה תוכנו של חודש זה קשור עם תוכנו של היום (או - הימים).

[לדוגמא: בחודש אדר פועלים ימי הפורים¹², שכל החודש נהפך לזמן שמחה - „החודש אשר נהפך להם גוי“¹³ - עד להלכה למעשה, שכל החודש כשר לקריאת מגילה¹⁴, וגם - משנכנס אדר מרבין בשמחה¹⁵; עד"ז חודש ניסן נקרא חודש הגאולה; מצד זה שבחמשה עשר בו היתה הגאולה ממצרים].

בנוגע לחודש תמוז מצינו שיש בו שני ענינים הפכיים:

משוחזת ש"פ שלח ופ"פ חוקת תשל"ז. נדפס בלקו"ש ח"ח ע' 308 ואילך. תרגום מאידית.

(1 ראה תרגום שני לאסתר ג, ז. וכל חודש יש לו מזל מיוחד (ר"ה יא, ב ובפרש"י שם. וצע"ק בשבת קנו, א שלא הובא מזל חודש). ובכל חודש מאיר צירוף מיוחד דשם הוי' (הובאו במשנת חסידים במקומם). ועוד.

(2 וכן מוכח בתרגום שני שם.

(3 ולהעיר ממגילה יג, ב: נפל פור בחודש אדר . . ובשבעה באדר נולד. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 345 ואילך.

(4 מג"א ט, כב.

(5 ירושלמי ריש מגילה. וברמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ו: והכי נהוג.

(6 תענית כט, סע"א (ואילך). מג"א או"ח סתרפ"ו סק"ה.

(7 שמו"ר פט"ו, יא. ועד שאמרז"ל: בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל (דעת ר"י ר"ה יא, רע"א. ובשמו"ר שם סתם כוותי").

כללי בחדש זה¹¹, וכמובן מכך שהצום מתייחס לכל החודש¹² - צום הרביעי

שביום זה, הובקעה העיר¹⁰; וזהו ענין

בשער התוך, "שער העזרה שער נקוד וכו'" [דלא כברד"ק ומצוד שם, שקאי על שער העיר, וברד"ק שם דוישבו בשער התוך הוא, "אחר שהבקעה העיר" (וקאי על השרים) - עכצ"ל, דכוונתו שלאחרי קיום נבואה הנ"ל נתקיים גם ההמשך שלה (ולכן הוסיף, "וגו") - ,ועל כל חומותי" (כולל חומות ביהמ"ק שבתוכה. ועפ"ז יתורץ בירמ"א, טו) שם דלכאורה אינו מזכיר העיקר - ביהמ"ק וחומה שלו].

[ובקאפיטל נב שם (ועד"ז במ"ב כה, ג-ד) אפשר לפרש, דמש"נ, "בתשעה לחודש" קאי רק על, "ויחזק הרעב גוי" שבפסוק זה, ולא על מש"נ בפסוק שלאח"ז, "ותבקע העיר גוי"***].
וראה לקמן הערה 41. ואכ"מ.

(11) ראה תרגום שני שם.

(12) ובפרט לפמ"ש (ריטב"א ר"ה שם. תענית שם. תשב"ץ ח"ב סרע"א) דלכתחילה נקבע הצום לחודש זה (הרביעי) סתם ולא ליום מסוים (עיי"ש).

*** (ועד"ז יש לתרץ במ"ש רש"י (ירמ"א א סס) "תשעה באב שבו נשרף הבית" - אף שמפורש לפני"ז (מ"ב כה, ח"ט) "בשבעה לחודש . . וישרף את בית ה'" - כי "בשבעה לחודש" קאי רק על הנאמר בפסוק ח', ולא על "וישרוף גוי" שבפסוק שלאח"ז, שהי' אח"כ (וראה תענית כט, א: בשבעה נכנסו כו')

ומ"ש בירמ"א (נב, יב) "בעשור לחודש" (והתירוץ בתענית שם (הובא בוד"ק (ורלב"ג) מ"ב שם. מהר"י קרא ירמ"י שם) דבט' סמוך לחשיכה הציתו כו' ונשרף (רובו) בעשור - לא נזכר ברש"י. אבל ראה רש"י איכה א, ב] - כי שם קאי גם על "ואת בית המלך . . בית הגדול" (שם, ג), ששריפתו כהנ"ל נגמרה בעשור לחודש.

[והסתירה בין הכתוב דמ"ב שם דנבואה בא ב' לחודש ובירמ"י שם שבא בעשור לחודש - שאין רש"י מתרצה - כי מפורש בפשט: מ"ב שם שם נאמר שבא לירושלים, ובירמ"י שם - שבא גוי עמד לפני מלך בבל" (משא"כ להרד"ק ירמ"י שם שהוכרח לסרט הכתוב)].

(10) וראה טו"א לר"ה שם, "דאפילו לגמ' דידן בא' נמי הובקעה בי"ז כו'" (אלא ששם כתב ש, מפני קלקול החשבונות לא הי' מתענין בו (בי"ז) אלא בט'). והא דאמרו בתענית שם דבראשונה הובקעה העיר בט' תמוז - ,איכא למימר כמו שהפסוק לא רצה לשנות ממה שהיו סבורים הכי נמי התנא" (גבורות ארי תענית שם, עיי"ש ובטו"א שם).

[ויומתק יותר ע"פ מה שמפרש בחדא"ג מהרש"א תענית שם, דקלקול חשבונות פירושו (לא טעות בחשבון, כ"א) ש, לפי קלקול חשבונות של האויבים שמונין לחמה לא הי' רק בט' תמוז, אבל, "בודאי בי"ז בתמוז בחדש הלבנה נבקעה העיר גם בראשונה" (ומעולם התענו בי"ז לחודש הלבנה)].

וכן מוכח שיטת רש"י בפירושו לנ"ך, שהרי הביא (ירמ"א, יב) "כ"א יום . . שבין י"ז בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית" - ועה"פ (שם לט, ב. שם נב, ו"ז) דבט' נבקעה העיר, לא העיר כלום!

ועכצ"ל שס"ל, (דהמשך) הכתוב (שם לט, ג) "ויבואו גוי' וישבו בשער התוך" מוכיח** דבט' תמוז נכבשה רק חומה החיצונה (ו, הבקעה העיר" היינו התחלת הבקיעה. ודוחק קצת) וחומה הפנימית (דהביהמ"ק) נכבשה רק אח"כ (בי"ז תמוז),

וכפרש"י שם, "שנתקיימה כאן נבואה כו' ובאו גוי' פתח שערי ירושלים וגוי". ומש"פ לאח"ז

(* ע"פ המבואר בפנים לתוך בין הבבלי וירוש' - מתורץ מיש במג"א (סתקמ"ט ט"ב) דבעל נפש יתענה גם בט', מיהו בירוש' איתא שבראשונה הי' ג"כ בי"ז כו" - שבפשוטות כוונתו (כמיש במחזה"ש שם) דלפ"ז גם בעל נפש אי"צ להחמיר, ומשמע שכ"ה מסקנתו - והרי בבלי וירוש' הלכה כבבלי?

** עפ"ז מתורץ מה שבתענית שם (משא"כ בירושלמי ושויע"ש) הובא הכתוב דקאפיטל נב - ולא דקאפיטל לט שקדמו - כי בקאפיטל לט מוכרח הזמן רק בנוגע להתחלתו "ויבואו" - דקאי (לפרש"ע) על נבואה העליונה, "שערי ירושלים".

הזמן שלו בו הוא צריך להתגלות¹⁶ (ומזמן זה ואילך צריך לקיים אותו - וע"ד ימי הפורים¹⁷ וכיו"ב);

ועד"ז בעניננו: דוקא עתה, בדרא דעקבתא דמשיחא - (בסמיכות ממש לביאת גואל אחרון - מלכא משיחא) - זהו הזמן שהי' צריך להתגלות ענין הגאולה (שבתמוז).

ב. כשם שישנם שני קצוות של ימים מיוחדים בחודש תמוז, עד"ז מצינו זאת גם בשמו¹⁷ של החודש גופא - „תמוז“:

א) „תמוז“ הוא שם של ע"ז - כמ"ש בתושב"כ (יחזקאל¹⁸) „הנשים יושבות מבכות את התמוז“ (דמות א' שמחממים אותו וכיו"ב)¹⁹ - שזהו הקצה הכי תחתון.

ב) לאידך גיסא, מבואר בחסידות בארוכה, שתוקף החום דתקופת תמוז [שזוהי משמעות תיבת „תמוז“ - „לשון היסק“²⁰] הוא בפנימיותו ענין הכי נעלה. כיון שהשמש הגשמית נשתלשלה - כמו כל עניני העולם שנשתלשלו מענינם הפנימי, כפי שהוא בשרשו הרוחני - מ„שמש הרי"י"²¹ („שמש ומגן ה' אלקים“²²)

[שלכין²¹ זהו גם משל ודוגמא להעדר

(הצום של „רביעי לחדשים“¹³); ולפ"ז, התוכן של חודש תמוז קשור עם היפך השמחה - פורעניות, ובפרט שמשבעה עשר בתמוז ואילך מתחילים בין המצרים, ימי אבילות.

לאידך גיסא, בדורנו זה נתגלה עוד יום מיוחד בחודש זה ובתוכן הפכי - חג הגאולה די"ב-י"ג תמוז (בו כ"ק מו"ח אדמו"ר השתחרר לגמרי מהמאסר והגלות), שזוהי לא היתה גאולה פרטית, לו לבדו, אלא כפי שהוא כותב במכתבו הידוע¹⁴: „לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה כו"י“, שזה כולל את כל הסוגים בבני. כלומר, זהו חג הגאולה לכל בני ישראל.

וע"פ כהנ"ל מובן, שענין הגאולה הוא תוכן עיקרי וכללי בחודש תמוז כולו.

[ואין להקשות: כיצד יתכן שבמשך כל הדורות עד דורנו זה לא ידעו שהתוכן של תמוז הוא (גם) גאולה, ואדרבה - הי' ידוע (ממה שכתוב בתושב"כ) רק ענין הפורעניות שבו?

- כי, כפי שמצינו בתורה בכלל, שבאופן קבוע מתגלים ומתוספים ענינים חדשים בתורה וביחד עם זה „הכל ניתן למשה מסיני“¹⁵,

והביאור בזה - לכל ענין יש את

16) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז שם.
17) להעיר משבועות לט, א. וראה צפע"ג למג"א ט, כז.
17*) דשמו אשר יקראו לו כו' הוא כלי לחיות כו' (שער היחוד והאמונה פ"א).
18) ח, יד.
19) פרש"י שם. מפרשי נ"ך שם. מו"נ ח"ג פכ"ט (ועיי"ש שייך להזמן דחודש תמוז).
20) לשון רש"י שם.
21) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 155, ושו"נ.
22) תהלים פד, יב.

13) ר"ה שם. ספרי ותוספתא שם.
14) נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. סה"מ תש"ח ע' 263 ואילך. וזה עתה (תשל"ח) עוה"פ בקונטרס בפ"ע.
15) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1088. ח"ז ע' 207. ועוד.

א"כ מדוע בחרו לכתחילה שם (של ע"ז) שיש צורך בהיתר עליו?

וע"פ הנ"ל הרי מלכתחילה אין קושי: זה שאנו קוראים לחודש, "תמוז" זהו מצד הענין הנעלה שבשם זה²⁹ - שאז מאיר תוקף החום ד"שמש הוי";

ולמרות, שישנם כאלה שמשמשים באותה התיבה כשם של ע"ז - הרי, ע"ד מאמר חז"ל³⁰ (בנוגע לענין דומה) "יאבד עולמו מפני השוטים (בתמי)": האם מאחר ש"שוטים" עשו מ"תמוז" שם ע"ז, זה צריך לבטל את האפשרות לשבח את הקב"ה בענין הנעלה של חודש תמוז (ש"שמש הוי" מאירה או בתוקף)?!

וגם במקרה זה רואים את החידוש (ע"ד הנ"ל סוף סעיף א'): מה שכתוב בתושב"כ והי' ידוע במשך כל הדורות, הוא הקצה הכי תחתון של "תמוז" - שזהו שם ע"ז; ודוקא פנימיות התורה - כפי שהתגלתה בדורות האחרונים בתורת החסידות - מגלה ומפרסמת לכל, את הקצה הכי עליון בתמוז, תוקף "החום" ד"שמש הוי".

ג. לכאורה הי' אפשר להסביר מה שבאותו חודש ישנם שני הפכים [צום (בגלל גלות וחורבן) וחג (ע"ש הגאולה)], שהיא הנותנת:

תכלית הצום³¹ היא (לא הצער והצום

(29) ובפרט ע"פ הידוע דשם כל דבר הוא חיותו (ופנימיותו) - והרי הפנימיות דתמוז הוא התוקף דשמש הוי', כדלקמן סעיף ו'.

(30) משנה וברייתא ע"ז נד, ב.

(31) ראה תרגום שני שם שסיבת הצום מסוכב שלה הוא ג"כ ד"לא חזי למיקם עקתא". - וצע"ק ממחז"ל דמגלגלין חובה ליום חייב (תענית כט, א).

השינוי למעלה (אני ה' לא שנית²³), ועל ביטול העולמות²⁴ - ההיפך הגמור מע"ז],

זריחת השמש בימי הקיץ בפנימיותה היא הזריחה דשמש הוי"²⁵, ותוקף החום דתקופת תמוז קשור עם תוקף הגילוי דשם הוי"²⁶; כלומר, שבתקופת תמוז מאיר שם הוי' (שלמעלה מהטבע) בתוקף יותר מאשר בשאר השנה.

[בזה יובן בפשטות מה שבנ"י קוראים לחודש בתיבה שהיא שם של ע"ז - הרי ישנו האיסור, ושם אלקים אחרים לא תזכירו גו"²⁷?

אמנם, כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה"²⁸ ו"תמוז" היא, "כתובה בתורה" כנ"ל - אבל הרי זהו רק, "מותר להזכיר" ולא חיוב -

(23) מלאכי ג, ו.

(24) תניא פל"ג. שער היחוד והאמונה פ"ג.

(25) סד"ה ביום השמיני עצרת תרל"ב. לקו"ש

ח"א ע' 4.

(26) המשך תער"ב פרק קפ.

(27) משפטים כג, יג. מכילתא (ופרש"י) שם.

סנהדרין סג, ב.

(28) סנהדרין שם. וביראים ס"י עה (ביראים

השלם - ס"י רמה. ובשינוי לשון) כיון שהתורה הוכירה ודאי נתבטלה".*

אבל להעיר מדעת זקנים בעה"ת בשלה יד, ב. וצ"ל שמחלק בין הזכרת גרידא, להזכרה לצורך שנותן בו ממשות (שאו אסור גם אם הוזכרה בתורה) - כמשנ"ת בלקו"ש ח"ב ע' 667 ואילך. ובפרט שבנדוד"ד הוא לא רק הזכרה כ"א קביעת שם חודש**.

(* ושם: אינו אסור להזכיר אלא שם הניתן לאליל לשם אלקות כו' אבל שם הדיוטות כו' שלא ניתן השם לשם אלקות ואינו נשמע אלקות ואדנות מותר.

(**) וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 167

ואילך.

גופא, שח"ו ישאר המצב של צום, אלא) שהצום יתהפך „לששון ולשמחה ולמועד(ים) טוב(ים)“³⁶ - וזה מובן במכל שכן מסיבת הצום, גלות, שתכליתה היא לא הגלות גופא, ח"ו, אלא היציאה מהגלות והכניסה לגאולה;

וכדי להזכיר ליהודי אודות ענין זה - מעוררים ומביאים אותו לפעול כל התלוי בו כדי לשים קץ לגלות (ע"י ביטול סיבת הגלות - „מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו"ו"³⁷) -

לכן קבע הקב"ה בחודש תמוז (זמן של פורעניות) יום של גאולה. וע"ד שגם בחודש אב ישנו היו"ט דחמשה עשר באב³⁸ (ושבת נחמו) המזכיר אודות הנחמה³⁹ שתבוא על האבלות דתשעה באב (ועל הגבורות ודינים של חודש אב בכלל).

אבל הסבר זה אינו מספיק - כי:

א) זה ה" מתאים באם היום שתוכנו גאולה ה" מגיע לאחר היום והזמן שמדגיש את הגלות (ע"ד חודש אב, שחמשה עשר בו (ושבת נחמו) בא לאחר תשעה באב);

אבל מאחר שי"ב-י"ג תמוז הם לפני שבעה עשר בתמוז⁴⁰ (ובין המצרים), מזה משמע, שענין הגאולה שבתמוז הוא (לא בחי' הגאולה הבאה (לאח"ז) כתוצאה ותכלית מהגלות, אלא בדיוק להיפך) גאולה שהיא כהקדמה לגלות.

32) נוסח התפלה - מוסף דיו"ט.
33) משנה סוף תענית.
34) ראה (בנוגע לט"ו באב) רשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' איצו). ד"ה נחמו עת"ר. ועוד.
35) והתחלת הגאולה - כבר היתה בג' תמוז, כדלקמן בפנים.

אפילו אם נאמר שצריך להיות נרגש ענין הגלות, כיון שע"ז מתוסף בעניני הגאולה - דוקא בגלל ש„לקתה בכפליים“ מגיעה לאחר מכן ה„נחמה בכפליים“³⁶ - אבל זהו טפל לגאולה, זוהי סיבה לעילוי של הגאולה (שיהי' אח"כ).

[וי"ל שלכן מנהג ישראל להוסיף³⁷ לשם של חודש אב - כפי שהוא מובא בתרגום³⁸ ובמשנה³⁹ - את התיבה „מנחם“ - מנחם אב - להדגיש מיד בשמו שעיקר ענינו של החודש הוא (לא גבורות ודינים, אלא) הניחום על הענינים של אבי³⁹].

ובמילא צריך ביאור: אם נאמר שבתמוז ישנו גם (העיקר -) התוכן של גאולה - כיצד יתכן, שבמשך כ"כ הרבה דורות ידעו רק אודות הטפל (הצום), והעיקר שבו לא ה" ידוע?

ד. מכל זה מובן, שתוכן חודש תמוז הוא אכן ענין ה„צום“ שבו, אלא

36) ראה יל"ש ישעי' רמז תמה. וראה אוה"ת לנ"ך שם. ד"ה נחמו שם רפ"ח.
37) ועד שי"א שבכתובות וכו' כותבים מנחם במקום אב (גט פשוט סקכ"ו סקל"ה) וראה אנציקלופדיא תלמודית מע' אב הדעות בזה. וש"נ.

38) תרגום שני למג"א שם. תיב"ע שלא יג, כה.

38*) תענית פ"ה, מ"ה"ו. ועוד.
39) וגם שם „אב“ עצמו מורה על הרחמים - יל"ש שם עה"פ (נא, יב) אנכי אנכי. וראה ד"ה נחמו שם פ"י. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1080 ואילך.

גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו
צואת בנו יחידו מרוב אהבתו" כמו"כ
"רחץ ה' את צואת בנות ציון"⁴²;

[וי"ל שזה מרומז גם בסדר הקביעות
(א"ת ב"ש וכו'), שזה הרי מובא מגדולי
ופוסקי ישראל⁴³, שתשעה באב (ועד"ז
שבעה עשר בתמוז) - שהוא התחלת
החורבן (תשעה באב) חל תמיד באותו
יום בשבוע שבו חל יום ראשון דפסח -
היינו, שזהו רמז ששניהם בפנימיות הם
ענין אחד, ביטוי לחסדו ית']

ואדרבה: בדין מלובשת פנימיות
האהבה, היא מתגלה יותר בענין של
היפך (בגבורות כו'); על דרך אב
המעניש את בנו כיון שהוא עשה דבר
שאסור לו לעשות - שאז הרי תקיפותו
של האב היא תוצאה מתוקף האהבה שלו
(שלכן הנהגתו הבלתי רצויה של הבן
נוגעת לו כ"כ עד שהוא עושה פעולה
היפך טבעו), פנימיות האהבה באה לידי
ביטוי בתנועה הפכית של תקיפות.

בזה מבארת תורת החסידות, את זה
שלעתיד לבא תשעה באב יהי יו"ט
(ואדרבה - יו"ט עוד יותר גדול
מהימים טובים האחרים)⁴⁴

- דלכאורה: אמנם לאחר שיבנה
ביהמ"ק השלישי כבר לא יהי מקום
לאבלות בתשעה באב על ביהמ"ק
שחרב, אבל מדוע שזה עוד יהי יו"ט -
"הלא אין כאן אלא היציאה מן היגון

שבזה גופא ישנם שני אופנים, כיצד
להבין את ענין הצום:

(א) כפי שהוא בחיצוניות - שאז הוא
נראה כענין של פורענות.

(ב) פנימיות הצום - הצום כפי שהוא
יהי "לעת"ל, שאז יהי ונגלה כבוד
הוי"מ³⁹ - יום של ששון ושמחה ומועד
טוב. כלומר, ההכרה, שא"ז רק
פורעניות בשביל הגאולה, אלא שהצום
גופא בפנימיותו הוא ענין של "ששון
ושמחה"; כיון⁴⁰ שגם הפורעניות גופא
בפנימיות הם ביטוי של אהבת הקב"ה
לבני ישראל⁴¹, שלכן זהו "כמשל מלך

³⁹ ישע"י מ, ה.

⁴⁰ בכל הבא לקמן - ראה בארוכה אה"ת
מסעי ס"ע א'שפד ואילך. וראה גם תורת חיים
בראשית מ, ס"ג ואילך. רשימות הצ"צ לאיכה
שם (ע' א"מה). ועוד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 360
ואילך.

ולעיר ג"כ מרשימות הצ"צ לאיכה שמפרש
כו"כ פסוקי איכה למעלותא, עיי"ש בארוכה.
⁴¹ ונתגלה גם בעת החורבן גופא, וכמחז"ל
(מדרש תהלים מזמור עט. איכ"ר פ"ד, יד) דשפך
הקב"ה חמתו על עצים ועל אבנים כו'. וראה
לקו"ש ח"ב שם.

ואולי י"ל, שלפי שיטת הירושלמי שנבקעה
העיר ב"ז תמוז (כנ"ל הערה 9) - מה שנאמר
בכתוב, "בתשעה לחודש" (וכקושיית מפרשי
הירושלמי שם. וראה תה"ס לירוש' שם. יפה
עינים לר"ה ית, ב) הוא מפני שהגזירה היתה על
ט' תמוז, אלא שהקב"ה האריך אף (מפני תוקף
חסדו) עד י"ז תמוז שלא תבקע העיר אולי יחזרו
בתשובה. וע"ד שעייב גבריאל הגחלים (ויק"ר
פכ"ו, ת. מדרש משלי א, כד. ועוד). וראה יומא
עז, א. ואכ"מ.

וע"פ משנת"ל (הערה 10) דעת רש"י, דבט'
תמוז נכבשה חומה החיצונה ומ"מ לא כבשו חומה
הפנימית ונכנסו לעיר עד י"ז תמוז - נמצא,
שעכבם הוי"מ באמצע החומות ח' יום אולי יחזרו
בתשובה!

⁴² ישע"י ד, ד. אגה"ק סכ"ב.

⁴³ טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ג.

⁴⁴ שהרי מלובש בו פנימיות האהבה, וראה
פסיקתא רבתי פ"י על נהרות בכל בסופו: אין
שמחה בא אלא בתשעה באב כו'.

לכן עשה הקב"ה - כהכנה והקדמה
לבין המצרים - את הנס דיי"ב"ג
תמוז,

ובפרט שבגאולה באים לידי ביטוי
שני הקצוות הנ"ל (בנוגע לגלות בכלל)
- כפי שבתחילה מוכרח להיות ענין
של גבורות [כיון ש"יתרון האור" הוא
„מן החושך“⁴⁹ דוקא], אבל „לאחר
שעשה הדין“ רואים כיצד החושך
והגבורה בפנימיותם היו (בשביל,
ויתירה מזו - בהם גופא ישנו) תוקף
החסד ויתרון האור:

מצד אחד עבר הרבי את היסורים
והעינוים דהמאסר באופן הכי קשה, עד
שהי' עליו פס"ד דהיפך החיים ר"ל;

אבל לאידך גיסא, ראו בגאולת י"ב
תמוז (לא רק את השחרור של הרבי,
אלא) כיצד כל מהלך הדברים של
המאסר בפנימיותו הי' - לא ח"ו ענין
של „הגבלה“, אלא להיפך - תוקף
החסד⁵⁰, סלילת הדרך להרחבת העבודה
דהרבצת התורה כו' באופן אחר ונעלה
לגמרי' עד שהגיעה בכל קצוי תבל,

[ובלשון רז"ל⁵¹ (שהרבי (מהורש"ב)
נ"ע⁵² השתמש בנוגע למאסרו של

ויהי' א"כ כאילו לא נחרב שלא יהי'
ט"ב יום מר"⁴⁵? והביאור -

כיון שהתוכן הפנימי של תשעה באב
עתה הוא פנימיות האהבה שלמעלה;
אלא שכל זמן שעדיין מושלת בגלוי
בחי' הגבורה וה"רוגז" שלמעלה (בזמן
הגלות) ופנימיות האהבה היא בהעלם,
יש ליום תשעה באב את התוכן של צום
(עם כל הדינים של צום);

אבל „לאחר שעשה הדין וכלה
הרוגז“⁴⁶ - שזה יהי' לעת"ל - ישאר
רק - ובגלוי פנימיות האהבה שישנה
בשייכות ליום זה, ובדרך ממילא הוא
יהפך ליום של ששון ושמחה כו'.

ה. וי"ל שזהו הטעם שבמשך כל
הדורות הכירו (באופן גלוי) רק את ענין
הצום שבתמוז - כי, כנ"ל, תוקף
ופנימיות האהבה (והגאולה) של תמוז
היא בהתלבשות - דוקא בענינים של
גבורות;

אלא שבדרא דעקבתא דמשיחא,
כאשר מתחילה כבר ה"טעימה"
ו"התנוצצות" הגאולה העתידה⁴⁷, הגיע
הזמן „לטעום" גם מענין זה - שאפשר
לחוש כיצד פנימיות הצום (ובין
המצרים בכלל)⁴⁸ הוא ענין הכי נעלה;

סכ"ב) כי ע"י פנימיות התורה רואים גם עתה
מלכתחילה הפנימיות שבוה.

(49) לשון הכתוב - קהלת ב, יג. וראה ספר
הערכים-יחב"ד ע' אור - ביחס לחשך סעיף ה' (ע'
תקפא"ב), וש"נ. וראה שם סעיף ט' (ע' תקצו
ואילך) וש"נ.

(50) ומטעם זה י"ל שגם הימים שבין ט"ו סיון
(יום בו נאסר כ"ק מו"ח אדמו"ר) וי"ב תמוז ימי
סגולה הם, כמשנת"כמ"פ (לקו"ש ח"ד ע' 1321.
ועוד).

(51) ראה מנחות נג, סע"ב. שמו"ר ר"פ תצוה.

(52) ס' השיחות תורת שלום ע' 26 (ושם: והגם
שקשה לאמר אבל האמת הוא כן).

(45) ל' אוה"ת מסעי שם ע' אישפה בתחילתו.

(46) ל' אוה"ת שם ע' אישפו.

(47) ראה לקו"ש ח"א ע' 59. ועוד.

(48) עדמשנת" (לקו"ש שם ע' 283 ואילך)

שע"י פנימיות התורה מאיר גם עתה הפנימיות
שביסורים כו', „כצאת השמש בגבורתו" (ומשו"ז
דוקא פנימיות התורה מפרש עניני התוכחה -
כברכות (בלקו"ת בחוקותי מת, א ואילך. אוה"ת
תבא ע' תתצב ואילך). וראה לעיל הערה 40).
ועיי"ש שזהו ענין נעלה יותר מג' האופנים
המבוארים בתניא (פכ"ו. אגה"ק ס"א. אגה"ק

מסויימים, חידוש גדול יותר מאשר י"ב תמוז (שהי' רק גאולה מגלות)⁵⁶.

ו. בזה גם יתבאר בתוספת הענין דשני הקצוות שבשם "תמוז":

במשך הדורות, בהם נרגש תוכנו של תמוז רק כפי שהוא בחיצוניות (הצום ופורעניות שבו), ידעו בפרסום על תמוז רק כשם ע"ז - כלומר, שזהו זמן של העלם והסתר על אלקות, עד תכלית ההעלם והסתר (שם ע"ז);

אבל כאשר נעשה קרוב יותר לזמן הגאולה, הגה פנימיות התורה - שמגלה את הפנימיות שבכל דבר - גילתה ופירסמה את הפנימיות של "תמוז"⁵⁷, שדוקא בחושך זה ישנו (הכה על) "יתרון האור" - תוקף החום ד"שמש הוי"⁵⁸.

ולאחר שהענין התגלה בתורה - הוא ירד אח"כ לעולם, בנס די"ב תמוז, שבו ראו בעיני בשר את תוקף הגילוי ד"שמש הוי" שלמעלה מהטבע, ששבר את ההעלם וחושך הנמוך ביותר, את המנגד העמוק והגרוע ביותר על תומ"צ, עד שהם גופא הסכימו לשחרור הרבי - ביודעם, שזה גופא יעודד את העוסקים בהרבצת התורה כו' במדינה ההיא; כלומר, שאותם אלו שאסרו את הרבי בגלל עבודתו בהרבצת התורה כו', הם גופא "הסכימו" לתוספת בעבודה זו גופא במדינה ההיא!

ז. אחת מההוראות הפשוטות ביותר שיש ללמוד מענין הנ"ל:

כאשר מתקרבים ימי בין המצרים

אדמו"ר הזקן) - הזית הזה כשכותשין אותו (דוקא) הוא מוציא שמנו - הכתישה היא שלב בסדר של "מוציא שמנו"⁵⁹.

ויתירה מזו: הגאולה די"ב תמוז היפכה גם את ימי המאסר (והגלות) גופא (שלפני י"ב תמוז) ליום ששון ושמחה - ולא רק כהכנה והתחלה לעילוי שלאח"כ דגאולת י"ב תמוז, אלא הוא גופא הוא יום של גאולה (ע"ד שהצום גופא מתהפך לששון ולשמחה):

ג' תמוז, בו הרבי השתחרר ממאסרו ונשלח לשלוש שנות גלות, הי' נראה אז (באותה שנה) כעוד שלב במאסר - שילוח לגלות, שבפרטים מסוימים זה קשה כמו מיתה (כפי שמסביר החינוך)⁶⁰,

עד, שאז לא ידעו האם זו הקלה כו', או עוד דרך להפטור מהלחץ מחוץ לארץ לשחרר את הרבי, ולאחר מכן שוב לחפש עלילה כו' ר"ל;

הגאולה די"ב תמוז גילתה, שבאמת יום ג' תמוז הי' (לא התחלת הגלות, אלא) השלב הראשון בגאולה⁶¹ - זהו יום ישועה והצלה; ויתירה מזו: הישועה והצלה (חסדים) של יום זה (בו הרבי השתחרר מהמאסר), הי', בפרטים

(53) וראה לקו"ש ח"ג ע' 242 - די"ל שימי המאסר (כ"ט יום ומקצת יום למ"ד) היו "יום לשנה" לשנות (מוציא שמנו -) נשיאותו, עיי"ש. מצוה תי.

(55) ולהעיר שג' תמוז חל לעולם ביום בשבוע שחל א' דפסח (התחלת גאולת מצרים). וי"ל, דזה שג' תמוז חל ביום בשבוע שחל י"ז תמוז, הוא להורות שגאולה זו מגלה הפנימיות של הצום (ע"ד הנ"ל בפנים סעיף ד' - לענין פסח ותשעה באב).

(56) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1315. ועוד.

(57) ראה לעיל הערה 48.

[הוא צריך לשמור את כל דיני האבלות וכו' של בין המצרים, כפי הנדרש ע"פ שו"ע, בכל הפרטים, אבל הוא מוצא עצות ע"פ התורה לעסוק בעניני שמחה גם בימים אלו - לדוגמא: ע"י עשיית סיום מסכת שע"י נעשה, "יומא טבא לרבנן"⁵⁹ גם בימים אלו (עד שאפשר לאכול סעודה של בשר כאשר עושים סיום מסכת בתשעת הימים⁶⁰); או בכלל לעסוק בחיות יותר בלימוד התורה שהיא משמחי לב⁶¹, ובפרט בלימוד הל' בית הבחירה וכו' (אודות בנין ביהמ"ק וכיו"ב), שע"י הלימוד בתורה בעניני "צורת הבית" הנה, "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית"⁶²]

שהנהגה זו מביאה לידי גילוי⁶³ את הפנימיות דבין המצרים - כפי שהם יהיו לעתיד לבא - שיהפכו ימים אלו "לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

ויהודי מתחיל להתבונן כמה גדול החושך בזמן הגלות בכלל ודהזמן דעקבתא דמשיחא בפרט, הרי הוא יכול, ר"ל, ליפול למצב של יאוש, בלא לדעת כיצד הוא יכול להתגבר על כל הקשיים.

הוא יודע אמנם שע"י (ומ)היגיעה והיסורים בזמן הגלות יבוא א"כ עילוי בזמן הגאולה; אבל הרי עתה הוא נמצא בכזו גלות מרה וחשוכה - כיצד הוא יכול עתה להתגבר על כל הקשיים?

ועל זה היא ההוראה, המלמדת ומעודדת, שאדרבה: דוקא בדור זה, דרא דעקבתא דמשיחא, יש לנו את הגילוי הפנימיות התורה שגילתה ופירסמה את התוכן הפנימי של ימים אלו - שבהם ישנו תוקף האהבה של הקב"ה לישראל; וכהקדמה לימים אלו יש את חג הגאולה די"ב-י"ג תמוז, המורה כיצד יכולים בזמן הגלות הזה גופא⁶⁴ להביא עילוי פנימי זה בגילוי (באופן שמתבטל ההעלם והסתר גם בחיצוניות);

וזה מעודד ומחזק את היהודי לעסוק בלהט בימים אלו בתוכן הפנימי של הגלות, ועל אחת כו"כ שהוא לא יושפע ממצב הגלות המר והירוד -

(58) ובוה יש עילוי גם על היפוך הצומות לעתיד (לאחרי שיתבטל הגלות).

59) שבת קיח, סע"ב ואילך. רמ"א יו"ד סרמ"ו סכ"ו. וראה באר היטב שם.

60) ראה רמ"א או"ח סתקנ"א ס"י. ובמג"א שם (סקל"ג): דגם לגמר מצוה עושין סעודה.

61) שו"ע או"ח בהל' ת"ב (ר"ס תקנד).

62) תנחומא צו יד. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ח ע' 412 (לקמן ע' 347) ואילך.

63) וי"ל שע"י מגלה זה ש, יכול לתקן שלא ע"י יסורים. . כי הוא כל יכול" (אוה"ת מסעי ע' א'שצא בתחילתו).

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזירוז התגלותו בפועל ממש

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו תלמידי התמימים,

ומשלוחיו, חסידיו ומקושריו, וכלל ישראל

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו

וישמיענו תורה חדשה מפיו

בגאולה האמיתית והשלימה

תיכף ומי"ד ממ"ש!